

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

Π.Μ.Σ.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

**"Η Συμβολή της Κοινοτικής Προτοβουλίας Leader
στην Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη:**

Η περίπτωση της Ροδόπης"

Καρελιάδου Αφροδίτη, Α.Μ. 3033201605310

Επιβλέπον Καθηγητής: Γρηγόρης Ζαρωτιάδης

Κομοτηνή, Νοέμβριος 2017

**Department of Political Studies and International Relations - University of
Peloponnese**

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

**Interuniversity Interdepartmental
Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

**"The Contribution of the Leader Community
Initiative to Local and Regional Development:
The case of Rodopi "**

Kareliadou Afroditi

Supervisor: Grigoris Zarotiadis

Komotini, November 2017

Αφιερωμένο στα παιδιά μου,
τον Κυριάκο και τη Λυδία.

Ευχαριστίες

Το πρώτο ευχαριστώ ανήκει δικαιωματικά σε όλους τους καθηγητές του Διαπανεπιστημιακού Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΔΠΜΣ) «Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση». Οι γνώσεις και οι εμπειρίες που έλαβα κατά τη διάρκεια των σπουδών μου είναι πολύτιμες για την επαγγελματική και αυτοδιοικητική πορεία μου.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω προς τον επιβλέποντα καθηγητή μου, τον Γρηγόρη Ζαρωτιάδη, Αναπληρωτή Καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, και τον Γιάννη Αναστασιάδη, ειδικό συνεργάτη του ΔΔΠΜΣ, για την καθοδήγηση και την άμεση και ουσιαστική βοήθεια που μου παρείχαν κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας.

Ένα θερμό ευχαριστώ στους επιχειρηματίες και φορείς της Ροδόπης, οι οποίοι συνεργάστηκαν για τη συλλογή των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ χρωστάω στην οικογένεια μου για την αδιάκοπη στήριξη που μου παρέχει σε κάθε μου βήμα, και για την ιδιαίτερη υπομονή κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Αφροδίτη Καρελιάδου,

Κομοτηνή, 2017

Λέξεις κλειδιά:

Ευρωπαϊκή Ένωση, Κοινοτική Πρωτοβουλία, Προσέγγιση Leader, «Εκ των κάτω προς τα άνω», Τοπική Ανάπτυξη, Αγροτική Πολιτική, Ομάδα Τοπικής Δράσης, Ροδόπη.

Περίληψη

Η εφαρμογή της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader αποτέλεσε την αρχή μιας νέας προσέγγισης στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης. Βάσει των χαρακτηριστικών της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader, αφενός τον πολυτομεακό και ολοκληρωμένο και αφετέρου τον καινοτόμο και πιλοτικό χαρακτήρα της, δόθηκε η ευκαιρία στις τοπικές κοινωνίες να σχεδιάσουν και να επιλέξουν οι ίδιες τους στόχους και τα μέτρα ανάπτυξης του τόπου τους.

Η πρακτική εφαρμογή της προσέγγισης Leader στη Ροδόπη έγινε με την υλοποίηση τοπικών προγραμμάτων Leader. Διαμέσου της υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων χρηματοδοτήθηκαν 92 έργα και δράσεις, δημιουργήθηκαν 17 νέες επιχειρήσεις, αξιοποιήθηκε το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό, διατηρήθηκαν θέσεις εργασίας και δημιουργήθηκαν νέες. Ενισχύθηκαν μικρές επενδυτικές πρωτοβουλίες, προωθήθηκε η τοπική αγροτική παραγωγή, αξιοποιήθηκαν τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, αναδείχθηκαν αξιόλογοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι και δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις εναλλακτικού εισοδήματος στις αγροτικές περιοχές.

Η εφαρμογή του προγράμματος Leader έφερε τις τοπικές κοινωνίες σε επαφή με τη λογική των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και καλλιέργησε στον τοπικό πληθυσμό την ανάγκη ενεργοποίησής του για συμμετοχή τόσο στο σχεδιασμό, όσο και στην εφαρμογή πρωτοβουλιών που θα του δώσουν νέες διεξόδους απασχόλησης και εισοδημάτων.

Keywords:

European Union, Community Initiative, Leader Approach, "Bottom-Up", Local Development, Rural Policy, Local Action Group, Rodopi.

Summary

The implementation of the Leader Community Initiative was the start of a new approach to rural development policy. Based on the characteristics of the Leader Initiative, multidisciplinary and integrated, on the one hand, and its innovative and pilot nature on the other hand, the local communities took the opportunity to design and choose their own development targets and measures.

The Leader Community Initiative in Rodopi was implemented by local Leader programs. Through the implementation of local programs, 92 projects and actions were funded, 17 new businesses were created, the available human resources were utilized, jobs were maintained and new jobs were created. Small investment initiatives were boosted, local agricultural production was promoted, local comparative advantages were exploited, valuable natural and cultural resources and alternative income conditions in rural areas were created.

The implementation of the Leader program has brought local communities in touch with the logic of European programs and has fostered the need for the local population to be involved in both designing and implementing initiatives that will give it new outlets and incomes.

Ορολογίες – Συντομογραφίες

Α.Ε. Ανώνυμη Εταιρεία

ΑΝ.ΡΟ.: Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε.

Άξονας 4: Άξονας 4 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, που αφορά τη προσέγγιση Leader.

Δ.Σ.: Διοικητικό Συμβούλιο

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Π.: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

Ε.Π.Ε.: Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης

Κ.Π.: Κοινοτική Πρωτοβουλία

Κ.Π. Leader – Leader: Κοινοτική Πρωτοβουλία για την εφαρμογή της προσέγγισης Leader

ΚΠΣ: Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Μέτρο: Καθεστώς ενίσχυσης για την εφαρμογή μιας πολιτικής. Το μέτρο καθορίζει τους κανόνες χρηματοδότησης των έργων.

ΜΜΕ: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ν.: Νομός

Ο.Ε.: Ομόρρυθμη Εταιρεία

ΟΤΑ: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΟΤΔ: Ομάδα τοπικής δράσης, η οποία συνιστά τοπική εταιρική σχέση μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και είναι υπεύθυνη για την πρόταση μιας τοπικής στρατηγικής ανάπτυξης, καθώς και για την επιλογή των έργων.

ΠΑΑ - Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης: Έγγραφο το οποίο εκπονείται από ένα κράτος μέλος, εγκρίνεται από την Επιτροπή και αφορά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης ΕΕ

Π.Ε: Περιφερειακή Ενότητα

ΠΕΠ: Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Προγραμματική Περίοδος: Πολυετές πλαίσιο για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών της ΕΕ, όπως η αγροτική ανάπτυξη. Η τρέχουσα περίοδος είναι το διάστημα 2007-2013.

Προσέγγιση Leader: Μέθοδος η οποία επιτρέπει την επίτευξη των στόχων της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης της ΕΕ μέσω εφαρμογής εκ των κάτω προς τα άνω, αντί της

παραδοσιακής προσέγγισης εκ των άνω προς τα κάτω. Η λέξη «Leader» αποτελεί ακρωνύμιο της γαλλικής φράσης «Liaisons entre actions de développement rural» (Δεσμοί μεταξύ δράσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας του αγροτικού χώρου)

Τοπικό πρόγραμμα Leader: Έγγραφο το οποίο εκπονείται από ΟΤΔ και αφορά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της προσέγγισης Leader σε τοπικό επίπεδο.

Τ.Σ.: - Τακτικός Στόχος

Υπ.: Υπουργείο

Leader +: Πρόγραμμα Εφαρμογής προσέγγισης Leader για το 2000-2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ - ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	1
1.1 Αντικείμενο της έρευνας	1
1.2 Μεθοδολογία της έρευνας.....	1
1.3 Η δομή της εργασίας.	2
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	7
3.1 Η κοινοτική πρωτοβουλία Leader.....	7
3.2 Σύντομο ιστορικό της πρωτοβουλίας Leader.....	8
3.3 Τα επτά κύρια χαρακτηριστικά της προσέγγισης Leader	10
3.4 Χάραξη στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης	14
3.5 Διαδικασία υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων Leader	14
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER ΣΤΗ ΡΟΔΟΠΗ	16
4.1 Η Ροδόπη ως περιοχή εφαρμογής των τοπικών προγραμμάτων Leader.....	16
4.2 Το προφίλ του φορέα υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων Leader στη Ροδόπη	17
4.3 Το Τοπικό Πρόγραμμα Leader+ Ν. Ροδόπης.....	21
4.4 Το τοπικό Πρόγραμμα Άξονας 4: «Εφαρμογή προσέγγισης Leader» στο Ν. Ροδόπης	23
4.5 Το τοπικό Πρόγραμμα CLLD – Leader Περιφερειακών Ενοτήτων Ροδόπης και Ξάνθης	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ LEADER	28
5.1 Γενικά στοιχεία του προγράμματος	28
5.2 Στοιχεία φορέων της έρευνας.....	35
5.3 Στοιχεία επενδυτών και επιχειρήσεων	38
5.4 Στοιχεία για το πρόγραμμα Leader	43
5.5 Στοιχεία έρευνας συλλόγων	51
5.6 Στοιχεία για τη συμβολή στη τοπική ανάπτυξη	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	55
6.1 Εισαγωγή.....	55
6.2 Απολογισμός των προγραμμάτων σε σχέση με τη στοχοθεσία.	56
6.3 Δείκτες παρακολούθησης των τοπικών προγραμμάτων Leader	58
6.4 Συμπεράσματα Έρευνας.....	60
6.5 Προτάσεις.....	63
6.6 Εν κατακλείδι	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	67
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Έργα Leader ανά τοπικό πρόγραμμα	69
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Ανειλημμένες υποχρεώσεις έργων Άξονα 4 ΠΑΑ 2007-13	74
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. Ερωτηματολόγιο συνέντευξης με στελέχη Ομάδας Τοπικής Δράσης –ΟΤΔ	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV. Ερωτηματολόγιο Επενδυτών	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V. Ερωτηματολόγιο Συλλογικών Φορέων	93
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI.Αναλυτικό Προφίλ ΟΤΔ.....	98

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 4.1: Μέτρα και κατηγορίες πράξεων του Leader+.....	22
Πίνακας 4.2: Μέτρα και υπομέτρα του Άξονα 4.....	25
Πίνακας 5.1: Έργα των ΟΤΑ.....	30
Πίνακας 5.2: Θέσεις εργασίας.....	41
Πίνακας 6.1: Δείκτες παρακολούθησης των τοπικών προγραμμάτων Leader.....	58

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 3.1:Επτά βασικά Χαρακτηριστικά της προσέγγισης Leader	10
Διάγραμμα 3.2 Τοπική ανάπτυξη βασισόμενη στην περιοχή	11
Διάγραμμα 3.3:Συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα: οι ομάδες τοπικής δράσης (ΟΤΔ).....	12
Διάγραμμα 5.1: Ανάλυση ανά τοπικό πρόγραμμα	28
Διάγραμμα 5.2: Ανάλυση ανά είδος τελικού δικαιούχου.....	28
Διάγραμμα 5.3: Είδος Φορέα ανά τοπικό πρόγραμμα	29
Διάγραμμα 5.4: Κατανομή τοπικού προγράμματος ανά είδος φορέα.....	29
Διάγραμμα 5.5: Συνεχιζόμενες Πράξεις στο Μέτρο 19 του ΠΑΑ 2010-2020.....	31
Διάγραμμα 5.6: Έργα ανά μέτρα του Leader+	32
Διάγραμμα 5.7: Έργα ανά μέτρα του Άξονα 4.....	32
Διάγραμμα 5.8: Κατανομή των έργων ανά Καποδιστριακό Δήμο.....	33
Διάγραμμα 5.9: Κατανομή των έργων ανά Καλλικρατικό Δήμο.....	33
Διάγραμμα 5.10: Προϋπολογισμοί των έργων	34
Διάγραμμα 5.11: Ποσοστά επιχορήγησης των έργων.....	34
Διάγραμμα 5.12: Σύνολο ερωτηθέντων.....	35
Διάγραμμα 5.13: Αντικείμενα επενδύσεων των δυο προγραμματικών περιόδων.....	36
Διάγραμμα 5.14: Αντικείμενο Επένδυσης ανά πρόγραμμα	36
Διάγραμμα 5.15: Έτος ίδρυσης του Φορέα	37
Διάγραμμα 5.16: Νομική μορφή Φορέα.....	37
Διάγραμμα 5.17: Πηγές οικογενειακού εισοδήματος.....	39
Διάγραμμα 5.18: Λόγοι έναρξης δραστηριότητας	39
Διάγραμμα 5.19:Πωλήσεις προϊόντων / υπηρεσιών.....	40
Διάγραμμα 5.20:Εξαγωγές	41
Διάγραμμα 5.21: Πρόθεση μελλοντικής ενασχόλησης.....	42
Διάγραμμα 5.22: Κατάσταση επιχείρησης κατά τον τελευταίο χρόνο (στον κύκλο εργασιών).....	42
Διάγραμμα 5.23:Κίνδυνος κλεισίματος.....	43
Διάγραμμα 5.24: Οικονομικό Ρίσκο.....	44
Διάγραμμα 5.25:Συμβολή άλλων επενδύσεων	44
Διάγραμμα 5.26:Πηγή πληροφόρησης.....	45
Διάγραμμα 5.27:Συμβολή στη προετοιμασία υποβολής φακέλου	46
Διάγραμμα 5.28:Συμμετοχή στις διαβουλεύσεις.....	46
Διάγραμμα 5.29:Ικανοποίηση από τοπικές διαβουλεύσεις	47
Διάγραμμα 5.30:Ικανοποίηση από τοπικές διαβουλεύσεις	47
Διάγραμμα 5.31:Συμμετοχή σε άλλα προγράμματα Ε.Ε.....	48
Διάγραμμα 5.32:Δυσκολίες προετοιμασίας των φακέλων	48
Διάγραμμα 5.33:Δυσκολίες υλοποίησης της επένδυσης.....	49
Διάγραμμα 5.34:Ενδιαφέρον για προγράμματα κατάρτισης.....	50
Διάγραμμα 5.35: Επιστημονικό επίπεδο στελεχών της ΟΤΔ.....	51

Διάγραμμα 5.36:Τα κυριότερα χαρακτηριστικά Επενδυτή Leader	51
Διάγραμμα 5.37:Οι δράσεις των συλλόγων	52
Διάγραμμα 5.38:Χρήση τοπικών προϊόντων.....	53
Διάγραμμα 5.39: Τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία της περιοχής παρέμβασης.....	54
Διάγραμμα 5.40: Τα σημαντικότερα προβλήματα της περιοχής παρέμβασης.....	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1 Αντικείμενο της έρευνας

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή έχει ως αντικείμενο την εφαρμογή των τοπικών προγραμμάτων της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader κατά τις δυο τελευταίες προγραμματικές περιόδους στη Ροδόπη και την αξιολόγηση της συμβολής τους στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Στόχος της εργασίας είναι η συνολική αποτίμηση των αποτελεσμάτων των τοπικών προγραμμάτων σε σχέση με τις βασικές επιδιώξεις και τις αρχές της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας, η μελέτη των διαδικασιών προγραμματισμού που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της κατάρτισης του τοπικού προγράμματος Ροδόπης, η δημιουργία και η ανάλυση των δεικτών φυσικών εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων και η αξιολόγηση τους. Το κεντρικό ερώτημα λοιπόν της παρούσας έρευνας είναι: Αξιολόγηση της εφαρμογής Τοπικών Προγραμμάτων «Leader+» και «Άξονας 4» στη Ροδόπη και εκτίμηση των επιπτώσεων τους. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το χρονικό διάστημα Αυγούστου – Νοεμβρίου του έτους 2017.

Κατά την έναρξη υλοποίησης του Προγράμματος Leader+ στην Ελλάδα προβλεπόταν η αξιολόγηση της εφαρμογής του Προγράμματος σε τοπικό επίπεδο (ενδιάμεση και εκ των υστέρων αξιολόγηση). Η διαδικασία αυτή καταργήθηκε εν τέλει τοπικά, και υπάρχει μόνο μια «εκ των υστέρων (expost) αξιολόγηση» για την εφαρμογή του Leader+ σε επίπεδο Ε.Ε., ενώ για την εφαρμογή της Προσέγγισης Leader: Άξονας 4 υπάρχει μόνο αναφορά στην «Εκ των υστέρων αξιολόγηση του ΠΑΑ 2007-2013¹». Αξίζει να αναφερθεί επιπλέον ότι η βιβλιογραφία αυτού του είδους προγραμμάτων σε επίπεδο χώρας είναι ελλιπής έως και ανύπαρκτη.

1.2 Μεθοδολογία της έρευνας

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε βασίστηκε στη συνδυαστική εφαρμογή ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων, προσαρμοσμένη στην ανεπάρκεια απαραίτητων στοιχείων.

¹Εκ των υστέρων αξιολόγηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013

Σε πρώτη φάση έγινε επισκόπηση των βιβλιογραφικών δεδομένων που σχετίζονται με την Περιφερειακή Αγροτική Ανάπτυξη και εφαρμογή της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα. Κατεβλήθη προσπάθεια για την εξεύρεση οικονομικών στοιχείων και δεικτών εφαρμογής των προγραμμάτων στην Αναπτυξιακή Ροδόπη, αλλά και στοιχείων στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, χωρίς αποτέλεσμα.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε πρωτογενής έρευνα με προσωπικές συνεντεύξεις με δομημένο ερωτηματολόγιο. Επιδιώχθηκε επικοινωνία με το σύνολο των τελικών Δικαιούχων των Τοπικών Προγραμμάτων «Leader+» και «Άξονας 4» και με τα μέλη της ΟΤΔ – Αναπτυξιακής Ροδόπης. Το ποσοστό ανταπόκρισης στο σύνολο των ιδιωτικών έργων ανήλθε στο 76% και θεωρείται ιδιαίτερα ικανοποιητικό. Δεν κατέστη εφικτό να μελετηθούν τα δημόσια έργα, λόγω έλλειψης στοιχείων και στους δυο καλλικρατικούς Δήμους που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Με βάση τα δεδομένα των ερωτηματολογίων και τις στάσεις και απόψεις των ερωτώμενων της έρευνας, πραγματοποιήθηκε περιγραφική και στατιστική ανάλυση, ενώ παρουσιάζονται αναλυτικά τα χαρακτηριστικά των 57 επενδυτικών σχεδίων και εξάγονται τα σχετικά συμπεράσματα.

Η έρευνα πεδίου συνδυάστηκε με τα επίσημα στοιχεία για την Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader από τους ιστότοπους του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε. Ειδικότερα, τα στοιχεία που αφορούν την εφαρμογή των προγραμμάτων Leader+ στην Ευρώπη αντλήθηκαν από την εκ των υστέρων αξιολόγηση του προγράμματος Leader+ που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και από την ηλεκτρονική βιβλιοθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης², καθώς και από την τελική έκθεση Leader+ που συνέταξε η ΑΝ.ΡΟ. Αντίστοιχα, για την εφαρμογή του Άξονα 4 στην Ελλάδα μελετήθηκε η εκ των υστέρων αξιολόγηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013 που εκπόνησε το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

1.3 Η δομή της εργασίας.

Η εργασία αποτελείται από τρία μέρη.

Το πρώτο μέρος αποτελείται από το παρόν εισαγωγικό κεφάλαιο, όπου αναλύεται ο σκοπός της μελέτης και μεθοδολογική προσέγγιση.

²www.europa.eu.int

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από δύο κεφάλαια και αναφέρεται συνοπτικά σε περιφερειακές πολιτικές στον ευρωπαϊκό και ελληνικό χώρο που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη, και κυρίως την εφαρμογή της κοινοτικής πρωτοβουλίας Leader και την πορεία της στην Ελλάδα.

Το τρίτο μέρος αποτελείται από τρία κεφάλαια και αναλύεται σε αυτό η εφαρμογή της Πρωτοβουλίας Leader στη Ροδόπη. Συγκεκριμένα στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά της περιοχής παρέμβασης και τα Τοπικά Σχέδια Δράσης στη Ροδόπη και γίνεται αναφορά και στο νέο τοπικό Σχέδιο Δράσης της νέας προγραμματικής περιόδου. Το πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζει τα αποτελέσματα επεξεργασίας των ερωτηματολογίων, την αξιολόγηση και την αποτίμηση, τη συνεισφορά των δράσεων στην τοπική ανάπτυξη. Η έρευνα ολοκληρώνεται με το έκτο κεφάλαιο που περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της έρευνας και τις σχετικές προτάσεις.

Τέλος, η διατριβή συνοδεύεται από έξι Παραρτήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η αγροτική ανάπτυξη αποτελεί τομέα πολιτικής με ζωτική σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον το ήμισυ και πλέον του πληθυσμού των 28 κρατών μελών της ζει σε αγροτικές περιοχές, οι οποίες καλύπτουν 90% του εδάφους της. Η γεωργία εξακολουθεί να έχει τεράστια σημασία και θεωρείται το υπόβαθρο της οικονομικής διαφοροποίησης στις αγροτικές κοινότητες. Ειδικότερα για την Ελλάδα, ο γεωργικός τομέας συμβάλλει σημαντικά στο συνολικό Ακαθάριστο Προϊόν (ΑΕΠ) και στις εξαγωγές της χώρας, ενώ παράλληλα δημιουργεί προϋποθέσεις ανάπτυξης σε σημαντικό αριθμό άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η κοινωνική και πολιτική σημασία της γεωργίας, ωστόσο, είναι πολλαπλάσια της οικονομικής της συνεισφοράς. Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής μπορεί να έχασε την πρωταρχική θέση που είχε στις παραδοσιακές κοινωνίες, όμως αυξήθηκε η πολυπλοκότητα του και οι έμμεσες επιπτώσεις που έχει σε σημαντικότερους τομείς που απασχολούν τις σύγχρονες κοινωνίες, όπως η διατροφή του πληθυσμού και η ποιότητα της, η ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών, ο σεβασμός και η αποκατάσταση του περιβάλλοντος, η διατήρηση των κοινωνικών και πολιτιστικών στοιχείων της υπαίθρου.

Τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα καθιστούν τον αγροτικό χώρο πεδίο σημαντικών αλλαγών και η βελτίωση της κατάστασης εργασίας και διαβίωσης των αγροτικών πληθυσμών θα πρέπει να είναι σημαντική προτεραιότητα της ΕΕ για την επίτευξη μιας ισορροπημένης αγροτικής - αστικής ανάπτυξης. Γίνεται όλο και περισσότερο κατανοητό ότι η αγροτική και αστική ανάπτυξη πρέπει να θεωρούνται «συγκοινωνούντα δοχεία» όσον αφορά τη βιώσιμη εδαφική ανάπτυξη. Ο πραγματικός κόσμος της περιφερειακής ανάπτυξης και της ζωής των τοπικών κοινοτήτων πρέπει να αντιμετωπίσει διάφορες αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στις αγροτικές και αστικές περιοχές, όπως η μετακίνηση προς και από τον τόπο εργασίας, οι αλυσίδες προστιθέμενης αξίας, τα δίκτυα εφοδιασμού, οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, ο τουρισμός κ.λπ.

Οι σημαντικότερες προκλήσεις, στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί ο αγροτικός χώρος οφείλονται κυρίως:

- α) στις μεταβολές λόγω της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ,

- β) στις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών για ποιοτικά προϊόντα,
- γ) στην ένταξη του περιβάλλοντος ως σημαντικής συνιστώσας της διαδικασίας παραγωγής, εκτιμώντας ότι αποτελεί επένδυση και προϋπόθεση βιώσιμης ανάπτυξης,
- δ) στην επεκτεινόμενη παγκοσμιοποίηση της αγοράς και στη λειτουργία της χωρίς σύνορα, σε συνδυασμό με την ανάγκη επιβίωσης του αγροτικού πληθυσμού σε ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον,
- ε) στην αντιμετώπιση του πολιτισμού ως σημαντικής αναπτυξιακής παραμέτρου,
- στ) στη συνεχώς επιταχυνόμενη ανάπτυξη και διάδοση της χρήσης νέων τεχνολογιών,
- ζ) στην ανάγκη βελτίωσης των κοινωνικών υποδομών και σύγκλισης του επιπέδου διαβίωσης των ανθρώπων της υπαίθρου με το αντίστοιχο των αστικών κέντρων,
- η) στην ανάγκη συλλογής, συστηματοποίησης και διάχυσης της γνώσης και των πετυχημένων πρακτικών.

Οι νέες αυτές συνθήκες στις αγροτικές περιοχές οδήγησαν στην ανάγκη δημιουργίας και εφαρμογής μιας νέας, ολοκληρωμένης Ευρωπαϊκής Πολιτικής Αγροτικής Ανάπτυξης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στην προσπάθεια της να δώσει μία λύση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές, και ειδικά εκείνες με υψηλό βαθμό εξάρτησης από τον πρωτογενή τομέα, ενίσχυσε με διαφορετικά μέτρα την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Η γενική άποψη της ΕΕ είναι ότι η ευρωπαϊκή γεωργία πρέπει να είναι βιώσιμη, ανταγωνιστική, παραγωγική σε όλες τις περιοχές ακόμη και στις μειονεκτικές/ορεινές. Τα πρότυπα ασφάλειας, ποιότητας, εμπορίας, επισήμανσης και προστασίας περιβάλλοντος θεσπίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να αντικατοπτρίζουν τις προσδοκίες της ευρωπαϊκής κοινωνίας και να εξασφαλίζουν ισότιμους όρους ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά³.

Κατά τα τελευταία χρόνια στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετηθεί μια φιλοσοφία για την αντιμετώπιση των μειονεκτικών περιοχών (ορεινών, νησιωτικών) ως ενιαίων χωρικών συνόλων, για τα οποία απαιτείται η διαμόρφωση συγκεκριμένων αναπτυξιακών πολιτικών.

Στην Ελλάδα η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη καλείται να συμπληρώσει και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από την άσκηση των τομεακών πολιτικών και των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης και βρίσκει εφαρμογή στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020. Η διαπίστωση του σύγχρονου «περιφερειακού προβλήματος» (με τις ενδείξεις περιορισμού των δια-περιφερειακών ανισοτήτων και έντασης των ενδοπεριφερειακών, γεωγραφικών και ανισοτήτων ειδικών ομάδων πληθυσμού, την εκτεταμένη αποβιομηχάνιση και την

³«Η Κοινή Γεωργική Πολιτική με απλά λόγια», ΕΕ, 2007, ΚF-77-07-075-EL-D.

αποδιάρθρωση τοπικών και περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων), και του «ελληνικού αστικού παράδοξου» (άνισο αστικό ιεραρχικό σύστημα και συγκέντρωση του αστικού πληθυσμού της χώρας στην Αττική και δευτερευόντως στη Θεσσαλονίκη, αστική διάχυση και εγκατάλειψη των κέντρων των πόλεων, υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου αστικού περιβάλλοντος), αλλά και η «γεωγραφία» της χώρας όσον αφορά στη θέση της στην Ευρώπη και τον κόσμο, καθορίζουν την αντίληψη και τις κύριες χωρικές αναπτυξιακές επιλογές των επόμενων χρόνων.

Λαμβάνοντας υπ' όψη τις ειδικές χωρικές αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες ανάπτυξης του συνόλου της χώρας, καθώς και την νέα αναπτυξιακή στρατηγική που διέπει το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης⁴, η νέα προσέγγιση για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020, ορίζει ως στρατηγικούς στόχους *«την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, εστιάζοντας στη φέρουσα δυνατότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενοτήτων, χρησιμοποιώντας ως κινητήρες της την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα»*⁵.

Ένα από τα εργαλεία εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης είναι η «Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD)»⁶, η οποία επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων σε ορισμένο χωρικό επίπεδο, εκεί δηλαδή όπου εκδηλώνονται οι ανισότητες, δρουν οι μακροπρόθεσμοι παράγοντες δημιουργίας τους και υπάρχει το ενδογενές δυναμικό για την αντιστροφή τους. Το εργαλείο αυτό βασίζεται στην εφαρμογή της κοινοτικής πρωτοβουλίας για την αγροτική ανάπτυξη Leader⁷, που έχει ως βασικό σκοπό την προώθηση της εφαρμογής ολοκληρωμένων, πρωτότυπων στρατηγικών αειφόρου ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές της Ε.Ε.

4Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) μεταξύ της ΕΕ και της Ελλάδας σχετικά με τη χρήση των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων για την ανάπτυξη και την απασχόληση την περίοδο 2014-2020

5Πρόσκληση εκδήλωσης Ενδιαφέροντος CLLD

6Πρόσκληση εκδήλωσης Ενδιαφέροντος CLLD

7Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER (Liaisons Entre Actions de Développement de l' Economie Rurale – Δεσμοί μεταξύ δράσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας του αγροτικού χώρου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Η κοινοτική πρωτοβουλία Leader

Η κοινοτική πρωτοβουλία Leader είναι μέρος της ευρύτερης πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης της ΕΕ, αποτελεί μια καινοτόμο προσέγγιση και επιφέρει πραγματική διαφορά στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων στις αγροτικές περιοχές των κρατών μελών της ΕΕ. Έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εξεύρεση καινοτόμων απαντήσεων σε παλαιά και νέα αγροτικά προβλήματα και έχει καταστεί ένα είδος «εργαστηρίου» για την οικοδόμηση τοπικών ικανοτήτων και τον πειραματισμό νέων τρόπων αντιμετώπισης των αναγκών των αγροτικών κοινοτήτων. Η κεντρική ιδέα της προσέγγισης Leader είναι πως δεδομένης της ποικιλομορφίας των γεωργικών περιοχών της Ευρώπης, οι αναπτυξιακές στρατηγικές είναι αποτελεσματικότερες και αποδοτικότερες όταν αποφασίζονται και εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο, από τοπικούς φορείς, και συνοδεύονται από σαφείς και διαφανείς διαδικασίες, την υποστήριξη των αρμόδιων δημόσιων διοικήσεων και την αναγκαία τεχνική βοήθεια.

Η πρωτοβουλία Leader ενθαρρύνει τους κοινωνικοοικονομικούς φορείς να συνεργαστούν, να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες τα οποία δημιουργούν τη μέγιστη δυνατή προστιθέμενη αξία στην περιοχή τους. Ενθαρρύνει τις αγροτικές περιοχές να διερευνήσουν νέους τρόπους, ώστε να καταστούν ή να παραμείνουν ανταγωνιστικές, να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματά τους και να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, όπως η γήρανση του πληθυσμού, το χαμηλό επίπεδο παροχής υπηρεσιών ή η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης. Με τον τρόπο αυτό η πρωτοβουλία Leader συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές, τόσο των γεωργικών οικογενειών, όσο και του ευρύτερου αγροτικού πληθυσμού. Χρησιμοποιεί την ολιστική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των αγροτικών προβλημάτων. Αναγνωρίζει παραδείγματος χάρη ότι η ανταγωνιστικότητα της παραγωγής τροφίμων, το ελκυστικό περιβάλλον και η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης για τον τοπικό πληθυσμό αποτελούν αμοιβαία υποστηρικτικές πτυχές της αγροτικής ζωής, οι οποίες απαιτούν ειδικές δεξιότητες, κατάλληλες τεχνολογίες και υπηρεσίες που πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μία συνεκτική δέσμη και με μέτρα πολιτικής προσαρμοζόμενα κατά περίπτωση.

«Η προσέγγιση Leader δημιούργησε μεγάλο ενδιαφέρον εντός της ΕΕ και πέραν αυτής. Αποτέλεσε αντικείμενο μίμησης πέρα από τον στενό κύκλο των δικαιούχων της. Το ενδιαφέρον το οποίο δημιούργησε η πρωτοβουλία Leader επηρέασε ενίοτε τις εθνικές, περιφερειακές και

τοπικές διοικήσεις, καθώς και τις πολιτικές, χάρη στην ικανότητά της να αντιμετωπίζει τα προβλήματα ανάπτυξης μέσα από νέες μορφές συμπράξεων και συσχετισμού των δραστηριοτήτων»⁸.

Πράγματι, η πρωτοβουλία Leader είναι συμπληρωματική των άλλων ευρωπαϊκών και εθνικών προγραμμάτων. Για παράδειγμα, οι δράσεις Leader μπορούν να ενεργοποιήσουν και να κινητοποιήσουν τοπικούς πόρους μέσω της υποστήριξης προαναπτυξιακών έργων (όπως διαγνωστικές μελέτες και μελέτες σκοπιμότητας ή οικοδόμηση τοπικών ικανοτήτων), τα οποία μπορούν να βελτιώσουν την ικανότητα των συγκεκριμένων περιοχών να έχουν πρόσβαση και να χρησιμοποιήσουν όχι μόνο τα κονδύλια του Leader, αλλά και άλλες πηγές χρηματοδότησης της ανάπτυξής τους (π.χ. ευρύτερα ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης).

3.2 Σύντομο ιστορικό της πρωτοβουλίας Leader

Οι διαφορετικές προσεγγίσεις της αγροτικής ανάπτυξης που δοκιμάστηκαν πριν από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ήταν γενικά τομεακού χαρακτήρα, επικεντρώνονταν πρωτίστως στους γεωργούς και αποσκοπούσαν να ενθαρρύνουν τη διαρθρωτική αλλαγή της γεωργίας. Χρησιμοποίησαν προσεγγίσεις «από την κορυφή προς τη βάση», με καθεστώτα χορήγησης ενισχύσεων για τα οποία οι αποφάσεις λαμβάνονταν σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς σε τοπικό επίπεδο δεν ενθαρρύνονταν πάντα να αποκτήσουν δεξιότητες ώστε να καταστούν οι αρχιτέκτονες του μέλλοντος των περιοχών τους⁹. Η προσέγγιση «από τη βάση προς την κορυφή», βασισμένη στην περιοχή, στην οποία συμμετέχουν οι τοπικές κοινότητες και η οποία προσθέτει αξία στους τοπικούς πόρους, αναδείχτηκε σταδιακά ως ο νέος τρόπος δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και επιχειρήσεων στις αγροτικές περιοχές.

Μέσω της Κ.Π. Leader στηρίχθηκε η ολοκληρωμένη και πολυτομεακή ανάπτυξη, ενώ παράλληλα δόθηκε η ευκαιρία στις τοπικές κοινωνίες να σχεδιάσουν και να επιλέξουν οι ίδιες τον τρόπο και τη "διαδρομή" ανάπτυξής τους. Τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα της πρώτης πειραματικής εφαρμογής Leader I (1991- 1993) και η διαπίστωση ότι η Πρωτοβουλία συνέβαλε, αντιστρόφως ανάλογα με τον προϋπολογισμό της, στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού, οδήγησαν σε ένα πιο συστηματικό και ολοκληρωμένο σχεδιασμό της, το Leader II (1994-1999).

⁸ Η προσέγγιση LEADER- βασικός οδηγός
⁹ Η προσέγγιση LEADER- βασικός οδηγός

Κατά την Β΄ Προγραμματική περίοδο η πρωτοβουλία στόχευσε στην περαιτέρω ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού για τον σχεδιασμό «εκ των κάτω προς τα επάνω» στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης παρέχοντας στήριξη και σε τομείς και κατηγορίες δικαιούχων που συχνά δεν λάμβαναν κανενός είδους στήριξη ή λάμβαναν μόνο περιορισμένη στήριξη στο πλαίσιο άλλων προγραμμάτων που υλοποιούνταν στις αγροτικές περιοχές, όπως οι πολιτιστικές δραστηριότητες, η βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος, η αποκατάσταση κτιρίων αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος και πολιτιστικής κληρονομιάς, ο αγροτουρισμός, η βελτίωση της διασύνδεσης παραγωγών και καταναλωτών κ.λπ.

Η συνέχιση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας κατά την Γ΄ Προγραμματική περίοδο μέσω της Leader+ (2000-2006), κινούμενη στη λογική και τη φιλοσοφία των προηγούμενων εφαρμογών, εστίασε στην εισαγωγή και ενδυνάμωση των δεσμών συνεργασίας, κυρίως μεταξύ των τοπικών φορέων και των κοινωνικών ομάδων με στόχο την εφαρμογή πιο ολοκληρωμένων Τοπικών Στρατηγικών.

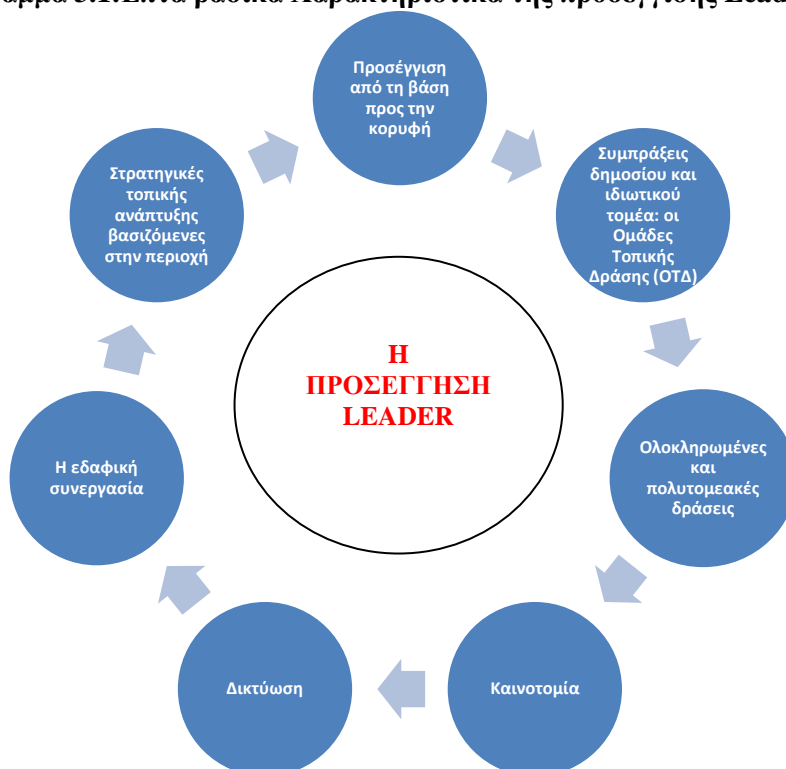
Μετά την εμπειρία τριών περιόδων προγραμματισμού, η πρωτοβουλία Leader είχε φτάσει σε επίπεδο ωριμότητας. Από το 2007 και εφεξής, η προσέγγιση Leader εντάσσεται στη συνολική πολιτική αγροτικής ανάπτυξης της ΕΕ και συμπεριλαμβάνεται στα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης που υποστηρίζονται από την ΕΕ¹⁰, παράλληλα με μια σειρά άλλων αξόνων αγροτικής ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό ανοίγονται νέες δυνατότητες για την προσέγγιση Leader, ώστε να εφαρμοστεί σε μια πολύ ευρύτερη κλίμακα και σε ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων αγροτικής ανάπτυξης απ' ό,τι έως σήμερα (π.χ. εφαρμογή στο πρόγραμμα αλιείας). Και κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, η προσέγγιση Leader διατηρεί το βασικό στοιχείο της εκ των κάτω προς τα επάνω προσέγγισης στο σχεδιασμό πολυτομεακών τοπικών στρατηγικών (CLLD). Διατηρούνται στο σύνολο τους οι καινοτόμες προσεγγίσεις των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων και παράλληλα δίνεται η δυνατότητα διεύρυνσης των τοπικών προγραμμάτων ως προς το είδος των σχεδιαζόμενων δράσεων αλλά και των περιοχών εφαρμογής.

¹⁰Από το 2007 η χρηματοδότηση του άξονα Leader προέρχεται από τα συνολικά κονδύλια που λαμβάνει κάθε κράτος μέλος από την ΕΕ στο πλαίσιο του νέου Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης.

3.3 Τα επτά κύρια χαρακτηριστικά της προσέγγισης Leader

Η προσέγγιση Leader συνοψίζεται σε επτά κύρια χαρακτηριστικά, τα οποία όμως είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη στο σύνολό τους. Κάθε χαρακτηριστικό συμπληρώνει και αλληλεπιδρά θετικά με τα άλλα στο πλαίσιο της συνολικής διαδικασίας υλοποίησης, με διαρκή αποτελέσματα επί της δυναμικής των αγροτικών περιοχών και των ικανοτήτων τους να επιλύουν τα οικεία προβλήματα.

Διάγραμμα 3.1: Επτά βασικά Χαρακτηριστικά της προσέγγισης Leader

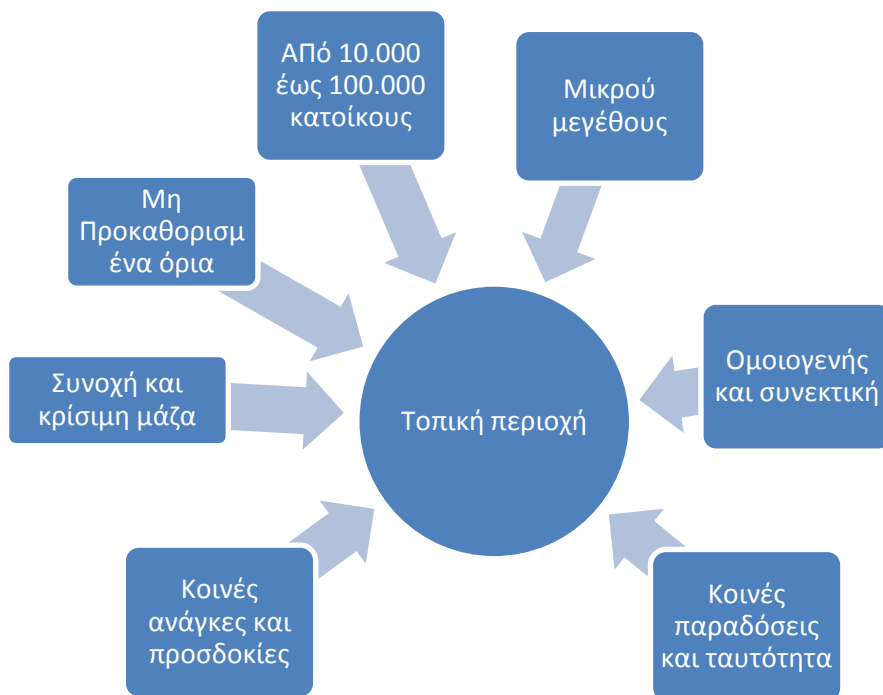
1 : Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης βασισμένες στην περιοχή

Μια προσέγγιση βασισμένη στην περιοχή χρησιμοποιεί ως στόχο για την εφαρμογή της πολιτικής μια μικρή, ομοιογενή και κοινωνικά συνεκτική ζώνη, η οποία συχνά χαρακτηρίζεται από κοινές παραδόσεις, τοπική ταυτότητα, την αίσθηση του ανήκειν σε αυτήν ή κοινές ανάγκες και προσδοκίες. Έχοντας μια τέτοια περιοχή ως σημείο αναφοράς διευκολύνεται ο εντοπισμός των τοπικών πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών, των απειλών και των ευκαιριών, του ενδογενούς δυναμικού, καθώς και ο προσδιορισμός των σημαντικών φραγμών στην αειφόρο ανάπτυξη.

Η λεπτομερής ανάλυση της σχετικής αγροτικής περιοχής είναι θεμελιώδης και επικεντρώνεται στον εντοπισμό των πλεονεκτημάτων της περιοχής (άνθρωποι, δραστηριότητες, φυσικά τοπία, κληρονομιά, τεχνογνωσία) όχι υπό μορφή απογραφής, αλλά

υπό την έννοια των μοναδικών χαρακτηριστικών που μπορούν να αναπτυχθούν. Η ανάλυση των εν λόγω χαρακτηριστικών και τα κύρια σημεία που προσδιορίζονται κατά τη διάρκεια της εν λόγω ανάλυσης, η οποία βασίζεται στην περιοχή, αναμένεται να οδηγήσουν στον προσδιορισμό πιθανών στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης, εξειδικευμένων στη συγκεκριμένη αγροτική περιοχή.

Διάγραμμα 3.2 Τοπική ανάπτυξη βασισμένη στην περιοχή

2: Προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή – η «Εκ των κάτω προς τα άνω» εκπόνηση και εφαρμογή στρατηγικών

Οι τοπικοί φορείς (του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα) συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη στρατηγική, καθώς και στην επιλογή των προτεραιοτήτων που πρέπει να ακολουθηθούν στην περιοχή τους. Θα πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι η προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή δεν πρέπει να θεωρείται ως εναλλακτική επιλογή ή να αντιτίθεται στις προσεγγίσεις από την κορυφή προς τη βάση των εθνικών ή/και των περιφερειακών αρχών, αλλά να συνδυάζεται και να αλληλεπιδρά με αυτές προκειμένου να επιτευχθούν καλύτερα συνολικά αποτελέσματα.

3: Συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα: οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ)

Ένα πρωτότυπο και σημαντικό χαρακτηριστικό της προσέγγισης Leader, η ΟΤΔ έχει ως καθήκον τον προσδιορισμό και την υλοποίηση της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης, λαμβάνοντας αποφάσεις σχετικά με την κατανομή των χρηματοδοτικών της πόρων και τη διαχείρισή τους. Η ΟΤΔ πρέπει να συνδέει εταίρους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα,

να είναι ισόρροπη και αντιπροσωπευτική των υφιστάμενων τοπικών ομάδων συμφερόντων, να προέρχεται από διαφορετικούς κοινωνικοοικονομικούς τομείς της περιοχής¹¹. Η Ομάδα Τοπικής Δράσης επιλέχθηκε ως θεσμός για τη διαχείριση του LEADER προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερος βαθμός αποτελεσματικότητας για την προώθηση τοπικών πρωτοβουλιών.

Οι ΟΤΔ αποφασίζουν την κατεύθυνση και το περιεχόμενο της τοπικής στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη και λαμβάνουν αποφάσεις για τα διάφορα έργα που πρόκειται να χρηματοδοτηθούν. Οι διαχειριστικοί μηχανισμοί της ΟΤΔ πρέπει να είναι κατάλληλα στελεχωμένοι με ειδικούς με γνώση, με διαχειριστικές, διοικητικές και συμβουλευτικές ικανότητες και να είναι πάντοτε σε θέση να βοηθούν τους «πραγματικά καινοτόμους» και τους δικαιούχους των έργων¹².

Διάγραμμα 3.3: Συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα: οι ομάδες τοπικής δράσης (ΟΤΔ)

4 : Ολοκληρωμένες και πολυτομεακές δράσεις

Η στρατηγική τοπικής ανάπτυξης πρέπει να έχει μια πολυτομεακή λογική, ενσωματώνοντας διαφορετικούς τομείς δραστηριότητας. Οι δράσεις και τα έργα που

¹¹ Σε επίπεδο λήψης αποφάσεων, οι εταίροι του ιδιωτικού τομέα και οι ενώσεις πρέπει να αποτελούντο 50 % τουλάχιστον της τοπικής σύμπραξης.

¹² πρωτοβουλία LEADER αποτέλεσε ορόσημο στη δημιουργία αναπτυξιακών φορέων στην Ελλάδα, καθώς συνδύασε την προώθηση τοπικών αναπτυξιακών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών με την εγγυημένη χρηματοδότησή τους από το Leader.

περιλαμβάνονται στις τοπικές στρατηγικές πρέπει να συνδέονται και να συντονίζονται ως ένα συνεκτικό σύνολο και όχι ως μια σειρά αποσπασματικών ενεργειών. Ο όρος πολυτομεακή προσέγγιση παραπέμπει στη δημιουργία μιας αντίληψης συμμετοχής όλων των φορέων της περιοχής και δράσεων οι οποίες επιφέρουν συνέργεια ή πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε πολλούς τομείς.

5 : Διευκόλυνση της καινοτομίας

Η πρωτοβουλία Leader μπορεί να διαδραματίσει αξιόλογο ρόλο στην τόνωση νέων και καινοτόμων προσεγγίσεων της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών. Μια τέτοια καινοτομία ενθαρρύνεται παρέχοντας στις ΟΤΔ μεγάλα περιθώρια ελευθερίας και ευελιξίας κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τις δράσεις που επιθυμούν να στηρίζουν.

Η καινοτομία πρέπει να γίνει κατανοητή με την ευρεία έννοια του όρου. Ενδέχεται να σημαίνει την εισαγωγή ενός νέου προϊόντος, μιας νέας διαδικασίας, μιας νέας οργάνωσης ή μιας νέας αγοράς. Η καινοτομία στις αγροτικές περιοχές μπορεί να συνεπάγεται μεταφορά και προσαρμογή των καινοτομιών που αναπτύχθηκαν αλλού, εκσυγχρονισμό των παραδοσιακών μορφών τεχνογνωσίας ή εξεύρεση νέων λύσεων σε μακροχρόνια αγροτικά προβλήματα, τα οποία δεν κατέστη δυνατόν να επιλυθούν ικανοποιητικά και με βιώσιμο τρόπο από άλλες πολιτικές παρεμβάσεις.

6 : Δικτύωση

Η δικτύωση συμπεριλαμβάνει την ανταλλαγή επιτευγμάτων, εμπειριών και τεχνογνωσίας μεταξύ των ομάδων της πρωτοβουλίας Leader, των αγροτικών περιοχών, των διοικήσεων και των οργανισμών που συμμετέχουν στην αγροτική ανάπτυξη εντός της ΕΕ, είτε είναι άμεσοι δικαιούχοι του Leader είτε όχι¹³.

7 : Η εδαφική συνεργασία

Η συνεργασία εκτείνεται πέραν της δικτύωσης. Περιλαμβάνει μία ομάδα τοπικής δράσης, η οποία αναλαμβάνει ένα κοινό έργο με μία άλλη ομάδα Leader ή με μία ομάδα που υιοθετεί παρόμοια προσέγγιση σε άλλη περιοχή, κράτος μέλος ή ακόμη και τρίτη χώρα.

Η συνεργασία μπορεί να βοηθήσει τις ομάδες Leader να προωθήσουν τις τοπικές τους δραστηριότητες. Επιτρέπει σε αυτές να επιλύσουν ορισμένα προβλήματα ή να προσδώσουν προστιθέμενη αξία στους τοπικούς πόρους. Παραδείγματος χάρι, μπορεί να είναι ένας τρόπος επίτευξης της κρίσιμης μάζας που είναι αναγκαία για τη βιωσιμότητα ενός ειδικού έργου ή ενθάρρυνσης συμπληρωματικών δράσεων, π.χ. την κοινή προώθηση πωλήσεων εκ

¹³ Η δημιουργία σχέσεων ανάμεσα σε «περισσότερο» και «λιγότερο» έμπειρες ομάδες τοπικής δράσης και φορείς μπορεί να αποτελέσει μέσο για να γεφυρωθεί αυτό το «χάσμα εμπειριών».

μέρους των ομάδων Leader σε διαφορετικές περιφέρειες, των οποίων οι περιοχές έχουν κοινή εξειδίκευση σε συγκεκριμένο προϊόν ή την ανάπτυξη κοινών τουριστικών πρωτοβουλιών βασιζόμενων στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά. Τα έργα συνεργασίας δεν είναι μόνο απλή ανταλλαγή εμπειριών. Πρέπει να συμπεριλαμβάνουν ένα συγκεκριμένο κοινό έργο, το οποίο στην ιδανική περίπτωση θα υπόκειται στη διαχείριση μιας κοινής δομής.

3.4 Χάραξη στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης

Η προσέγγιση της τοπικής ανάπτυξης επισημοποιείται από την ΟΤΔ σε ένα έγγραφο στρατηγικής για την τοπική ανάπτυξη. Το εν λόγω έγγραφο συμπεριλαμβάνει τον καθορισμό στόχων, τον ορισμό στρατηγικών προτεραιοτήτων και την ιεράρχηση των δράσεων που πρέπει να αναληφθούν. Η στρατηγική αυτή τοπικής ανάπτυξης θα αποτελέσει τη βάση για την υποβολή από την ΟΤΔ αίτησης ενίσχυσης στο πλαίσιο των ανοικτών προσκλήσεων υποβολής προτάσεων που προκηρύσσουν τα κράτη μέλη/οι περιφέρειες για την πρωτοβουλία Leader. Τα κράτη μέλη ή οι περιφέρειες επιλέγουν τις επιτυχημένες ΟΤΔ και κατανέμουν σε αυτές τα κονδύλια του προϋπολογισμού με σκοπό την υλοποίηση των σχετικών τοπικών στρατηγικών.

Το Leader θεωρεί τις αγροτικές περιοχές «αποθέματα ιδιαίτερων χαρακτηριστικών». Οι τοπικοί φορείς ακολουθούν ένα μοντέλο ανάπτυξης που έχει τα δικά τους ιδιαίτερα αγροτικά χαρακτηριστικά και ενισχύει τη μοναδικότητα, λόγω της οποίας αυτά μπορούν να εξελιχθούν σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Σε επίπεδο προγράμματος και της κάθε στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης, πρέπει να υπάρχει ένα κοινό όραμα και σαφής καθορισμός του τι πραγματικά επιθυμούν οι αγροτικές περιοχές προκειμένου να επιτύχουν την εφαρμογή αυτών των αρχών. Οι τοπικές στρατηγικές ενσωματώνουν και απεικονίζουν το πραγματικό γεωγραφικό και κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της περιοχής και τις αλλαγές του και λειτουργούν στο εσωτερικό των τομέων ανάπτυξης βασικής προτεραιότητας. Ακόμη, πρέπει να συνδυάζουν διάφορες ευκαιρίες σχεδιασμού και χρηματοδότησης και να αφήνουν αρκετό χώρο για την υλοποίηση διαφόρων έργων, τα οποία θα εντάσσονται σε προσεκτικά επιλεγμένες προτεραιότητες.

3.5 Διαδικασία υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων Leader

Η Ο.Τ.Δ. αναλαμβάνει την ενημέρωση της συντριπτικής πλειοψηφίας των κατοίκων των περιοχών παρέμβασης για τις επενδυτικές δυνατότητες που προσφέρονται μέσα από το Πρόγραμμα, με δημοσιεύσεις στον τοπικό τύπο αλλά και ενημερωτικές συγκεντρώσεις

στους οικισμούς της περιοχής παρέμβασης. Αφού προκηρυχθεί το Πρόγραμμα από την Ομάδα Τοπικής Δράσης, τα στελέχη της Εταιρείας βρίσκονται στη διάθεση των υποψηφίων τελικών αποδεκτών αλλά και των μελετητών για οποιαδήποτε πληροφορία και παροχή τεχνικής στήριξης.

Οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την υποβολή προτάσεων είναι η επενδυτική πρόταση να εντάσσεται στη φιλοσοφία και το περιεχόμενο του τοπικού προγράμματος και ο ενδιαφερόμενος να διαθέτει τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους της ίδιας συμμετοχής.

Οι επενδυτικές προτάσεις κατατίθενται στην Ο.Τ.Δ. έως την καθορισμένη από την προκήρυξη καταληκτική ημερομηνία υποβολής τους και ακολουθεί η αξιολόγηση σύμφωνα με τα προκαθορισμένα κριτήρια. Από τη διαδικασία αξιολόγησης προκύπτουν τα επενδυτικά σχέδια που θα υλοποιηθούν με χρηματοδότηση του Τοπικού προγράμματος. Ακολουθεί η υπογραφή σύμβασης μεταξύ του επενδυτή και της Ο.Τ.Δ., η οποία, όπως προαναφέρθηκε, είναι υπεύθυνη και για την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης του έργου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER ΣΤΗ ΡΟΔΟΠΗ

4.1 Η Ροδόπη ως περιοχή εφαρμογής των τοπικών προγραμμάτων Leader

Η Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης¹⁴ βρίσκεται στο κέντρο της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας Θράκης. Στα βόρεια σύνορα της βρίσκεται η Βουλγαρία, στα ανατολικά η ΠΕ Έβρου, στα δυτικά η ΠΕ Ξάνθης, ενώ στα νότια βυθίζεται από το θρακικό πέλαγος. Η έκταση της ΠΕ Ροδόπης ανέρχεται σε 2.543 χλμ², ενώ σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους 111.610 κατοίκους¹⁵.

Η ΠΕ Ροδόπης αναπτύσσεται σε νευραλγική θέση επί του γραμμικού άξονα των αστικών κέντρων της Αν. Μακεδονίας και Θράκης και είναι κόμβος των στρατηγικών λειτουργικών αξόνων - διευρωπαϊκών δικτύων - της Εγνατίας και της καθέτου αρτηρίας προς Βουλγαρία και τη Βαλκανική ενδοχώρα. Ακόμη βρίσκεται σε σχετικά μικρή απόσταση από τα σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία.

Η Ροδόπη αποτελεί κρίσιμο παράγοντα της πολιτισμικής και αναπτυξιακής δυναμικής του ευαίσθητου χώρου της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και η βιωσιμότητα της περιοχής επηρεάζει άμεσα το μέλλον όλης της Περιφέρειας, μιας Περιφέρειας η οποία μειονεκτεί σε επίπεδα ανάπτυξης και καταγράφεται ως μια περιοχή από τις φτωχότερες της Ε.Ε.

Οι προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής παρέμβασης των τοπικών προγραμμάτων Κ.Π. Leader είναι σημαντικές, καθώς συγκεντρώνει μια σειρά πόρων ανάπτυξης και περιβάλλοντος (ορεινός όγκος, δάση, υδροβιότοποι, ακτές, περιοχές Natura), ενώ ταυτόχρονα η γεωοικονομική θέση της περιοχής, σε συνάρτηση με την αναπτυξιακή ανασυγκρότηση για την οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτισμική συνοχή στο εσωτερικό της αποτελούν προϋποθέσεις που, εφόσον αξιοποιηθούν, μπορούν να συμβάλλουν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη όλης της Περιφέρειας ΑΜ-Θ.

14 Ο Νομός Ροδόπης, από το 2011 και με την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης», αποτελεί την Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης (με έδρα την Κομοτηνή) της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

15 Στοιχεία από το επίσημο ιστότοπο της ΠΕ Ροδόπης. (<http://www.perodopis.eu/index.php/2013-04-10-13-21-28/2013-04-29-05-48-20>)

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής της Ροδόπης, της προσδίδουν μια δυναμική ξεχωριστή και δυνητικά αποτελεί έναν χώρο που μπορεί να ξεχωρίσει και να πρωτοπορήσει σε περιφερειακό αλλά και βαλκανικό επίπεδο, δεδομένου ότι διαθέτει μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους που αντανακλούν όλη την ιστορία της Ελλάδας, γεγονός σπάνιο στον ελλαδικό χώρο, όπου συνήθως κανείς συναντά αποκλειστικά τις αντανακλάσεις μιας συγκεκριμένης περιόδου ανάπτυξης του ελληνισμού και όχι τη σφαιρική αποτύπωση της ελληνικής ιστορίας.

Ταυτόχρονα, με τα ιδιαίτερα ιστορικά χαρακτηριστικά, υπάρχει στη Ροδόπη και η πολυπολιτισμική συνύπαρξη διαφορετικών πολιτιστικών και θρησκευτικών στοιχείων. Η συνύπαρξη του χριστιανικού και μουσουλμανικού στοιχείου, η έντονη παρουσία των παλινοστούτων Ελλήνων από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, η σύζευξη του παλαιοελληνικού στοιχείου με τον ελληνισμό της ανατολικής Θράκης, της Μικράς Ασίας και του Πόντου, η επιβίωση αλλά και η αναβίωση της θρακικής πολιτισμικής κληρονομιάς, σε συνδυασμό με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, αποτελούν ένα μωσαϊκό ελκυστικό και ιδιαίτερο που δύσκολα συναντά κάποιος σε οποιαδήποτε άλλη περιοχή της Ελλάδας. Καθοριστικής σημασίας για την οικονομία και τη γενικότερη εικόνα της περιοχής είναι και το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, με τέσσερεις Σχολές και οκτώ Τμήματα στην Κομοτηνή και πάνω από 10.000 φοιτητές.

4.2 Το προφίλ του φορέα υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων Leader στη Ροδόπη

Τα τοπικά προγράμματα της πρωτοβουλίας Leader στη Ροδόπη σχεδιάζονται και υλοποιούνται από την Ομάδα Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) - την Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε., η οποία αποτελεί μια σημαντική δομή τοπικής ανάπτυξης με συσσωρευμένη σχεδιαστική και επιχειρησιακή εμπειρία.

Η Αναπτυξιακή Ροδόπης ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1992 με την επωνυμία ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ (ΑΝΡΟ) ΑΕ και με στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του Νομού Ροδόπης και της ευρύτερης περιοχής. Μετά την επιτυχημένη πορεία της το 2007 μετατρέπεται σε ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ ΑΕ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο.Τ.Α., με διακριτικό τίτλο ΑΝΡΟ.

Όπως αναφέρεται στο επίσημο ιστότοπο της εταιρείας *«η Αναπτυξιακή Ροδόπης Δημιουργεί, Στηρίζει, Συντονίζει, Υλοποιεί και Διαχειρίζεται τοπικές πρωτοβουλίες ανάπτυξης που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των φορέων (Δημόσιων και Ιδιωτικών) του Νομού Ροδόπης αλλά και της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης*

μέσα από τα επιχειρησιακά προγράμματα των ΚΠΣ και των άλλων εθνικών και Ευρωπαϊκών προγραμμάτων, αναβαθμίζοντας το ανθρώπινο δυναμικό της Περιοχής, προσφέροντας καινοτόμες ή πιλοτικές λύσεις και πρακτικές, δημιουργώντας ή προσαρμόζοντας τεχνογνωσία, μετέχοντας σε δίκτυα με στόχο την μεταφορά εμπειριών, γνώσης και συντελώντας στην άρση της απομόνωσης μέσα από οργανωτικά μοντέλα προσαρμοσμένα στην τοπικές ανάγκες με ένα συνεχόμενα αναβαθμισμένο ανθρώπινο δυναμικό, με την χρήση της νέας τεχνολογίας και των πιο σύγχρονων εργαλείων οργάνωσης, αναδεικνύοντας ότι η περιοχή μπορεί, θέλει και αποτελεί χώρο πρώτης ευκαιρίας».

Στο μετοχικό κεφάλαιο της ΑΝ.ΠΟ. Α.Ε. συμμετέχουν από δημόσιους φορείς η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, η Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ) Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και όλοι οι Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφερειακής Ενότητας Ροδόπης. Από ιδιωτικούς Φορείς συμμετέχουν το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (Παράρτημα Θράκης, που τα μέλη του καλύπτουν την Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης και την Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης), η Ομοσπονδία Επαγγελματικών, Βιοτεχνικών και Εμπορικών Σωματείων Νομού Ροδόπης, το Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Κομοτηνής, η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Νομού Ροδόπης και ο Μορφωτικός Σύλλογος Ποντίων. Επίσης, ενόψει υλοποίησης του CLLD υπήρξε η δέσμευση άμεσης αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της ΑΝ.ΠΟ. Α.Ε. και συμμετοχή σ' αυτό και των Φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλων συλλογικών Φορέων της Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης.

Η ΑΝ.ΠΟ. Α.Ε. διαθέτει στελεχιακό δυναμικό όλων των ειδικοτήτων με μεγάλη εμπειρία και τεχνογνωσία στο σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων σχετικών με την περιφερειακή ανάπτυξη, ιδιαίτερα δε προγραμμάτων του ΠΑΑ, όπως ΟΠΑΑΧ, Άξονας 3, διακρατικών και κοινωνικών προγραμμάτων, όπως Κέντρα ενημέρωσης μουσουλμανοπαίδων, ΤΟΠΕΚΟ, ΤΟΠΣΑ, INTERREG, καθώς και σε παροχή υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης προς Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε περιοχές της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Η ομάδα σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων Leader της ΑΝ.ΠΟ. Α.Ε. αποτελούταν κατά μέσο όρο από 6 άτομα μόνιμο στελεχιακό δυναμικό.

Η ΑΝ.ΠΟ. Α.Ε. έχει υλοποιήσει και τα τέσσερα προγράμματα Leader στη Ροδοπή:

- Στο πλαίσιο του Προγράμματος Leader I (1992-1996), 58 έργα συνολικού προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης ύψους 3.845.468,58 ευρώ.

- Στο πλαίσιο του Προγράμματος Leader II (1997-1999), 26 έργα συνολικού προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης ύψους 4.665.267,79 ευρώ (με επενδυτικές προτάσεις).
- Στο πλαίσιο του Προγράμματος Leader + (2000-2006), 43 έργα συνολικού προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης ύψους 6.450.000,00 ευρώ.
- Στο πλαίσιο του προγράμματος Άξονας 4: Εφαρμογή της προσέγγισης Leader (2007-2013), 49 έργα συνολικού προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης ύψους 7.509.900,00 ευρώ. Από αυτά τα 23 έργα συνολικού προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης ύψους 1.415.077,47 ευρώ πέρασαν ως ανειλημμένες υποχρεώσεις στην επόμενη προγραμματική περίοδο.

Είναι ευνόητο ότι η στήριξη υλοποίησης στην Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης, μέσα σε χρονικό διάστημα εικοσιτριών ετών, έργων συνολικού προϋπολογισμού που υπερβαίνει τα 22.000.000,00 ευρώ, αξιολογείται ως ιδιαίτερα σημαντική συμβολή στην αναπτυξιακή προσπάθεια που καταβάλλεται. Μέσω των προγραμμάτων αυτών υλοποιήθηκαν έργα ιδιωτικών και συλλογικών φορέων, αλλά και έργα αναζωογόνησης της υπαίθρου από δημοσίους φορείς, διατηρήθηκαν και δημιουργήθηκαν αρκετές θέσεις εργασίας, και το σημαντικότερο, δημιουργήθηκαν συνθήκες που προσδίδουν επιπλέον συγκριτικά πλεονεκτήματα σε όλη τη ΠΕ Ροδόπης.

Στα πλαίσια της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκαν προσωπικές συνεντεύξεις με δομημένο ερωτηματολόγιο (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ) στα στελέχη της ΟΤΔ και πέρα από τα προαναφερόμενα προκύπτει μια σειρά ενδιαφερόντων στοιχείων που αφορούν σε 4 θεματικές ενότητες του ερωτηματολογίου: αξιολόγηση της λειτουργίας της ΟΤΔ, διαδικασίες διαβούλευσης, κατάρτισης και δημοσιοποίησης των τοπικών προγραμμάτων, διαδικασίες προκηρύξεων, αξιολογήσεων των προτάσεων και υλοποίησης των έργων, καθώς και διατοπικές – διακρατικές συνεργασίες.

Υπήρξε συνεργασία μεταξύ υπολοίπων στελεχών της Αναπτυξιακής Εταιρείας και στελεχών του Leader (επίλυση προβλημάτων, συμμετοχή στις δράσεις δημοσιότητας, ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης του κοινού). Αναφέρθηκε επίσης πως υπήρχε συστηματική συνεργασία με άλλες ΟΤΔ για την επίλυση προβλημάτων και ανταλλαγή πληροφοριών, και υπογραμμίστηκε ο ρόλος του Δικτύου αναπτυξιακών εταιρειών Leader.

Αναφέρθηκε πως οι σχέσεις της ΟΤΔ με την Διαχειριστική Αρχή ήταν πολύ καλές, και απαντήθηκε πως θεωρείται άριστη η μέχρι τώρα λειτουργία της Διαχειριστικής Αρχής του προγράμματος Leader. Η συχνότητα των ελέγχων χαρακτηρίστηκε υψηλή, αλλά

κρίθηκε πως είναι απαραίτητοι οι έλεγχοι, γιατί εξασφαλίζουν ποιότητα και διαφάνεια των προγραμμάτων.

Η ΟΤΔ για την προετοιμασία και κατάρτιση των προγραμμάτων συνεργάστηκε με όλη την τοπική κοινωνία: συλλογικούς φορείς, δημοσίους και ιδιωτικούς, καθώς και τον τοπικό πληθυσμό. Η διαδικασία κατάρτισης των προτάσεων διήρκησε 2 με 3 μήνες για το Leader+ και ΑΞΟΝΑ 4, ενώ πήρε 6 μήνες για την κατάθεση του νέου προγράμματος CLLD–Leader. Οι διαβουλεύσεις πραγματοποιήθηκαν με όλους τους τοπικούς εταίρους της Ροδόπης, ενώ στο νέο πρόγραμμα συμμετείχαν και όλοι οι αντίστοιχοι φορείς της Ξάνθης. Όσον αφορά τους τρόπους και τα μέσα διαβούλευσης που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρθηκαν οι ανοιχτές συνεδριάσεις, κατ' ιδίαν συναντήσεις με εκπροσώπους φορέων, επισκέψεις σε δημοτικές ενότητες, συναντήσεις με συγκεκριμένες ομάδες, ημερίδες και διαδίκτυο.

Όσον αφορά τους παράγοντες που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην κατάρτιση των προγραμμάτων αναφέρθηκαν διαγνωσμένα προβλήματα και αναπτυξιακές δυνατότητες, επιθυμίες εταίρων και απόψεις τοπικών φορέων, απόψεις τοπικού πληθυσμού και μεμονωμένων ατόμων, αλλά κυρίως η προηγούμενη εμπειρία από Leader και το θεσμικό πλαίσιο και αναπτυξιακές στρατηγικές ΠΑΑ.

Ενσωματώθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων, αλλά υπήρξαν και ανάγκες που εντοπίστηκαν, αλλά δεν ήταν δυνατόν να ενσωματωθούν στα τοπικά προγράμματα. Υπάρχουν πολύ μεγάλες ελλείψεις στις δημόσιες υποδομές και δεν μπορεί να καλύψει το Leader όλες τις ανάγκες, ενώ όσον αφορά τις ιδιωτικές υποδομές δεν ήταν επιλέξιμες από το πρόγραμμα όλα τα έργα. Αναφέρθηκε επίσης πως ειδικά στο νέο πρόγραμμα σημειώθηκαν μεγάλες αλλαγές και περικοπές από τη Διαχειριστική Αρχή στα μέτρα που αρχικά προτάθηκαν. Τέλος, αξιολογήθηκε θετικά η ένταξη των δράσεων κατάρτισης στο CLLD – Leader, οι οποίες δεν προβλεπόταν στα προηγούμενα προγράμματα, ενώ θεωρήθηκαν σημαντικές τόσο από τα στελέχη της ΟΤΔ, όσο και από τους επενδυτές.

Η διαδικασία αξιολόγησης ενός επενδυτικού σχεδίου κρίνεται από τα στελέχη χρονοβόρα και γραφειοκρατική, αλλά όλοι απάντησαν πως τη θεωρούν πολύ αξιοκρατική. Οι ενστάσεις που υποβλήθηκαν ήταν ελάχιστες (περίπου 2,5%). Ο μέσος χρόνος από την κατάθεση των προτάσεων μέχρι την ολοκλήρωση της αξιολόγησης ήταν 2 με 3 μήνες, όσος και ο χρόνος από την αξιολόγηση των προτάσεων μέχρι την απόφαση ένταξης. Η διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος από την πλευρά της ΟΤΔ είναι δύσκολο να βελτιωθεί, καθώς η ΟΤΔ είναι υποχρεωμένη να ακολουθεί το ισχύον για κάθε πρόγραμμα θεσμικό πλαίσιο, το οποίο κρίνεται αρκετά γραφειοκρατικό. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί πως

παρατηρήθηκε πολύ μεγάλη αύξηση στο αριθμό μελών Επιτροπής Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ) στο CLLD – Leader, γεγονός που κρίνεται πως θα παρεμποδίζει την εύρυθμη λειτουργία της, τόσο λόγω δυσχέρειας άμεσης ανταπόκρισης, όσο και έλλειψης εμπειρίας των συμμετεχόντων.

Οι προτάσεις που δεν εντάχθηκαν ήταν ελάχιστες (περίπου 2,5%), και στους λόγους απόρριψης αναφέρθηκε κυρίως «μη ανταπόκριση στις ελάχιστες απαιτήσεις στην προσκόμιση δικαιολογητικών». Ο αριθμός των προτάσεων που εντάχθηκαν, αλλά οι δικαιούχοι απέσυραν την πρότασή τους ήταν κάτω από πέντε (5) στο Leader+, και σχεδόν διπλασιάστηκε στο Άξονα 4. Οι λόγοι ήταν κυρίως οικονομικοί (μη επαρκής εγκεκριμένος προϋπολογισμός, δυσμενείς οικονομικές συνθήκες στη χώρα, προβλήματα με την εξασφάλιση ιδιωτικής συμμετοχής λόγω διακοπής δανειοδοτήσεων), αλλά και αναφέρθηκε σε μεγάλο βαθμό η γραφειοκρατία, π.χ. κωλύματα στις αδειοδοτήσεις.

Η ΑΝ.ΡΟ. συμμετείχε σε τέσσερα (4) Σχέδια Διατοπικής – Διακρατικής Συνεργασίας κατά την εφαρμογή του Leader+ και σε κανένα κατά την εφαρμογή του Άξονα 4, παρότι αναφέρθηκε από τα στελέχη της ΟΤΔ πως τα άμεσα ή έμμεσα οφέλη από την υλοποίηση διαπεριφερειακών και διακρατικών συνεργασιών ήταν σημαντικά (διάχυση τεχνογνωσίας, ανταλλαγή καλών πρακτικών, απόκτηση εξειδικευμένης εμπειρίας).

4.3 Το Τοπικό Πρόγραμμα Leader+ Ν. Ροδόπης

Το τοπικό πρόγραμμα Leader+ Νομού Ροδόπης εφαρμόστηκε από το έτος 2006 έως το 2010 σε όλο το Νομό Ροδόπης εκτός του πολεοδομικού συγκροτήματος Κομοτηνής, του Δημοτικού Διαμερίσματος Σαπών, του Δήμου Ιάσμου και των Κοινοτήτων Κέχρου και Οργάνης, και εντάχθηκαν στις δράσεις αυτού συνολικά 43 επενδυτικές προτάσεις, τα χαρακτηριστικά των οποίων θα αναλυθούν στο επόμενο κεφάλαιο.

Το Θέμα Συσπείρωσης ή με άλλα λόγια ο Κεντρικός Στόχος του Επιχειρησιακού Σχεδίου της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader+ για την περιοχή του Νομού Ροδόπης διατυπώθηκε ως εξής: **Δράσεις ανάδειξης των περιβαλλοντικών και πολιτισμικών αγαθών – προώθησης επιχειρηματικής δραστηριότητας με αρχές ποιότητας και καινοτομίας.**

Η ΟΤΔ είχε θέσει τρεις αναπτυξιακούς στόχους για το Νομό Ροδόπης, οι οποίοι εναρμονίζονται με τους γενικούς αναπτυξιακούς στόχους του Προγράμματος Leader+:

- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής μέσω εφαρμογής ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που θα αμβλύνουν τα μειονεκτήματα και θα μειώνουν τις ανισότητες στην ποιότητα ζωής στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

- Η ανάπτυξη ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού μέσω της άρσης της απομόνωσης σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.
- Η επίτευξη της αλλαγής νοοτροπίας του πληθυσμού μέσω του προγράμματος Leader+, ώστε να θεωρήσουν την επιχειρηματική δραστηριότητα ως ασφαλή οικονομική δραστηριότητα.

Οι Τακτικοί Στόχοι του Leader+ για την περιοχή εφαρμογής ήταν:

Τ.Σ. 1: Διαφοροποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος της περιοχής

Τ.Σ. 2: Ανάπτυξη δικτύσεων σε παραγωγικούς τομείς της περιοχής

Τ.Σ. 3: Προώθηση ίσων ευκαιριών στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας

Τ.Σ. 4: Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγή προϊόντων και στην παροχή υπηρεσιών

Τ.Σ.5: Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς

Τ.Σ. 6: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών με την αξιοποίηση καινοτόμων και σύγχρονων τεχνολογιών

Τ.Σ. 7: Ενίσχυση της τοπικής εταιρικής σχέσης

Τ.Σ. 8: Χρήση νέων τεχνολογιών για την καλύτερη πρόσβαση των προϊόντων και υπηρεσιών στην αγορά

Τ.Σ. 9: Στήριξη συνεργασίας μεταξύ αγροτικών περιοχών

Οι άξονες και τα μέτρα του τοπικού προγράμματος Leader+ για την επίτευξη των ως άνω στόχων διαμορφώθηκαν ως εξής:

Πίνακας 4.1: Μέτρα και κατηγορίες πράξεων του Leader+

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»	
ΜΕΤΡΟ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ
ΜΕΤΡΟ 1.1: «Τεχνική στήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης»:	
ΜΕΤΡΟ 1.2: «Ενισχύσεις σε επενδύσεις – Στήριξη στην επιχειρηματικότητα»:	1.2.1: Παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης
	1.2.2: Μικρές επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα, καθώς και των λοιπών τομέων της τοπικής οικονομίας
	1.2.3: Επενδύσεις που αφορούν στη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και νέων τεχνικών στις επιχειρήσεις.
ΜΕΤΡΟ 1.3: «Υποστηρικτικές ενέργειες»:	1.3.2: Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης
	1.3.3: Ενέργειες προώθησης – προβολής

ΜΕΤΡΟ 1.4: «Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς»	1.4.1: Προστασία ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος
	1.4.2: Δράσεις για την αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου
	1.4.3: Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2 «ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ»	
ΜΕΤΡΟ 2.1: Συνεργασία μεταξύ περιοχών της Ελλάδας: διατοπική – διαπεριφερειακή συνεργασία	2.1.1: Συνεργασίες σε θέματα Αγροτικού τουρισμού
ΜΕΤΡΟ 2.2: Συνεργασία μεταξύ περιοχών δύο ή περισσότερων κρατών: διακρατική συνεργασία	2.2.1: Συνεργασίες σε θέματα Αγροτικού τουρισμού

4.4 Το τοπικό Πρόγραμμα Άξονας 4: «Εφαρμογή προσέγγισης Leader» στο Ν. Ροδόπης

Το τοπικό πρόγραμμα του Άξονα 4: «Εφαρμογή προσέγγισης Leader» Νομού Ροδόπης του Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2007-2013» (ΠΑΑ) εφαρμόστηκε από το έτος 2010 έως το 2015 σε όλο το Νομό Ροδόπης εκτός του πολεοδομικού συγκροτήματος Κομοτηνής, του Δημοτικού Διαμερίσματος Σαπών, του Δήμου Ιάσμου με εξαίρεση τη Κοινότητα Αμαξιάδων και των Κοινοτήτων Κέχρου και Οργάνης και εντάχθηκαν στις δράσεις αυτού συνολικά 49 επενδυτικές προτάσεις, τα χαρακτηριστικά των οποίων θα αναλυθούν στο επόμενο κεφάλαιο.

Κατά την περίοδο εφαρμογής του προγράμματος η μακροχρόνια ύφεση και η αβεβαιότητα για την έκβαση των συνεχών διαπραγματεύσεων της Ελλάδας με τους δανειστές, δημιούργησαν ένα ασφυκτικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις με κύρια χαρακτηριστικά τη μείωση της ζήτησης, την απουσία ρευστότητας και κλίματος εμπιστοσύνης και τελικά τη μείωση της ελκυστικότητας για την επιχειρηματικότητα. Η τροχοπέδη για την πρόσβαση των επιχειρήσεων στο τραπεζικό σύστημα με αποτέλεσμα την αδυναμία εξασφάλισης κεφαλαίων κίνησης, κάλυψης της ίδιας συμμετοχής και μακροχρόνιας δανειοδότησης των επενδύσεων, την αδυναμία έκδοσης εγγυητικών επιστολών καλής εκτέλεσης και προκαταβολής με ισόποσο αντίκρισμα που καθιστούσε την εξασφάλισή τους αδύνατη, συνετέλεσε στη διαμόρφωση κατάστασης ασφυξίας για τους επενδυτές της χώρας και του τοπικού προγράμματος (τόσο για τα δημόσια, όσο και για τα ιδιωτικά έργα).

Λόγω της μεγάλης οικονομικής ύφεσης και των ιδιαίτερα δυσμενών συνθηκών στη χώρα δόθηκε η δυνατότητα από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων όσα από τα έργα του προγράμματος δεν έχουν ολοκληρωθεί έως 31-12-2015, να ολοκληρωθούν μέσω του επόμενου τοπικού προγράμματος Leader, ως ανειλημμένες υποχρεώσεις. Έτσι, τα 23 έργα του προγράμματος¹⁶ (τα οποία αναφέρονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4) έχουν μεταφερθεί στο Μέτρο 19 του ΠΑΑ 2014 – 2020.

Ο τίτλος του τοπικού προγράμματος Ν. Ροδόπης για τον Άξονα 4 ήταν «**ΑΝακάλυψε ΖΗΣε και Επένδυσε στο Νομό Ροδόπης** (ΑΝ. ΖΗΣ. Ε.Ν. ΡΟΔΟΠΗ)» και η στρατηγική του έγκειται στη συγκράτηση του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης και τη δημιουργία θέλγητρων, ώστε η περιοχή να καταστεί πόλος έλξης για τους επισκέπτες που βρίσκονται στην περιοχή, δεδομένου ότι πρόκειται για το περιφερειακό κέντρο της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Βασικοί στόχοι του τοπικού προγράμματος ήταν οι ακόλουθοι:

Στόχος 1: Η συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού με ενίσχυση της προσπάθειας διαφοροποίησης της οικονομίας των αγροτικών περιοχών και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων

Στόχος 2: Η αύξηση της επισκεψιμότητας και παράταση της διάρκειας της με βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής παρέμβασης (μοντέλο +1)¹⁷.

Στόχος 3: Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς

Στόχος 4: Η αύξηση της συμμετοχικότητας των ειδικών πληθυσμιακών ομάδων στην κοινωνική και οικονομική ζωή της περιοχής παρέμβασης

Στόχος 5: Η διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών στην περιοχή παρέμβασης

Στόχος 6: Η στήριξη συνεργασίας και δικτυώσεων μεταξύ αγροτικών περιοχών

16 «2 η Τροποποίηση της με αριθμ. πρωτ. 5374/22-7-2016 Απόφασης καθορισμού συνεχιζόμενων πράξεων του Άξονα 4 του ΠΑΑ 2007 – 2013 στο Μέτρο 19 του ΠΑΑ 2014 – 2020»

17 Η προτεινόμενη στρατηγική σκοπεύει όχι στην προσέλκυση μιας νέας ομάδας στόχου, που βέβαια είναι επιθυμητή, αλλά στην αξιοποίηση του υπάρχοντος ρεύματος επισκεψιμότητας στην περιοχή παρέμβασης, μεγάλωνοντας τον αριθμό των ανθρώπων, που παραμένουν στην περιοχή ώστε να την επισκεφτούν στο Μοντέλο του +1, που σημαίνει να παραμείνουν εις αυτήν άλλη μία ημέρα ή μήνα ή έτος πέρα από την αρχική πρόθεσή τους

Το τοπικό πρόγραμμα του Άξονα 4: «Εφαρμογή προσέγγισης Leader» περιλάμβανε τα ακόλουθα μέτρα και υπομέτρα:

Πίνακας 4.2: Μέτρα και υπομέτρα του Άξονα 4

ΜΕΤΡΟ	ΥΠΟΜΕΤΡΟ
41: Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης: 411: Ανταγωνιστικότητα 413: Ποιότητα ζωής/ Διαφοροποίηση	L123: Αύξηση της αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων
	L311: Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες
	L312: Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων
	L313: Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων
	L321: Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό
	L323: Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς
421: Διατοπική και διακρατική συνεργασία	421α: Διατοπική συνεργασία
	421β: Διακρατική συνεργασία
431: Δαπάνες λειτουργίας, απόκτηση δεξιοτήτων, εμπύχωση	431α: Δαπάνες λειτουργίας της ΟΤΔ
	431β: Απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση

4.5 Το τοπικό Πρόγραμμα CLLD – Leader Περιφερειακών Ενοτήτων Ροδόπης και Ξάνθης

Για την περίοδο 2014-2020 η ΑΝ.ΠΟ. έχει αναλάβει την υλοποίηση του τοπικού Προγράμματος CLLD με διεύρυνση της περιοχής Παρέμβασης και στο Ν. Ξανθής. Στοχεύοντας στην τοπική ενδογενή αειφόρο ανάπτυξη συνολικά των Π.Ε Ροδόπης και Ξάνθης και της Θράκης γενικότερα, και όντας επικεντρωμένη στην επιχειρηματικότητα, με σκοπό την ενεργοποίηση των ενδογενών παραγωγικών δυνάμεων στα πλαίσια του Τοπικού προγράμματος CLLD Leader θα υλοποιηθούν δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων, του αγροτουρισμού, της αξίας του αγροδιατροφικού τομέα με οδηγό την καινοτομία και την αναβάθμιση των ικανοτήτων του τοπικού πληθυσμού και απόλυτο σεβασμό στον άνθρωπο και στο παρθένο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Η στρατηγική του τοπικού προγράμματος για την επίτευξη των στόχων αυτού είναι η δημιουργία ισχυρών και βιώσιμων τοπικών οικονομικών κέντρων ανάπτυξης με τόνωση της επιχειρηματικότητας και των τοπικών προϊόντων ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες κατά βάση της τοπικής κοινωνίας και να αυξάνουν την προστιθέμενη αξία τους¹⁸.

¹⁸ Στόχος ΣΤ3 ΠΑΑ: Δημιουργία βιώσιμων και πολυλειτουργικών αγροτικών περιοχών.

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής προβλέπεται πως η εκμετάλλευση των τοπικών πόρων για να παράγεται προϊόντων και υπηρεσιών θα γίνεται με σκοπό να καλυφθούν οι ανάγκες αρχικά κατά ένα μεγάλο βαθμό των τοπικών κοινωνιών. Η περιοχή εφαρμογής, λόγω του εύφορου κάμπου, παρήγαγε και έχει τη δυνατότητα να παράγει ποικίλα αγροδιατροφικά προϊόντα σε μεγαλύτερες ποσότητες και με άριστη ποιότητα. Με την επεξεργασία, τυποποίηση, μεταποίηση, προώθηση των προϊόντων και τη βελτιστοποίηση και τυποποίηση των υπηρεσιών της περιοχής παρέμβασης μέσα από τις δράσεις του τοπικού προγράμματος CLLD – Leader ΠΕ ΡΟΔΟΠΗΣ ΚΑΙ ΞΑΝΘΗΣ θα γίνει μόχλευση της επιχειρηματικότητας, ώστε να υπάρξουν νέοι και υφιστάμενοι επιχειρηματίες που θα παράγουν έξυπνα τοπικά ποιοτικά προϊόντα. Η στρατηγική του τοπικού προγράμματος βασίζεται στο θεώρημα ότι η επιχειρηματικότητα, ο τουρισμός και τα αγροδιατροφικά προϊόντα θα αναδεικνύουν τα επιμέρους τοπικά οικονομικά κέντρα της περιοχής παρέμβασης (άριστα τοπικά προϊόντα, βέλτιστες υπηρεσίες και ενδιαφέρουσες δραστηριότητες), με αποτέλεσμα να τονίζονται οι τοπικές τους ταυτότητες που πλαισιώνονται από τα ιδιαίτερα πολιτισμικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα της περιοχής. Έτσι η περιοχή παρέμβασης σαν δίκτυο τοπικών οικονομικών κέντρων ανάπτυξης, με συνεργαζόμενες επιχειρήσεις που ενσωματώνουν την επιχειρηματικότητα, θα μπορέσει να προσελκύσει νέους επενδυτές και θα αναδείξει, μέσα από την πληθώρα των τοπικών ταυτοτήτων της, τον πολιτισμό αλλά και το παρθένο φυσικό περιβάλλον της.

Η Βασική Θεματική Κατεύθυνση Τοπικού Προγράμματος CLLD – Leader Περιφερειακών Ενοτήτων Ροδόπης και Ξάνθης είναι **η Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της αλυσίδας αξίας του αγροδιατροφικού τομέα**, και συνδέεται συμπληρωματικά με πέντε Δευτερεύουσες Θεματικές Κατευθύνσεις Τοπικής Ανάπτυξης, και γύρω από πέντε (5) αλληλένδετους και συμπληρωματικούς στόχους ως ακολούθως.

Δευτερεύουσες Θεματικές Κατευθύνσεις Τοπικής Ανάπτυξης:

1. Βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής παρέμβασης και ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος
2. Διαφοροποίηση και ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας
3. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού
4. Διατήρηση - βελτίωση των πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής
5. Προώθηση της συμμετοχής, της συνεργασίας, της δικτύωσης και της ανταλλαγής τεχνογνωσίας μεταξύ διαφορετικών περιοχών, εταίρων και κρατών

Στόχοι Τοπικού Προγράμματος CLLD – Leader:

Στόχος 1: Η αύξηση της «προστιθέμενης» αξίας της περιοχής παρέμβασης

Στόχος 2: Η διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών στην περιοχή παρέμβασης

Στόχος 3: Η συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού με ενίσχυση της προσπάθειας διαφοροποίησης της οικονομίας των αγροτικών περιοχών και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων

Στόχος 4: Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής παρέμβασης, και

Στόχος 5: Ενίσχυση της συνεργασίας και δικτύωσης μεταξύ αγροτικών περιοχών

Κατά την περίοδο συγγραφής της παρούσας μελέτης, δεν είχε ολοκληρωθεί η έγκριση του Τοπικού Προγράμματος, οπότε δεν ήταν διαθέσιμα τα στοιχεία για τον τελικό προϋπολογισμό, ούτε και τα εγκεκριμένα μέτρα και οι δράσεις του προγράμματος. Οι πρώτες εκτιμήσεις, όμως, βάσει των αναφορών τόσο των στελεχών της Ο.Τ.Δ, όσο και των επενδυτών, δείχνουν αυξημένο ενδιαφέρον για την ένταξη στο επερχόμενο Τοπικό Πρόγραμμα Leader.

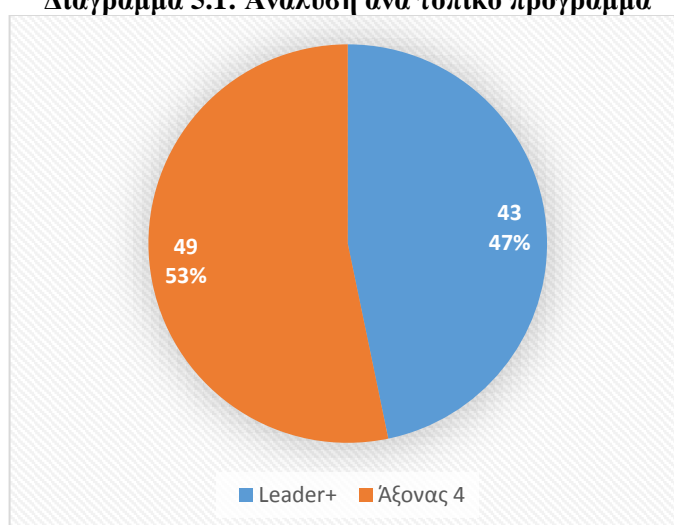
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ LEADER

5.1 Γενικά στοιχεία του προγράμματος

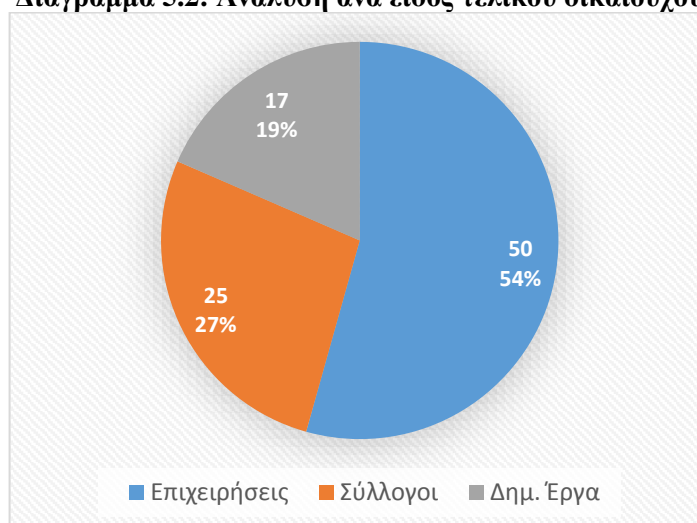
Συνολικά εγκρίθηκαν και υλοποιήθηκαν στο Ν. Ροδόπης στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader κατά τις τελευταίες δυο προγραμματικές περιόδους 92 έργα, τα 43 από αυτά στο Leader+ και 49 στον Άξονα 4.

Διάγραμμα 5.1: Ανάλυση ανά τοπικό πρόγραμμα

Στο σύνολο των 92 έργων, τα 17 αφορούσαν δημόσια έργα με τελικούς αποδέκτες τους Δήμους του Ν. Ροδόπης και την ΑΝ.ΡΟ., ενώ τα υπόλοιπα 75 ήταν ιδιωτικά έργα (50 έργα επιχειρήσεων και 25 έργα συλλογικών φορέων).

Διάγραμμα 5.2: Ανάλυση ανά είδος τελικού δικαιούχου

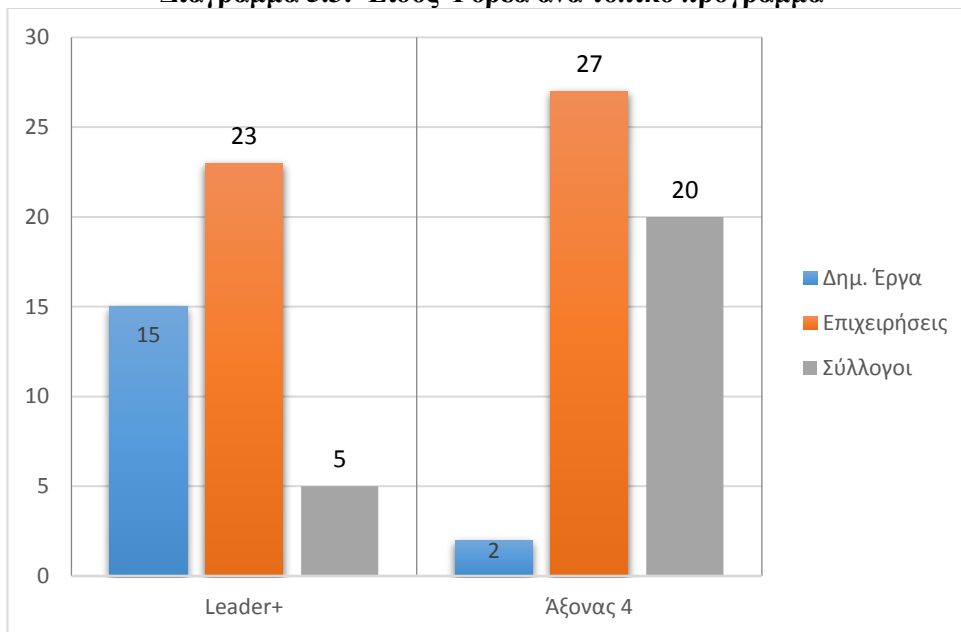

Αντίστοιχη ανάλυση ανά Τοπικό πρόγραμμα έχει ως εξής:

Leader+ : 15 Δημόσια Έργα, 23 Έργα επιχειρήσεων και 5 Έργα Συλλογικών Φορέων.

Leader: Άξονας 4: 2 Δημόσια Έργα, 27 Έργα επιχειρήσεων και 20 Έργα Συλλογικών Φορέων.

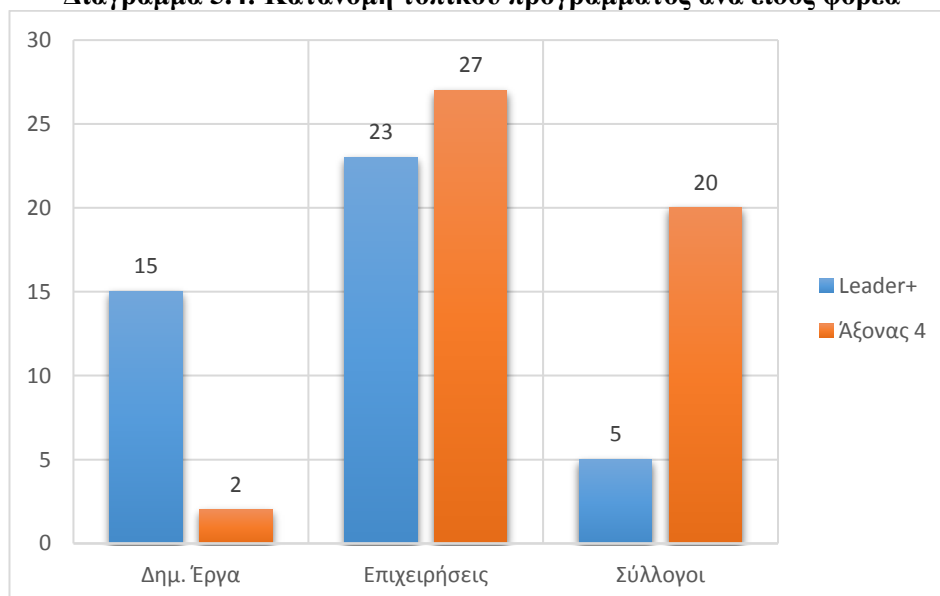
Διάγραμμα 5.3: Είδος Φορέα ανά τοπικό πρόγραμμα

Είναι εμφανής η αύξηση συμμετοχής των συλλογικών φορέων στο πρόγραμμα, αλλά και η μείωση των δημοσίων έργων.

Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζεται η διαφοροποίηση των δυο προγραμμάτων ανά είδος Φορέα:

Διάγραμμα 5.4: Κατανομή τοπικού προγράμματος ανά είδος φορέα

Τα 15 από τα 17 έργα των δημοσίων φορέων υλοποιήθηκαν στο Leader+, ενώ μόνο 2 στο Άξονα 4. Έξι (6) έργα του Leader+ υλοποιήθηκαν από την Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε. Στο Μέτρο 2.1: «Συνεργασία μεταξύ περιοχών της Ελλάδας: διατοπική – διαπεριφερειακή συνεργασία» υλοποιήθηκαν 2 διατοπικά σχέδια συνεργασίας και εκπονήθηκαν 2 μελέτες: «Μελέτη ανάδειξης τοπικών προϊόντων ποιότητας καθώς και βιολογικών προϊόντων και προώθησης τους στην αγορά» και «Μελέτη καθορισμού διαδρομών αγροτικού τουρισμού στο Νομό Ροδόπης και διατήρηση στοιχείων τοπικής αρχιτεκτονικής στις παρεμβάσεις του Leader». Στο Μέτρο 2.2: «Συνεργασία μεταξύ περιοχών δύο ή περισσότερων κρατών: διακρατική συνεργασία» υλοποιήθηκαν 2 έργα: «Πολιτιστικές διαδρομές ΡΟΔΟΠΗ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ» και «TRANSINTERPRET II – Διεθνή πρότυπα για τη διαχείριση ποιότητας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς με ερμηνευτικά εργαλεία».

Τα δημόσια έργα και των δυο Τοπικών προγραμμάτων απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

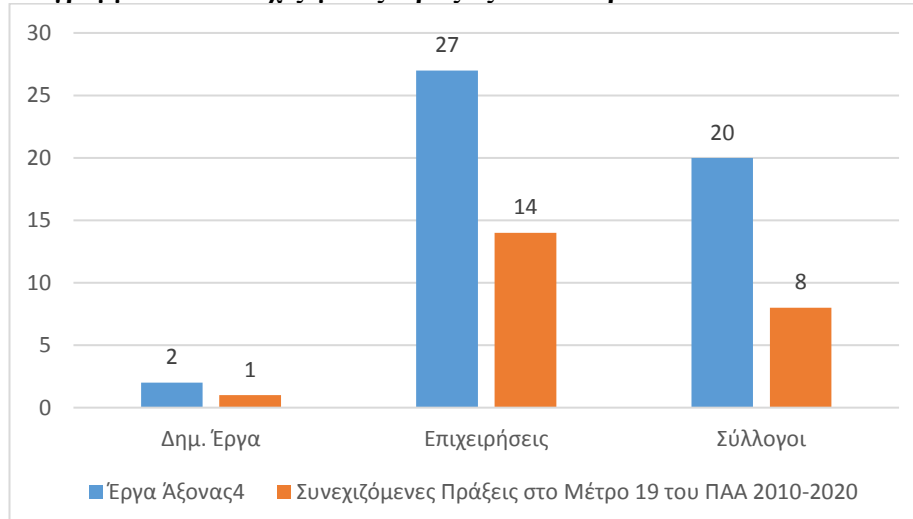
Πίνακας 5.1: Έργα των ΟΤΑ

Πρόγραμμα	Μέτρο	Δράση	Τίτλος Δράσης	Τίτλος έργου	Ο.Τ.Α.
Leader+	1.4	1.4.2.3.	Διαδρομές πρόσβασης, μονοπάτια, γεφύρια	Ήπιες αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις, ανάδειξη και αξιοποίηση κοινοχρήστων χώρων στους οικισμούς Γρατινή και Θρυλόριο	Δήμος Κομοτηνής
Leader+	1.4	1.4.1.4.	Διαδρομές πρόσβασης, μονοπάτια γεφύρια	Ανάδειξη, σήμανση και βελτίωση βατότητας του μονοπατιού Μαρώνεια - Αγία Κυριακή - παρατηρητήριο Αγίας Κυριακής	Δήμος Μαρώνειας
Leader+	1.4	1.4.2.5.	Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	Ανάδειξη οικοτουριστικού μονοπατιού Βράχου Πετρωτών - Ακρόπολης Πετρωτών - Λατομείου Μυλόπετρας	Δήμος Σαπών
Leader+	1.4	1.4.2.5.	Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	Χαρτογράφηση εγκατάσταση πληροφοριακού χάρτη Δήμου Σαπών	Δήμος Σαπών

Leader+	1.4	1.4.2.5.	Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	Εφαρμογή πληροφοριακής σήμανσης αξιοθέατων, μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς	Δήμος Σαπών
Leader+	1.4	1.4.2.3.	Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Διαμόρφωση πρώην κοινοτικού καταστήματος Πάνδροσου σε μουσείο φυσικής ιστορίας και εξωραϊσμό του περιβάλλοντα χώρου	Δήμος Κομοτηνής
Leader+	1.4	1.4.2.4.	Κέντρα πολιτιστικών και λοιπών δραστηριοτήτων (πολιτιστικά κέντρα, θέατρα, κλπ.)	Ανέγερση πολιτιστικού κέντρου Φαναριού (Κέντρο Πολιτιστικών Εκδηλώσεων)	Δήμος Αιγείρου
Άξονας 4	L 32	L 323	Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς	Εξωραϊσμός του χώρου αναψυχής στη θέση "Δενδράκι" στις Σάπες	Δήμος Μαρωνείας Σαπών
Άξονας 4	L 32	L323:	Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς	Αναβάθμιση παιδικών χώρων νοτίων οικισμών Δήμου Κομοτηνής	Δήμος Κομοτηνής

Από την ΟΤΔ αναφέρθηκε πως στον Άξονα 4 είχαν εγκριθεί άλλα 8 έργα των δήμων, αλλά οι οικονομικές συνθήκες της χώρας, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και η υποστελέχωση των Ο.Τ.Α. δεν επέτρεψαν την υλοποίησή τους, με αποτέλεσμα να υλοποιηθούν μόνο δύο έργα, ένα από τα οποία δεν ολοκληρώθηκε και μεταφέρθηκε ως ανειλημμένη υποχρέωση στη νέα προγραμματική περίοδο. Συνολικά, από τα 47 έργα του Άξονα 4, τα 23 έργα πέρασαν σε ανειλημμένες υποχρεώσεις του νέου CLLD –Leader, όπως παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 5.5: Συνεχιζόμενες Πράξεις στο Μέτρο 19 του ΠΑΑ 2010-2020

Επίσης, από την παρούσα έρευνα προέκυψε πως από το σύνολο των 50 επιχειρήσεων των δυο προγραμμάτων, οι 46 (92%) συνεχίζουν να λειτουργούν τις επενδύσεις τους. Τρεις επιχειρήσεις, οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν από το Leader+ έκλεισαν, και ένα έργο του Άξονα 4 απεντάχθηκε, καθώς δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει οικονομικά στις ανάγκες τις επένδυσης (εξασφάλιση ίδιας συμμετοχής με κεφαλαιακούς περιορισμούς το 2015 (capital controls) και προβλήματα με δανειοδοτήσεις λόγω κατάρρευσης τραπεζικού συστήματος). Επίσης αξίζει να αναφερθεί πως μια επιχείρηση λειτουργεί με άλλο επιχειρηματία και άλλη μια μετέφερε τη δραστηριότητα εκτός Περιφερειακής Ενότητας Ροδόπης. Τα αποτελέσματα αυτά κρίνονται ιδιαίτερα θετικά καθώς αναδεικνύουν την ανθεκτικότητα των επιχειρήσεων να λειτουργούν σε αντίξοες συνθήκες.

Στα παρακάτω γραφήματα παρουσιάζονται τα έργα ανά μέτρο του τοπικού προγράμματος. Είναι εμφανής η διαφοροποίηση ως προς τη συμμετοχή των δημόσιων και συλλογικών φορέων, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως.

Διάγραμμα 5.6: Έργα ανά μέτρα του Leader+

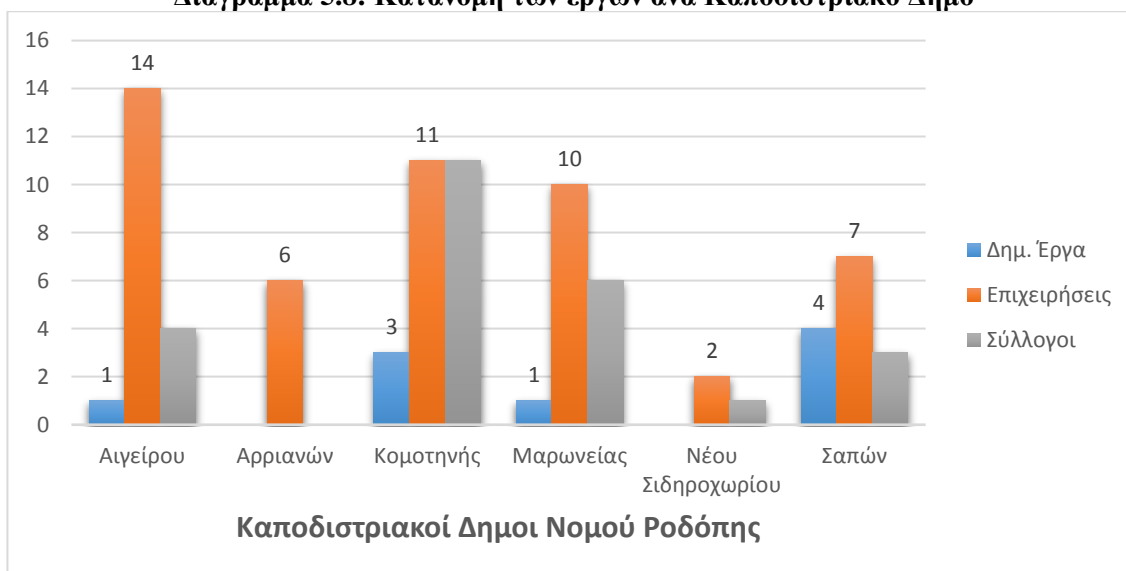

Διάγραμμα 5.7: Έργα ανά μέτρα του Άξονα 4

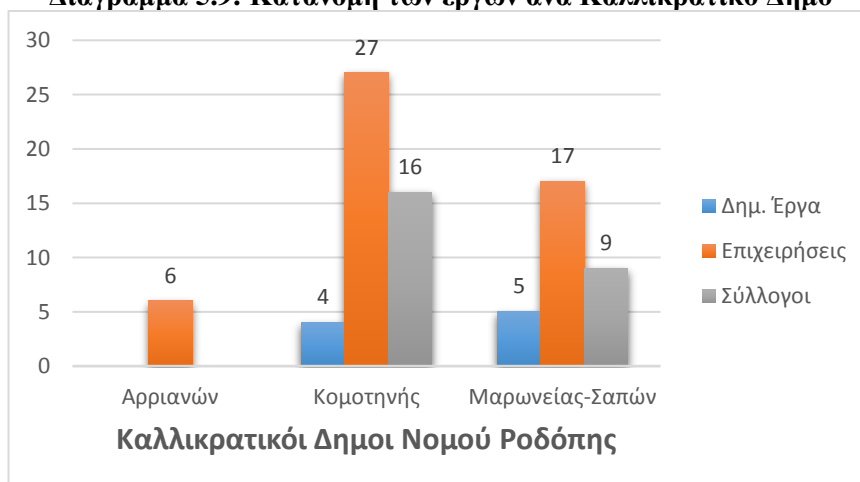
Ως προς την τοποθεσία υλοποίησης οι επενδύσεις κατανέμονται σε όλους τους καποδιστριακούς Δήμους, με μια μικρή αύξηση στη περιοχή Αιγείρου, η οποία δύναται να αποδοθεί στον τουριστικό χαρακτήρα της παραλιακής ζώνης, και με μειωμένη συμμετοχή στην περιοχή του Νέου Σιδηροχωρίου, λόγω τόσο χαρακτηριστικών, όσο και του μεγέθους του.

Διάγραμμα 5.8: Κατανομή των έργων ανά Καποδιστριακό Δήμο

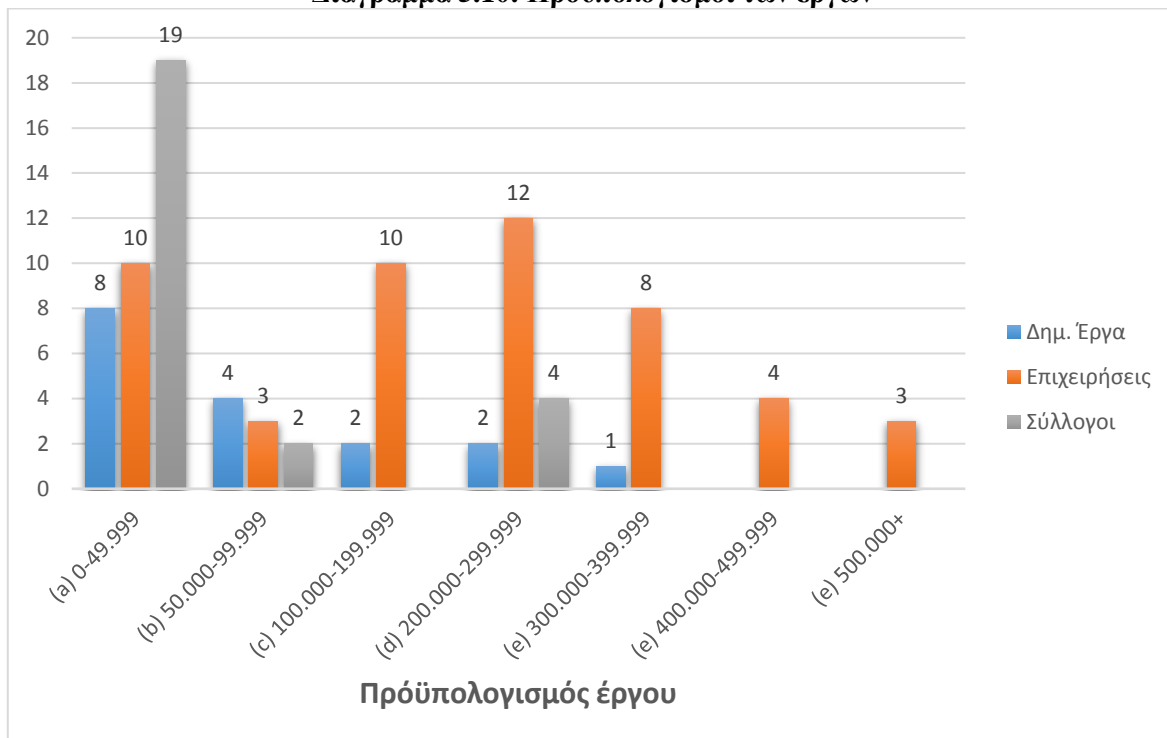
Ακολουθεί αντίστοιχο διάγραμμα με ανάλυση έργων ανά Καλλικρατικό Δήμο, όπου φαίνεται ότι η χωροθέτηση των έργων είναι αντίστοιχη του μεγέθους του Δήμου. Επίσης θα πρέπει να επισημανθεί η απουσία των δημοσίων έργων αλλά και έργων συλλογικών φορέων στον Δήμο Αρριανών.

Διάγραμμα 5.9: Κατανομή των έργων ανά Καλλικρατικό Δήμο

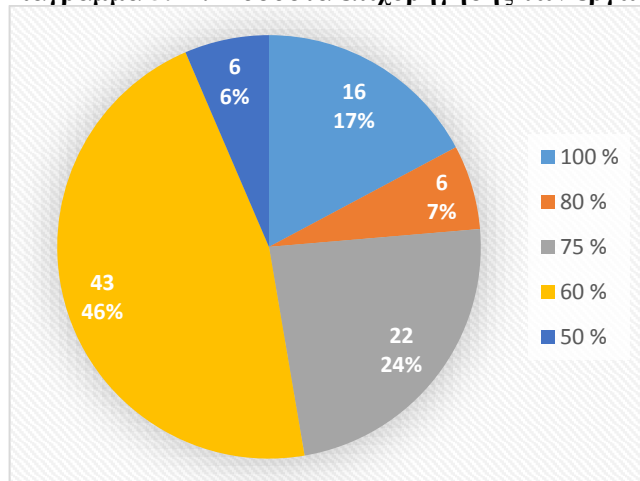
Από την ανάλυση του παρακάτω διαγράμματος προκύπτει η ποικιλομορφία των έργων ως προς το ύψος των προϋπολογισμών. Θα πρέπει να διευκρινιστεί εδώ πως η συγκέντρωση των περισσότερων έργων των συλλογικών φορέων στη κατηγορία «0 έως 49.999 ευρώ» είναι επακόλουθο των όρων των τοπικών προγραμμάτων για τη χρηματοδότηση των πολιτιστικών συλλόγων (π.χ. στον Άξονα 4 τα επενδυτικά σχέδια των συλλόγων για πολιτιστικές δράσεις δεν έπρεπε να υπερβαίνουν τις 30.000€).

Διάγραμμα 5.10: Προϋπολογισμοί των έργων

Όσον αφορά το ποσοστό επιχορήγησης των έργων, παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 5.11: Ποσοστά επιχορήγησης των έργων

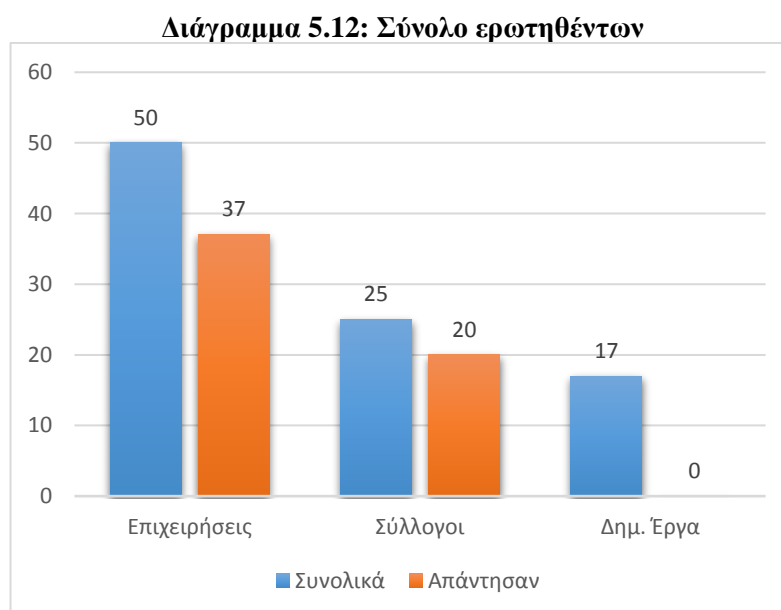

Η πλειοψηφία των έργων (46% του συνόλου) έχει επιδοτηθεί με ποσοστό 60%. Πρέπει να αναφερθεί εδώ πως τα ποσοστά 100% και 80% αφορούν δημόσια έργα, έργα υποδομής των συλλογικών φορέων και έργα των ΜΚΟ, ενώ οι υπόλοιποι συλλογικοί φορείς χρηματοδοτήθηκαν με 75%.

5.2 Στοιχεία φορέων της έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις με δομημένα ερωτηματολόγια. Συντάχτηκαν διαφορετικά ερωτηματολόγια για τις επιχειρήσεις και για συλλογικούς φορείς (Παράρτημα IV και Παράρτημα V). Οι ερωτήσεις χωρίστηκαν ανά ενότητες, όπως στοιχεία επένδυσης, στοιχεία επιχείρησης ή συλλογικού φορέα, στοιχεία για το πρόγραμμα Leader και συμβολή στην τοπική ανάπτυξη. Ερευνήθηκαν επίσης και κάποια χαρακτηριστικά των επενδυτών, αλλά και γενικά στοιχεία λειτουργίας των επιχειρήσεων, όπως αν και που κάνουν εξαγωγές, θέσεις εργασίας και οικονομική κατάσταση κατά το τελευταίο χρόνο, κλπ.

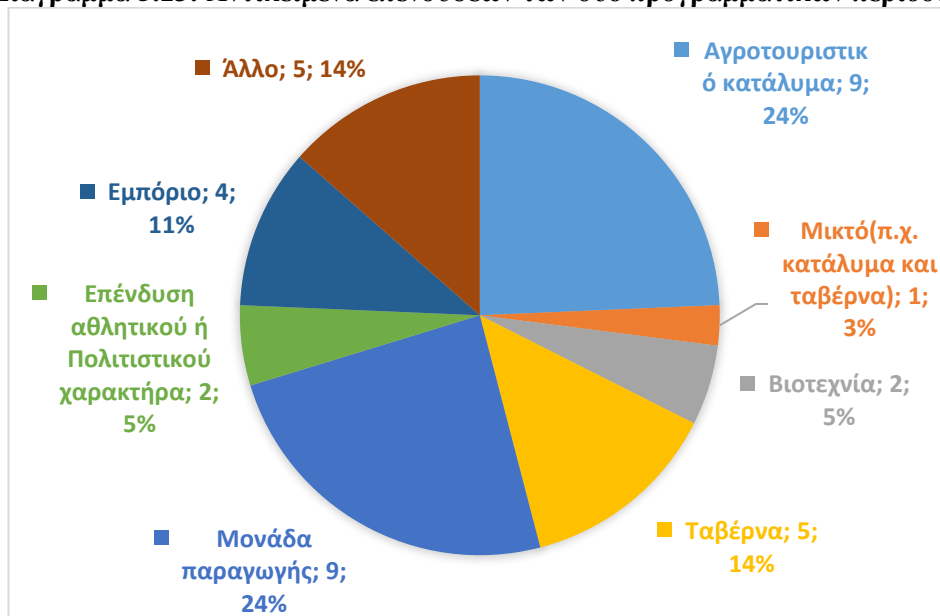
Από το σύνολο των 92 έργων, ανταποκρίθηκαν 57 επιχειρήσεις και εκπρόσωποι φορέων (που αντιστοιχούν στο 76% του συνόλου των 75 ιδιωτικών έργων), με 16 επενδυτές και 4 συλλόγους του Leader+ και 21 επενδυτές και 16 συλλόγους του Άξονα 4. Η συμμετοχή στην έρευνα αποτυπώνεται στο παρακάτω διάγραμμα (συμμετείχαν το 74% των επενδυτών και το 80% των συλλόγων).

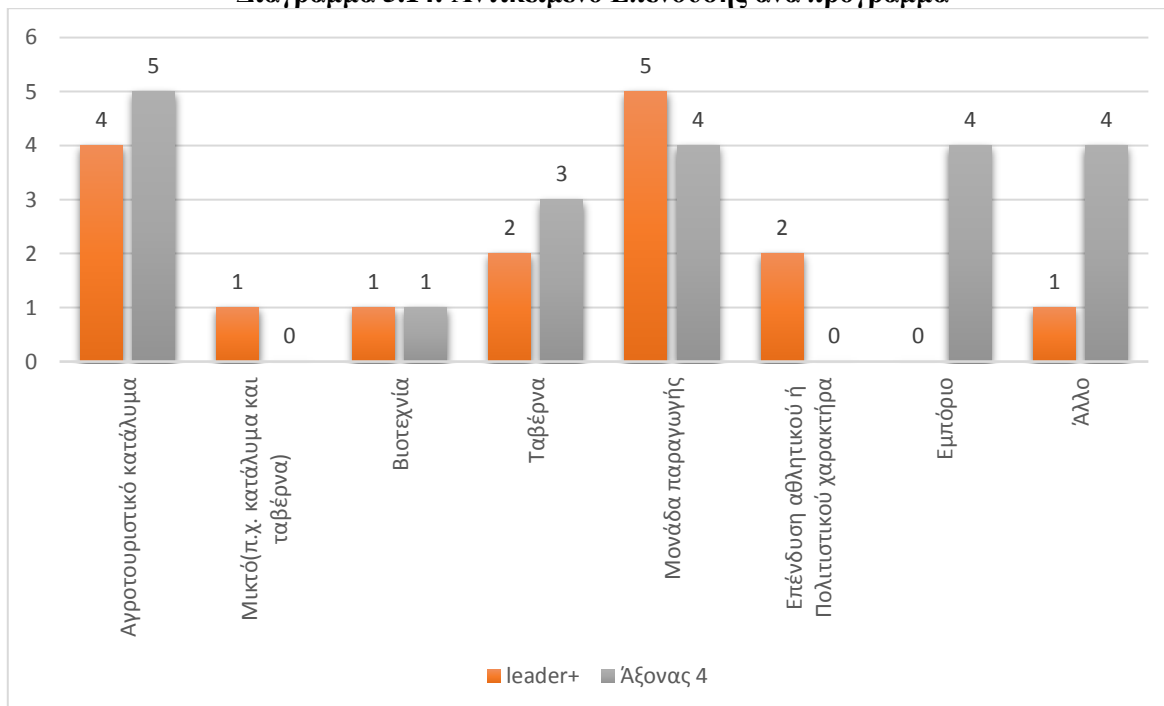
Όσον αφορά το αντικείμενο των επιχειρήσεων, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα, υπερिशύουν τα αγροτουριστικά καταλύματα και οι μονάδες παραγωγής, με

εμφανή αύξηση επενδύσεων στον Άξονα 4 στους τομείς αγροτουρισμού (καταλύματα και ταβέρνες), τάση η οποία αναμένεται να συνεχιστεί και στο ερχόμενο τοπικό πρόγραμμα.

Διάγραμμα 5.13: Αντικείμενα επενδύσεων των δυο προγραμματικών περιόδων

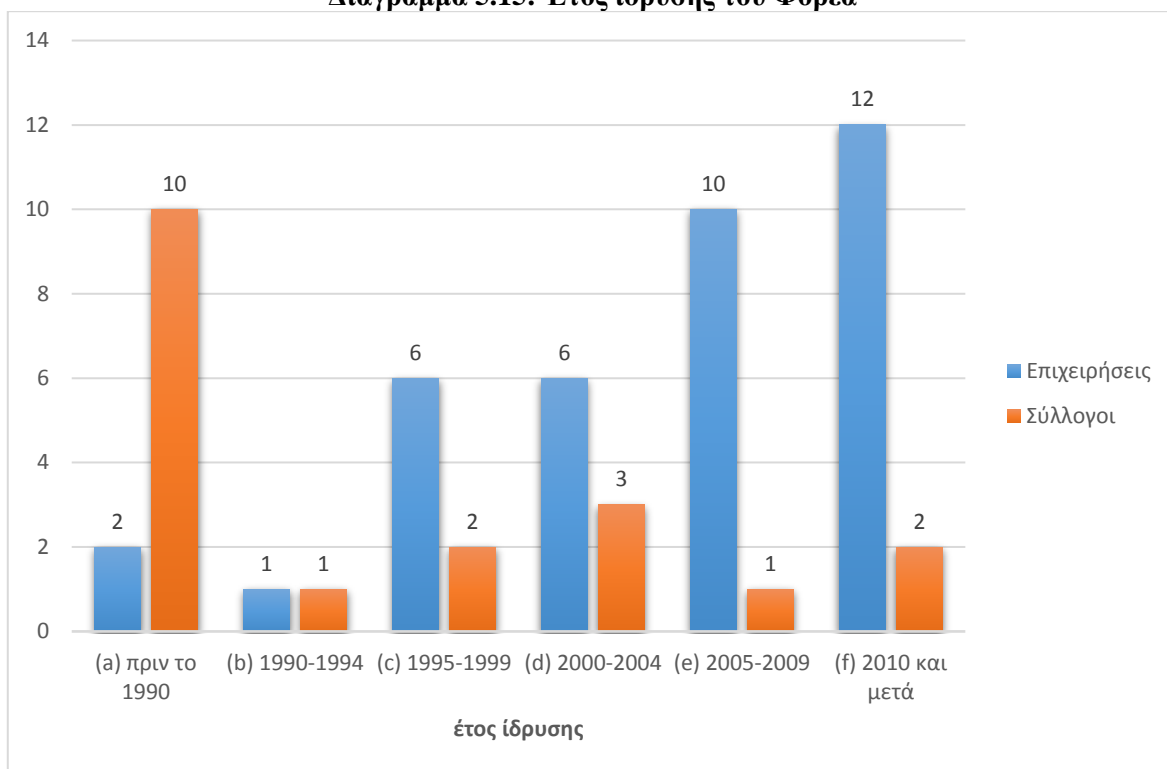

Διάγραμμα 5.14: Αντικείμενο Επένδυσης ανά πρόγραμμα

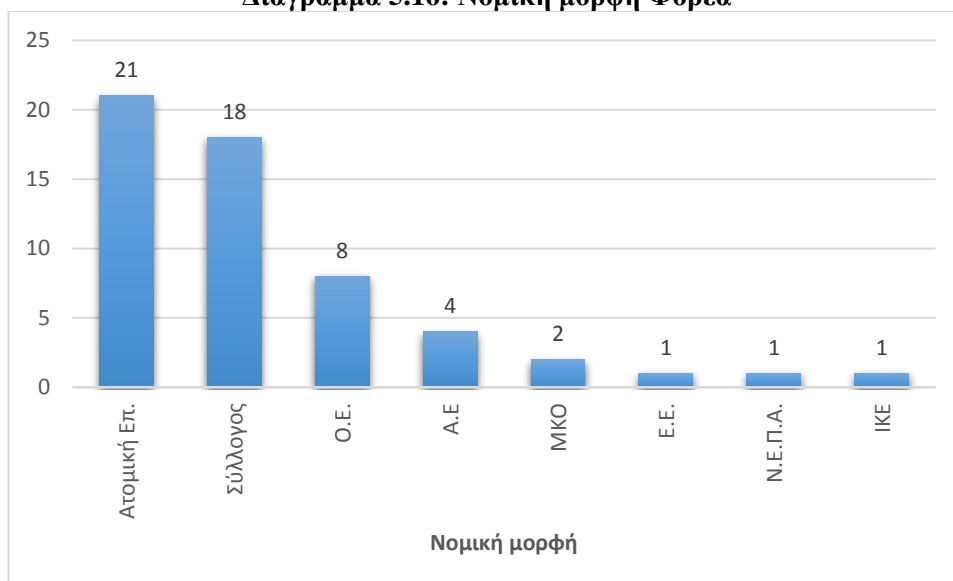
Όσον αφορά το έτος ίδρυσης των φορέων, παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα. Αξίζει να σημειωθεί πως το 60% των επιχειρήσεων ιδρύθηκαν μετά το 2010, ενώ πάνω από το 50% των συλλόγων που συμμετείχαν στα προγράμματα ιδρύθηκαν πριν το 1990.

Διάγραμμα 5.15: Έτος ίδρυσης του Φορέα

Όσον αφορά τη νομική μορφή των φορέων, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων είναι ατομικές επιχειρήσεις, ενώ ως προς τους συλλόγους και τη νομική τους οντότητα, κατά κανόνα αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Διάγραμμα 5.16: Νομική μορφή Φορέα

Από το σύνολο των 37 επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα, στο Leader+ εντάχθηκαν 16 επιχειρήσεις, ενώ στον Άξονα 4 - 21 επιχειρήσεις. Οι 6 επενδυτές (16%)

είχαν συμμετάσχει και σε προηγούμενα τοπικά προγράμματα Leader, από αυτούς οι δυο στο Leader+ και οι 4 στο Leader II. Το 54% των επιχειρήσεων προϋπήρχε της ένταξης τους στο Leader, και από αυτές το 25% άλλαξε δραστηριότητα με την ένταξη στο πρόγραμμα. Από τις νέες επιχειρήσεις η συντριπτική πλειοψηφία (16 επιχειρήσεις από τις 17) ιδρύθηκε με αφορμή την ένταξη τους στο Leader.

Αξίζει να σημειωθεί πως στο σύνολο των επιχειρηματικών σχεδίων το 68% έγινε με αφορμή την ένταξη στο πρόγραμμα. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι 16 επενδυτές δήλωσαν ότι δεν θα είχαν υλοποιήσει τα επιχειρηματικά σχέδιά τους, εάν δεν υπήρχε το τοπικό πρόγραμμα Leader, το οποίο αποτέλεσε και το βασικό κίνητρο που τους ώθησε να δημιουργήσουν τις επιχειρήσεις τους. Οι 12 από τους 20 επενδυτές, των οποίων οι επιχειρήσεις προϋπήρχαν της ένταξής τους στο Leader, δήλωσαν ότι το Leader τους προσέφερε μια σημαντική βοήθεια στο να επισπευστούν ενέργειες που ήδη σχεδίαζαν. Κάποιοι τόνισαν δε ότι το Leader απλά τους επέτρεψε να επενδύσουν παραπάνω χρήματα από όσα είχαν αρχικά υπολογίσει για να πραγματοποιήσουν το επιχειρηματικό τους σχέδιο ή ότι ήταν μια οικονομική διευκόλυνση.

5.3 Στοιχεία επενδυτών και επιχειρήσεων

Η πλειοψηφία των επενδυτών (84%) κατάγεται από τους Δήμους, στους οποίους υλοποιήθηκε το επενδυτικό σχέδιο, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως μόνο οι δυο επενδυτές ζούσαν εκτός περιοχής παρέμβασης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι το 68% των επενδυτών ασχολήθηκαν με δραστηριότητα συναφή με το επάγγελμά τους, καθώς και το γεγονός ότι 65% των επενδυτών άλλαξαν επαγγελματική δραστηριότητα με τις επενδύσεις του Leader.

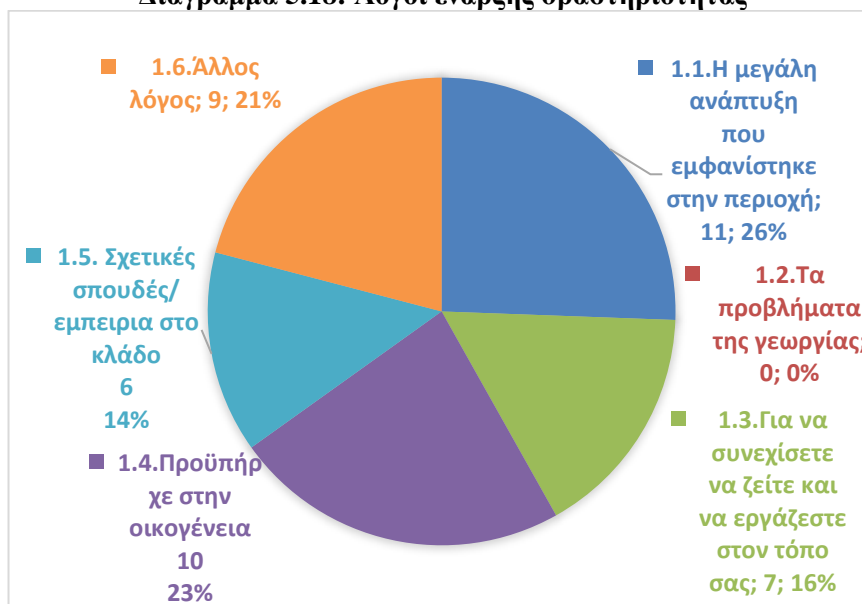
Όσον αφορά τις πηγές προέλευσης οικογενειακού εισοδήματος, η πλειοψηφία ανέφερε ως πηγή εισοδήματος τις κατηγορίες «μικρή επιχείρηση άσχετη με τη γεωργία (παντοπωλείο, ουζερί, καφενείο, κ.λπ.)» και «τουρισμό-αγροτουρισμό», ενώ τη «γεωργία-κτηνοτροφία» ανέφεραν μόλις 7% των επενδυτών. Επίσης, το 75% των επενδυτών απάντησαν πως η επιχείρησή τους αποτελεί βασική πηγή του εισοδήματός τους. Όλοι οι επενδυτές απάντησαν πως συμμετέχουν ενεργά στη Διοίκηση / Λειτουργία της επιχείρησής τους.

Διάγραμμα 5.17: Πηγές οικογενειακού εισοδήματος

Όσον αφορά το λόγο που ξεκίνησαν οι επενδυτές τη συγκεκριμένη δραστηριότητα, αυτοί είναι ποικίλοι και παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

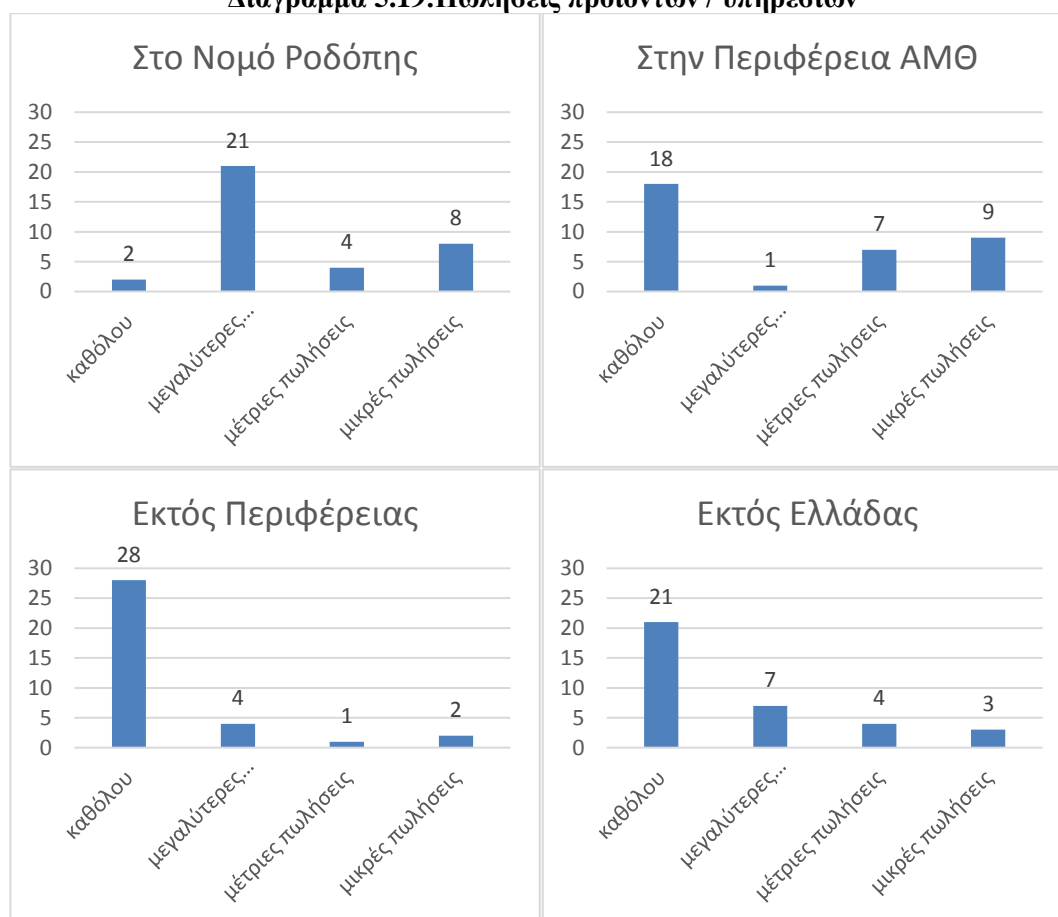
Διάγραμμα 5.18: Λόγοι έναρξης δραστηριότητας

Το 70% των επιχειρηματιών δήλωσαν πως υπάρχει ανταγωνισμός στην παράγωγή του προϊόντος / υπηρεσίας που παράγουν σε επίπεδα Νομού. Ενώ σχετικά με τις πωλήσεις των προϊόντων/υπηρεσιών, παρουσιάζονται τα εξής δεδομένα. Η πλειοψηφία των επενδυτών (60%) δήλωσε πως κάνει τις περισσότερες πωλήσεις μέσα στο Νομό. Το 40% δήλωσε πως κάνει και εξαγωγές εκτός Ελλάδας, οι μισοί από τους οποίους (20% του συνόλου των επενδυτών) δήλωσαν πως τις μεγαλύτερες πωλήσεις κάνουν στο εξωτερικό. Οι κύριες χώρες

στις οποίες γίνονται οι εξαγωγές είναι η Βουλγαρία (9 επενδυτές, από τους οποίους οι 5 αποκλειστικά και 3 κατά το μεγαλύτερο ποσοστό), η Τουρκία (4 επενδυτές), η Γερμανία (3 επενδυτές) και η Ρουμάνια (4 επενδυτές), με τη Βουλγαρία να κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο. Άλλες χώρες που ανέφεραν οι επενδυτές είναι η Ολλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, η Κύπρος και η Ρωσία. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επενδυτές των τομέων τουρισμού και εστίασης ανέφεραν πως αν δεν υπήρχε ο Κάθετος Άξονας Ελληνοβουλγαρικών συνόρων, που διευκόλυνε την κάθοδο των κατοίκων της Βουλγαρίας μέσω συνοριακού σταθμού Κομοτηνής, θα υπήρχε σοβαρό πρόβλημα με τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων τους.

Διάγραμμα 5.19: Πωλήσεις προϊόντων / υπηρεσιών

Διάγραμμα 5.20:Εξαγωγές

Όσον αφορά τις θέσεις εργασίας, τα αποτελέσματα εφαρμογής των Προγραμμάτων Leader στο Νομό Ροδόπης θεωρούνται αρκετά θετικά. Δημιουργήθηκαν συνολικά πάνω από 94 νέες θέσεις μόνιμης και εποχιακής εργασίας, 59 αντρών και 35 γυναικών. Ωστόσο, οι 24 θέσεις χάθηκαν λόγω της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών, εκ των οποίων, όμως, οι 15 θέσεις από μία μόνο επιχείρηση κατασκευαστικού κλάδου. Τέλος πρέπει να αναφερθεί η συμβολή των προγραμμάτων και στην διατήρηση θέσεων εργασίας, καθώς την εποχή της κρίσης λειτουργούν με τη βοήθεια του Leader 35 επιχειρήσεις, που απασχολούν 223 άτομα με μόνιμη ή εποχιακή εργασία.

Πίνακας 5.2: Θέσεις εργασίας

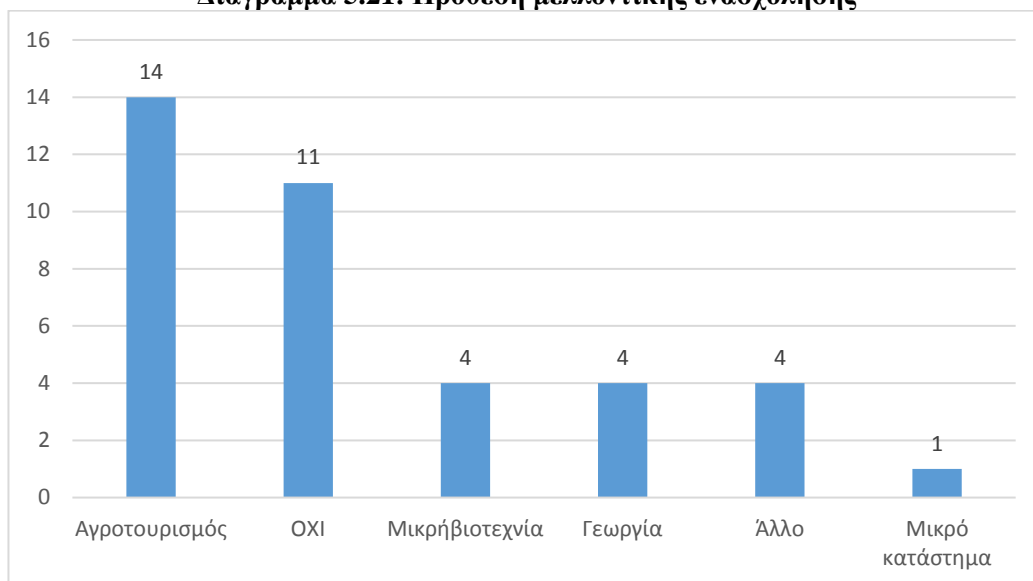
	Προϋπάρχουσες θέσεις εργασίας	Νέες θέσεις	Θέσεις εργασίας μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης	Απώλεια θέσεων	Θέσεις εργασίας που διατηρήθηκαν έως τον Αύγουστο 2017
Άντρες	104	59	163	25	138
Γυναίκες	48	35	83	-1	85
Σύνολο	152	94	247	24	223

Αξίζει να αναφερθεί πως το 78% των επιχειρηματιών δήλωσε πως η επένδυση τους εξασφαλίζει απασχόληση και σε άτομα και εκτός του προσωπικού της, ενώ στο 71% των περιπτώσεων απασχολούνται / βοηθούν και τα μέλη της οικογένειας.

Στην ερώτηση αν σκοπεύον να κλείσουν την επιχείρησή τους αμέσως μετά τον χρόνο δεσμευτικής από το πρόγραμμα λειτουργίας της, η συντριπτική πλειοψηφία (92%) των επενδυτών απάντησαν αρνητικά. Από το υπόλοιπο 8% (που αντιστοιχεί σε 3 επιχειρήσεις), οι δυο επενδυτές είχαν ήδη κλείσει τις επιχειρήσεις τους και ένας αρνήθηκε να απαντήσει.

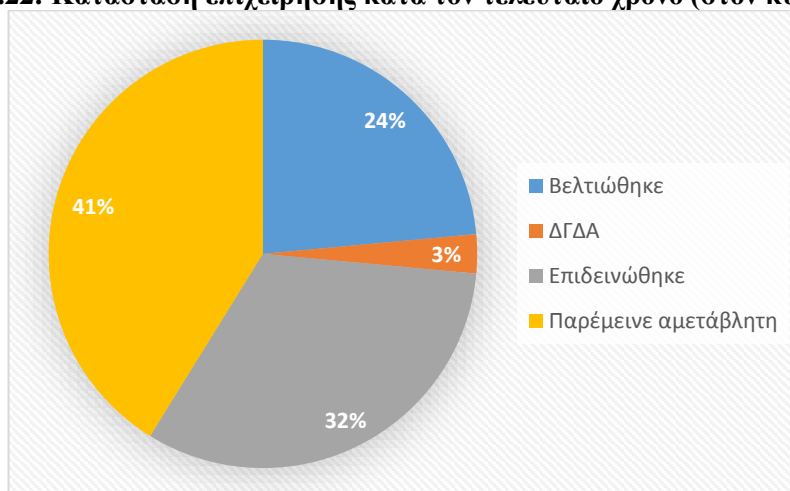
Το 32% των επενδυτών δεν θέλει να ασχοληθεί με κάτι άλλο, ενώ πάνω από 40% των επενδυτών απάντησε πως θα ήθελε να επενδύσει στον τομέα αγροτουρισμού.

Διάγραμμα 5.21: Πρόθεση μελλοντικής ενασχόλησης

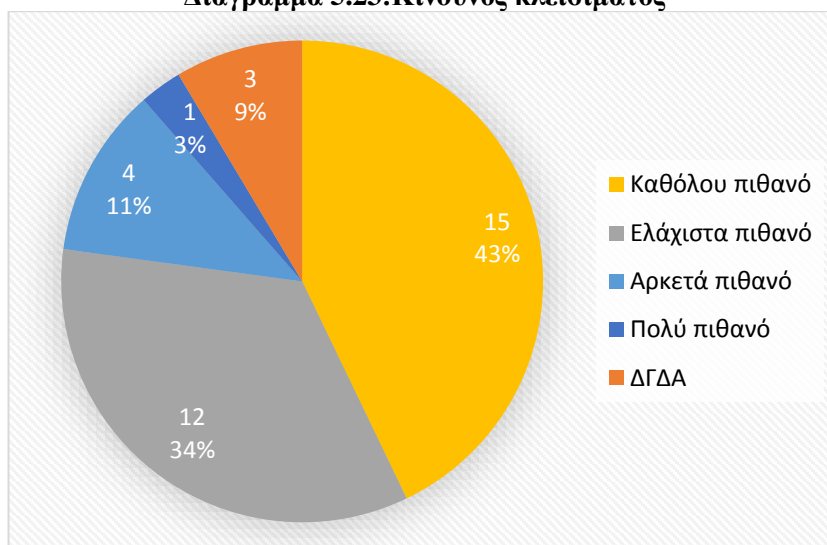
Μόνο 32% δήλωσαν πως τον τελευταίο χρόνο επιδεινώθηκε η κατάσταση στην επιχείρησή τους, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι το 24% ανέφερε πως έχει βελτιωθεί. Δεν προέκυψε από την έρευνα η ταύτιση βελτίωσης / επιδείνωσης με κάποιο συγκεκριμένο κλάδο.

Διάγραμμα 5.22: Κατάσταση επιχείρησης κατά τον τελευταίο χρόνο (στον κύκλο εργασιών)

Στην ερώτηση «Θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επένδυσή σας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει;» μόλις 14% απάντησε πως είναι πολύ ή αρκετά πιθανό να κλείσει, ενώ το 77% απάντησε πως είναι ελάχιστα ή καθόλου πιθανό, με 43% να απαντάνε «καθόλου πιθανό».

Διάγραμμα 5.23: Κίνδυνος κλεισίματος

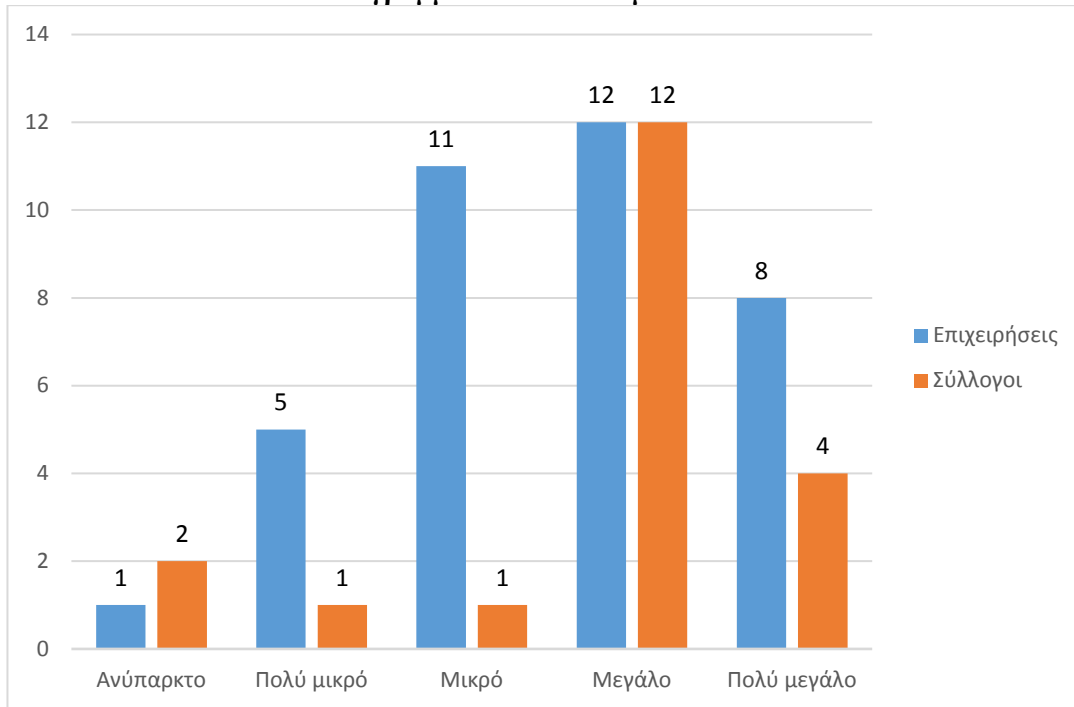

5.4 Στοιχεία για το πρόγραμμα Leader

Το 86% των ερωτηθέντων απάντησε πως το ποσοστό της κοινοτικής συμμετοχής είναι ικανό για να προσελκύσει νέους επενδυτές. Πολλοί υποστήριξαν πως το πρόγραμμα δίνει μεν κίνητρο, αλλά προϋποθέτει να έχεις μεγάλο αρχικό κεφάλαιο. Επίσης έγινε αναφορά και στην ουσιαστική διαφοροποίηση του πραγματικού ποσοστού ιδιωτικής συμμετοχής λόγω μη επιλεξιμότητας του ΦΠΑ.

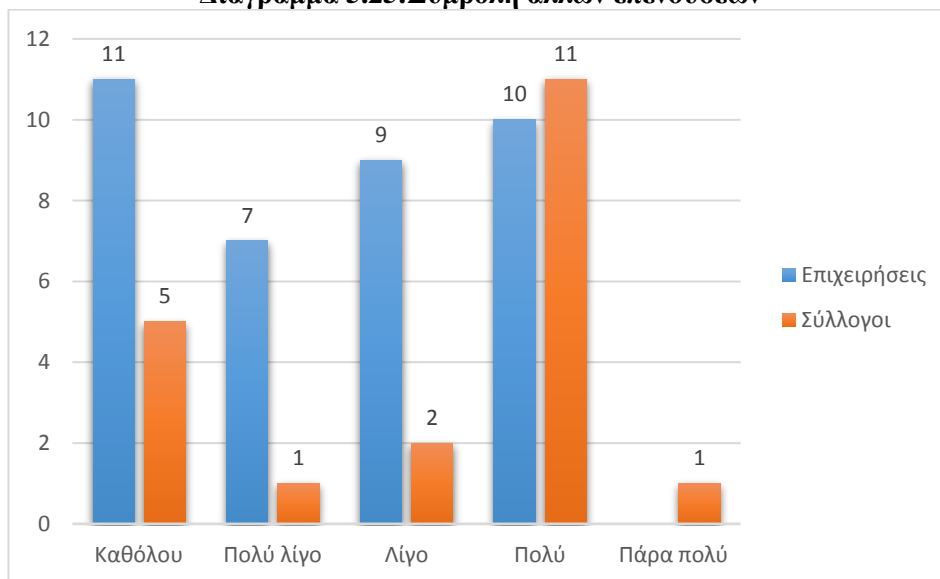
Σχετικά με το αν οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι ανέλαβαν σημαντικό οικονομικό ρίσκο όσον αφορά τη συμμετοχή - ένταξή τους στο πρόγραμμα, οι 8 (22%) από αυτούς δήλωσαν ότι το οικονομικό ρίσκο ήταν πολύ μεγάλο, οι 12 (32%) – μεγάλο, ενώ οι υπόλοιποι το χαρακτήρισαν από πολύ μικρό έως ανύπαρκτο.

Διάγραμμα 5.24: Οικονομικό Ρίσκο

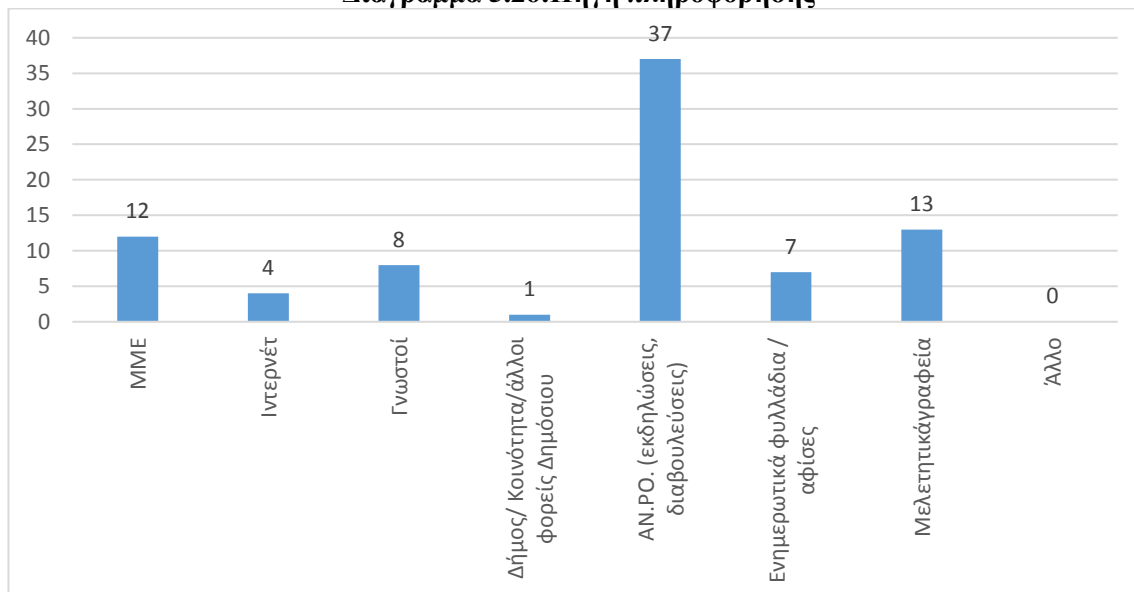
Σύμφωνα με τις 10 (27%) από τις επιχειρήσεις η ύπαρξη άλλων επενδύσεων που επιχορηγήθηκαν από το Leader συνέβαλε πολύ στην απόφαση τους να ενταχθούν στο πρόγραμμα, ενώ 49% απάντησαν πως οι άλλες επενδύσεις συνέβαλλαν πολύ λίγο έως καθόλου στην απόφαση τους. Αξίζει να αναφερθεί εδώ, πως ακριβώς αντίθετη εικόνα έδειξαν οι εκπρόσωποι των συλλόγων, με πάνω από 50% να δηλώνουν πως οι επιτυχημένες δράσεις των άλλων συλλόγων στα πλαίσια του προγράμματος συνέβαλαν σημαντικά για να καταθέσουν και αυτοί πρόταση.

Διάγραμμα 5.25: Συμβολή άλλων επενδύσεων

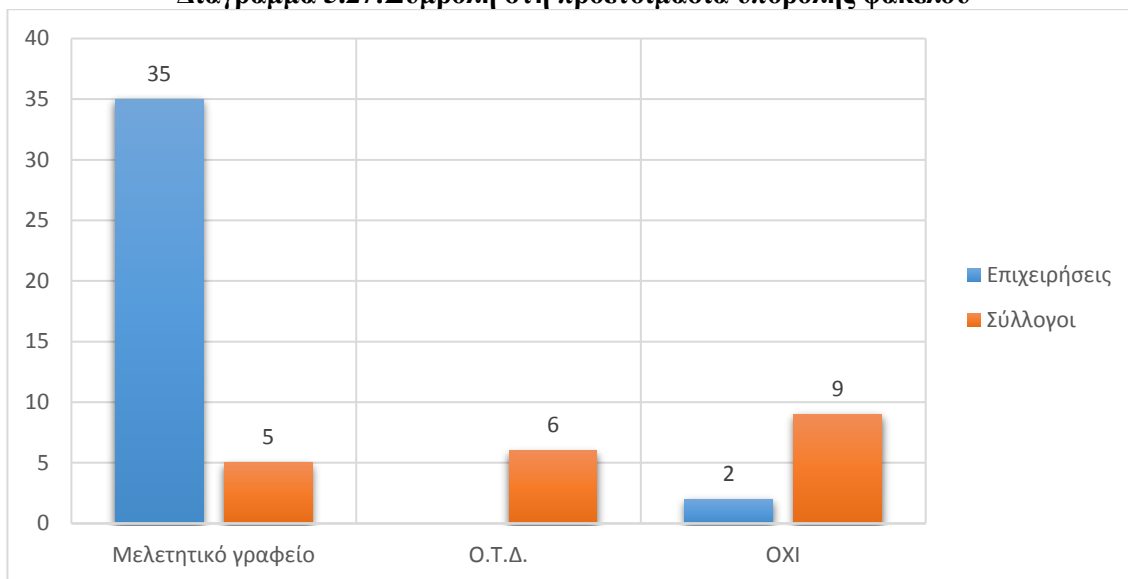
Εντύπωση προκαλεί η ποικιλία των πηγών ενημέρωσης των επενδυτών για το Leader, με την πλειοψηφία να αναφέρει ότι ενημερώθηκαν από την ίδια την ΑΝ.ΡΟ. ως βασική πηγή ενημέρωσης, αλλά και τα ΜΜΕ, για την ενημέρωση των οποίων φρόντισε και πάλι η ΟΤΔ μέσω δελτίων τύπου και προσκλήσεων της Αναπτυξιακής Εταιρείας. Σημαντικό ποσοστό 35% των επενδυτών και συλλόγων ενημερώθηκε κατευθείαν μέσω μελετητικών γραφείων, τα οποία και ανέλαβαν την υποβολή των επενδυτικών σχεδίων.

Διάγραμμα 5.26: Πηγή πληροφόρησης

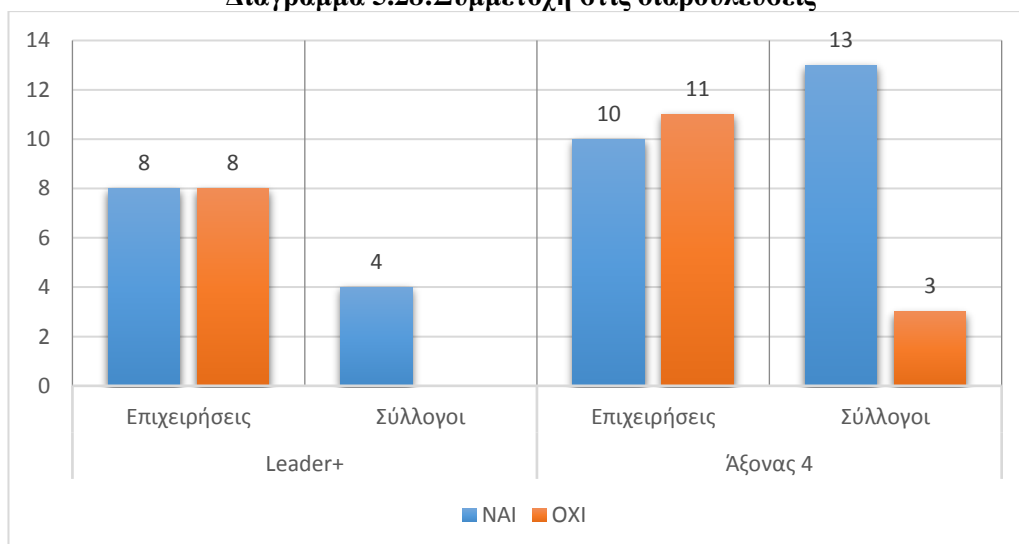
Για την προετοιμασία υποβολής του φακέλου του έργου το 95% των επιχειρήσεων απευθύνθηκε στα Μελετητικά Γραφεία, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους Συλλόγους είναι μόλις 25%. Το 25% των συλλόγων ανέφερε πως συμβουλευτήκε και είχε άμεση βοήθεια από την ΟΤΔ, ενώ το 50 % των συλλόγων δήλωσε πως συνέταξε την πρόταση με ίδια μέσα με τη βοήθεια των μελών των συλλόγων.

Διάγραμμα 5.27: Συμβολή στη προετοιμασία υποβολής φακέλου

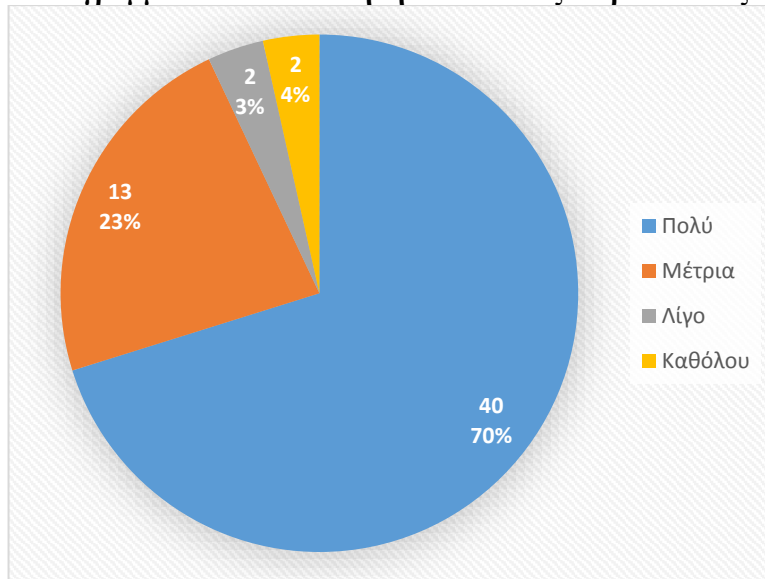
Οι πλειοψηφία των επενδυτών συμμετείχε σε κάποια από τις διαβουλεύσεις / συναντήσεις που έγιναν από την ΑΝ.ΡΟ. για τον σχεδιασμό του Τοπικού Προγράμματος Leader, με μεγάλη αύξηση συμμετοχής κατά την υλοποίηση του Άξονα 4. Επίσης πρέπει να σημειωθεί και το σημαντικό ενδιαφέρον των συλλογικών φορέων για τις διαδικασίες διαβούλευσης.

Διάγραμμα 5.28: Συμμετοχή στις διαβουλεύσεις

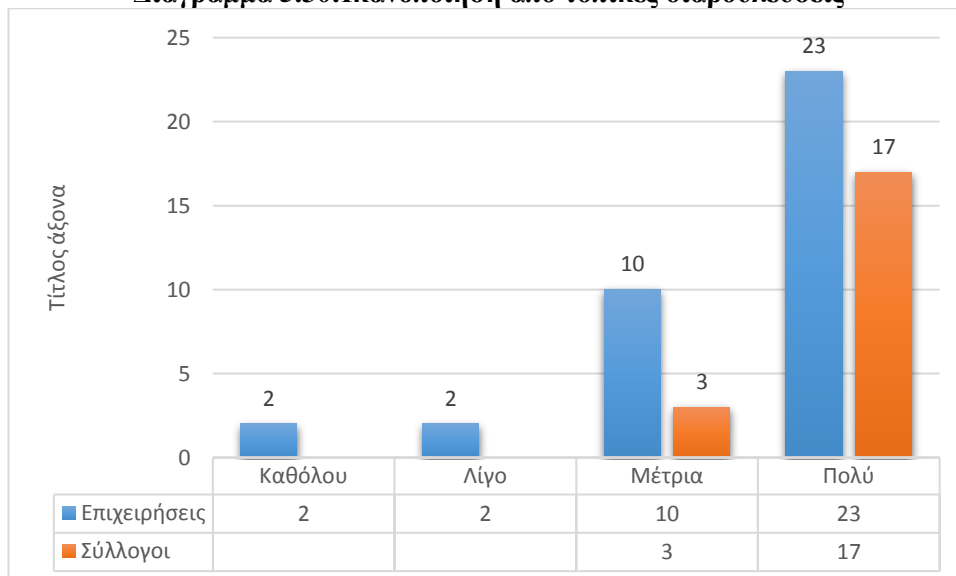

Η πλειοψηφία των φορέων (70%) κρίνει τις εργασίες τοπικών διαβουλεύσεων και τα αποτελέσματά τους ικανοποιητικά.

Διάγραμμα 5.29: Ικανοποίηση από τοπικές διαβουλεύσεις

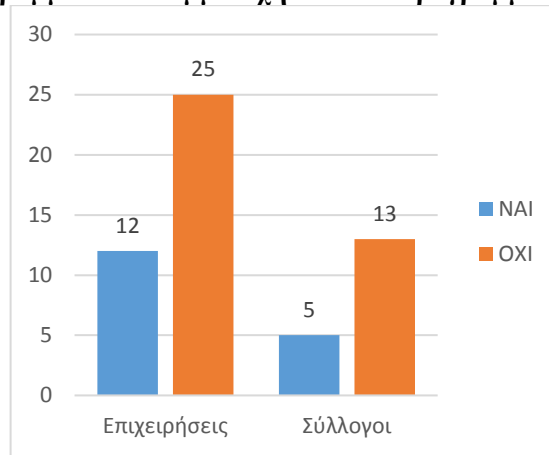

Διάγραμμα 5.30: Ικανοποίηση από τοπικές διαβουλεύσεις

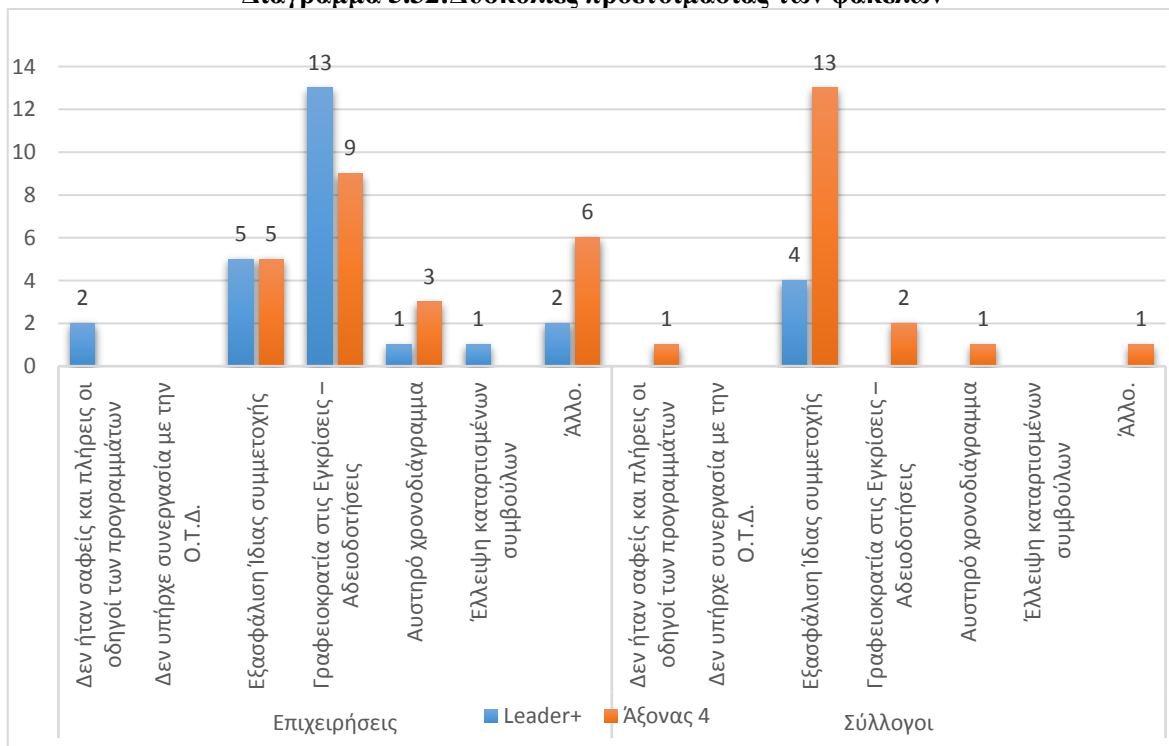
Το 30% των επιχειρήσεων δήλωσε πως έχει συμμετάσχει και σε άλλο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το ποσοστό συμμετοχής των συλλόγων είναι λίγο μικρότερο (28%). Ένας σύλλογος και έξι επιχειρήσεις (16% του συνόλου) είχαν συμμετάσχει και σε προηγούμενα τοπικά προγράμματα Leader (οι δυο από αυτούς συμμετείχαν και στο Leader+ και οι τέσσερις στο Leader II). Επίσης, η πλειοψηφία τόσο των επιχειρήσεων, όσο και των συλλόγων δήλωσαν πρόθεση να συμμετάσχουν σε κάποιο από τα προγράμματα της επόμενης περιόδου.

Διάγραμμα 5.31: Συμμετοχή σε άλλα προγράμματα Ε.Ε.

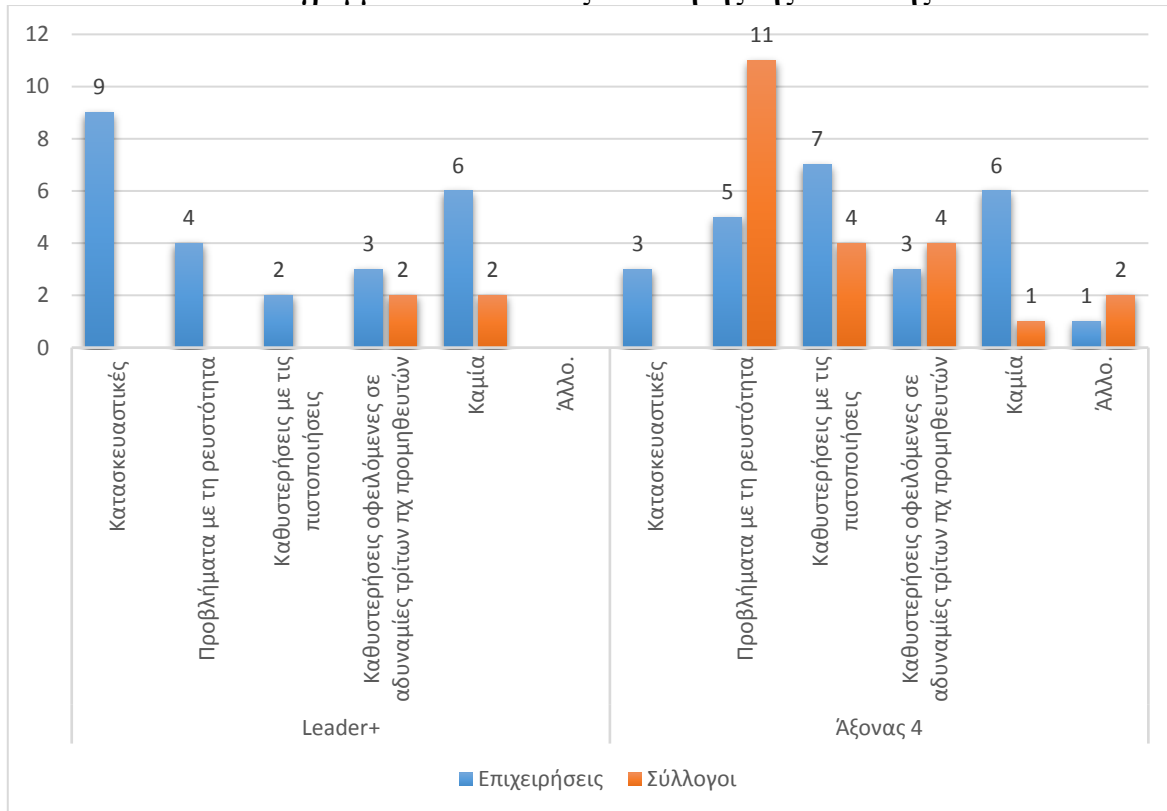
Όσον αφορά στις δυσκολίες στη διαδικασία προετοιμασίας του φακέλου της πρότασης αναφέρθηκαν με μεγαλύτερη συχνότητα η Εξασφάλιση ίδιας συμμετοχής και η Γραφειοκρατία στις Εγκρίσεις – Αδειοδοτήσεις. Η εξασφάλιση ίδιας συμμετοχής ήταν το σημαντικότερο πρόβλημα που ανέφεραν οι σύλλογοι. Δεν αναφέρθηκε στις δυσκολίες ότι αφορά τις απαιτήσεις του περιεχομένου του φακέλου των προτάσεων, παρόλο που πολλές διαδικασίες ήταν άγνωστες και δυσνόητες για τους περισσότερους επενδυτές, οι οποίοι δεν είχαν πρότερη εμπειρία σε τέτοια θέματα. Αναγνωρίστηκε θετικά, ο ρόλος της ANPO στη συμβουλευτική υποστήριξη των υποψήφιων επενδυτών, αν και οι πλειοψηφία επενδυτών πληροφορούνταν μέσω των μελετητών τους.

Διάγραμμα 5.32: Δυσκολίες προετοιμασίας των φακέλων

Όσον αφορά τις δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν στη διαδικασία υλοποίησης της επένδυσης, αναφέρθηκε πλήθος δυσκολιών, με έμφαση στην αύξηση προβλημάτων ρευστότητας και τις καθυστερήσεις με τις πιστοποιήσεις κατά τη διάρκεια της τελευταίας προγραμματικής περιόδου.

Διάγραμμα 5.33: Δυσκολίες υλοποίησης της επένδυσης

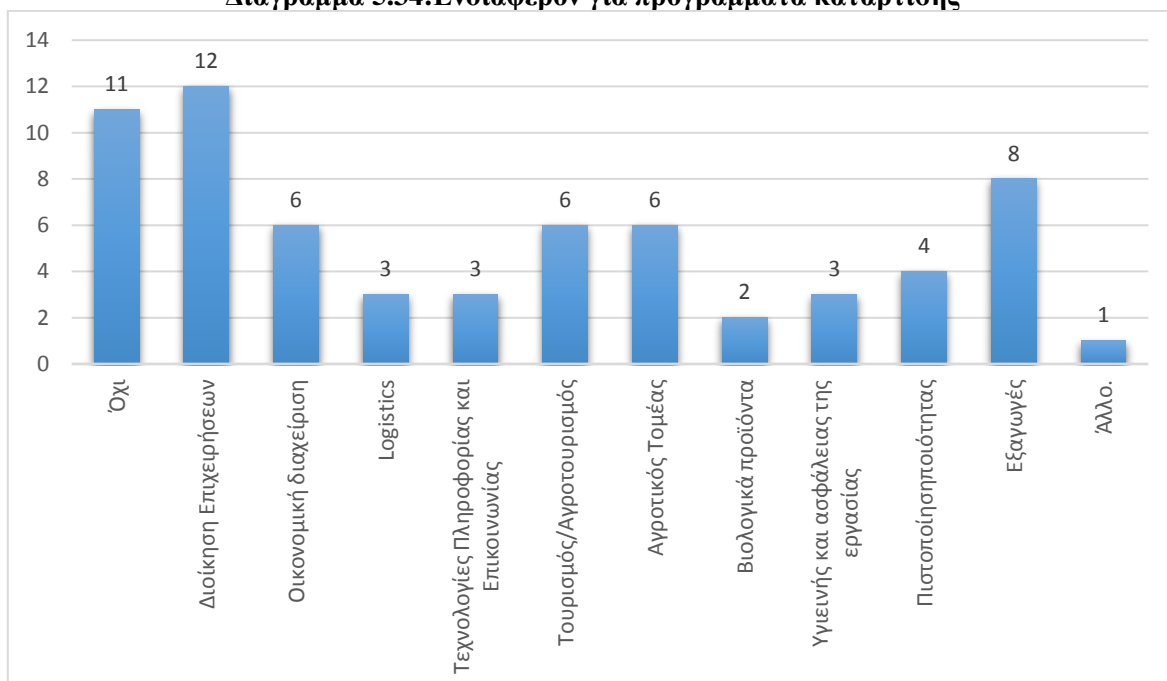

Όσον αφορά τις πληρωμές από την ΟΤΔ, το 17% των φορέων συνάντησε προβλήματα κατά τη διάρκεια πιστοποιήσεων. Αξίζει να σημειωθεί πως μόνο δυο επιχειρήσεις του Leader+ ανέφεραν δυσκολίες, σε αντίθεση με τις 7 του Άξονα 4 (33% των ερωτηθέντων επιχειρήσεων). Όπως έχει αναφερθεί στο προηγούμενο Κεφάλαιο, οι ιδιαίτερα δυσμενείς οικονομικές συνθήκες των τελευταίων ετών επηρέασαν αρνητικά όλη τη διαδικασία εφαρμογής του Άξονα 4 (όπως και άλλων προγραμμάτων) σε ολόκληρη τη χώρα.

Σε ποσοστό 51% απάντησε πως θα επιθυμούσε κάποια στήριξη και μετά την περάτωση της επένδυσης τους, με βασικότερες τις αναφορές για δράσεις κατάρτισης, δικτύωσης και προβολής των προϊόντων. Ανέφεραν πως είναι σημαντικό να γίνονται γενικότερες δράσεις προώθησης της περιοχής και των προϊόντων της, συντονισμένης καθοδήγησης – κατάρτισης των επενδυτών, αλλά και ζήτησαν επιπλέον χρηματοδότηση για καλύτερη λειτουργία των επενδύσεων τους, ιδιαίτερα επιπλέον οικονομική στήριξη κατά το χρόνο δεσμευτικής λειτουργίας.

Πάντως αξιοσημείωτο είναι πως το 70% των επενδυτών θα ήθελαν να παρακολουθήσουν κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης μέσης διάρκειας 40 ωρών, ενώ σημαντικό ποσοστό 33% είναι πρόθυμο να διαθέσει και πάνω από 100 ώρες. Επισημάνθηκε όμως πως κατά το σχεδιασμό των προγραμμάτων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ωράρια λειτουργίας των επιχειρήσεων και οι εποχές αιχμής στους συγκεκριμένους κλάδους. Όπως δείχνει και το παρακάτω διάγραμμα, αυξημένο είναι το ενδιαφέρον για την κατάρτιση στη Διοίκηση Επιχειρήσεων και την οικονομική διαχείριση, αλλά και στις εξαγωγές και τον αγροτουρισμό.

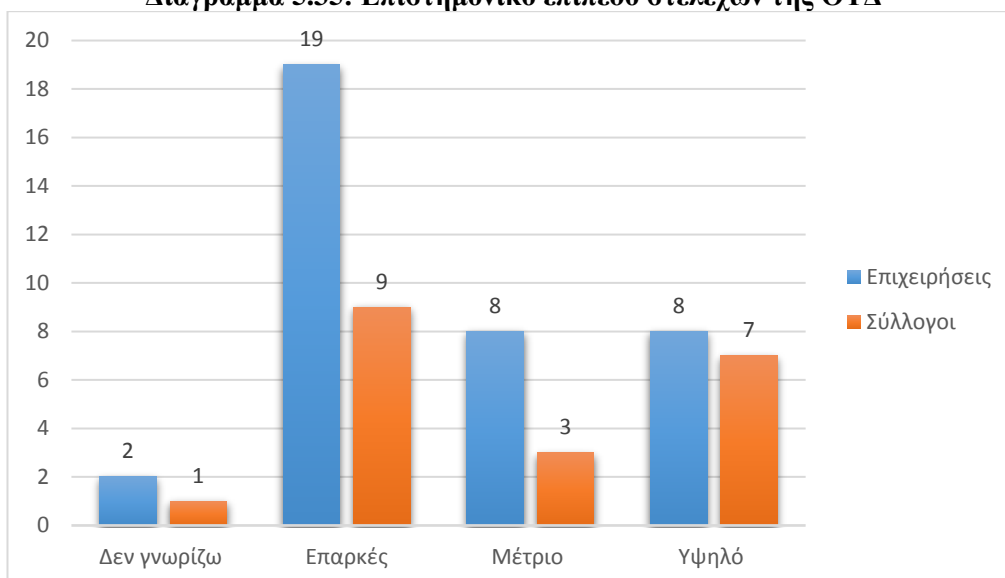
Διάγραμμα 5.34: Ενδιαφέρον για προγράμματα κατάρτισης

Το 65% των ερωτηθέντων συνεχίζει την επαφή με την ΑΝ.ΡΟ., οι πλειοψηφία των οποίων ζητά ενημέρωση και για άλλα προγράμματα χρηματοδότησης. Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί πως το 40% των ερωτηθέντων συνεχίζει την επαφή με την ΑΝ.ΡΟ. και λόγω των εκκρεμοτήτων με τις πιστοποιήσεις τους.

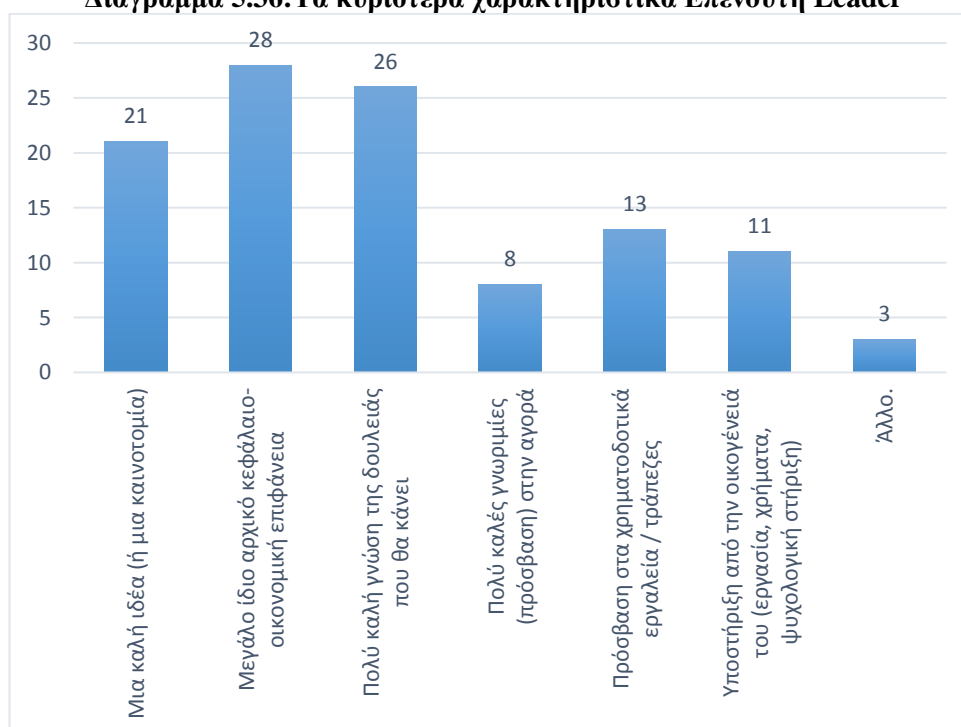
Μόλις 20% των επενδυτών θεωρεί πως τα στελέχη ΟΤΔ έχουν υψηλό επιστημονικό επίπεδο, με αντίστοιχο ποσοστό των εκπροσώπων συλλογών να είναι 35%. Οι μισοί θεωρούν απλώς επαρκές το επίπεδο κατάρτισης των στελεχών της ΟΤΔ.

Διάγραμμα 5.35: Επιστημονικό επίπεδο στελεχών της ΟΤΔ

Ως κυριότερα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας επενδυτής Leader αναφέρθηκαν κυρίως το μεγάλο ίδιο αρχικό κεφάλαιο - οικονομική επιφάνεια, η πολύ καλή γνώση της δουλειάς που θα κάνει και η καλή και καινοτόμα ιδέα.

Διάγραμμα 5.36: Τα κυριότερα χαρακτηριστικά Επενδυτή Leader

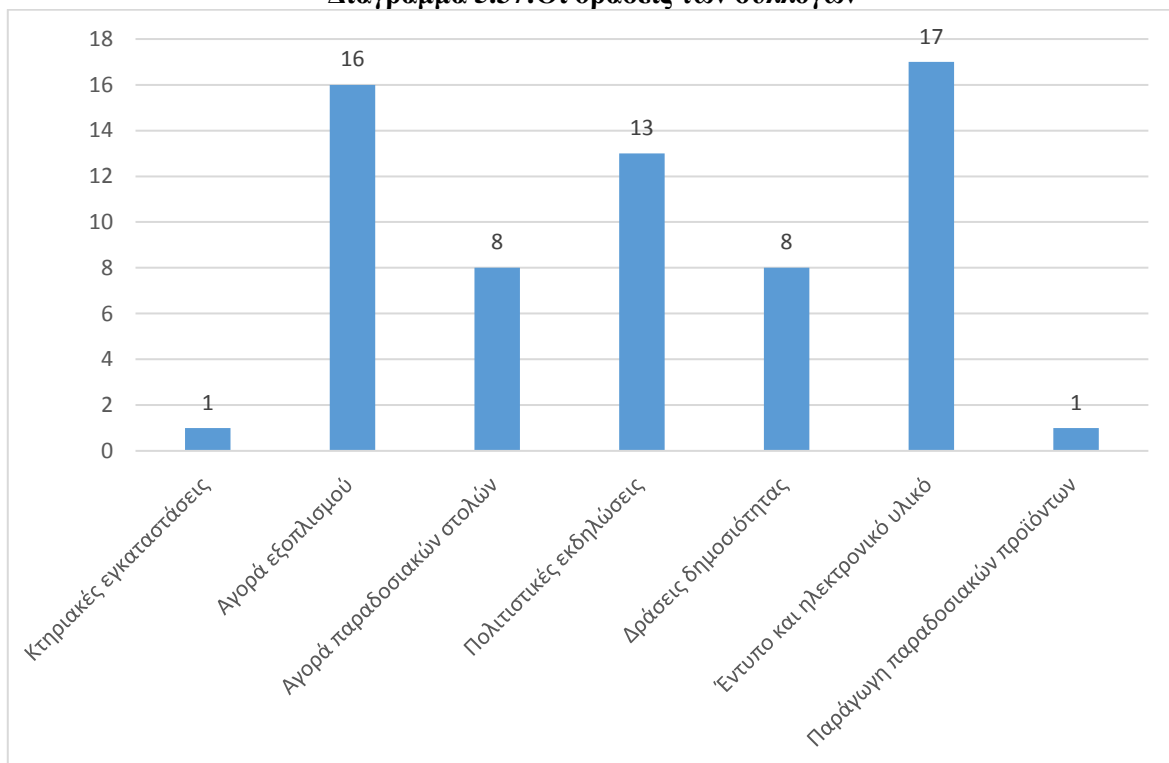
5.5 Στοιχεία έρευνας συλλόγων

Η συμμετοχή των συλλογικών φορέων στο Leader κατά την τελευταία προγραμματική περίοδο είχε αυξηθεί κατακόρυφα: δεδομένου ότι από 5 στο LEADER + αυξήθηκαν σε 25 στον Άξονα 4. Όλοι οι σύλλογοι προϋπήρχαν της ένταξης στο πρόγραμμα,

δεν έχουν αλλάξει τη δραστηριότητα τους και συνεχίζουν να λειτουργούν. Το 70% των επιδοτούμενων δράσεων έγινε με αφορμή την ένταξη στο πρόγραμμα Leader, ενώ στο 95% των περιπτώσεων (μόνο ένας απάντησε ΟΧΙ) οι επιδοτούμενες δράσεις συνεχίζουν να αξιοποιούνται.

Όλοι οι εκπρόσωποι των συλλόγων ήταν πρόθυμοι να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο και αναγνωρίζουν τη συμβολή του προγράμματος. Ανέφεραν πως δεν θα γίνονταν οι δράσεις, αν δεν υπήρχε χρηματοδότηση, και πως το Leader δίνει ευκαιρίες να υλοποιηθούν οι στόχοι των συλλόγων, αλλά και συμβάλλει σημαντικά στη διάδοση παράδοσης και την ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας της Ροδόπης. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι κύριες δράσεις των συλλόγων που επιδοτήθηκαν, με κυρίαρχες το έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό (85 %), αγορά εξοπλισμού (80%), πολιτιστικές εκδηλώσεις (65%).

Διάγραμμα 5.37:Οι δράσεις των συλλόγων

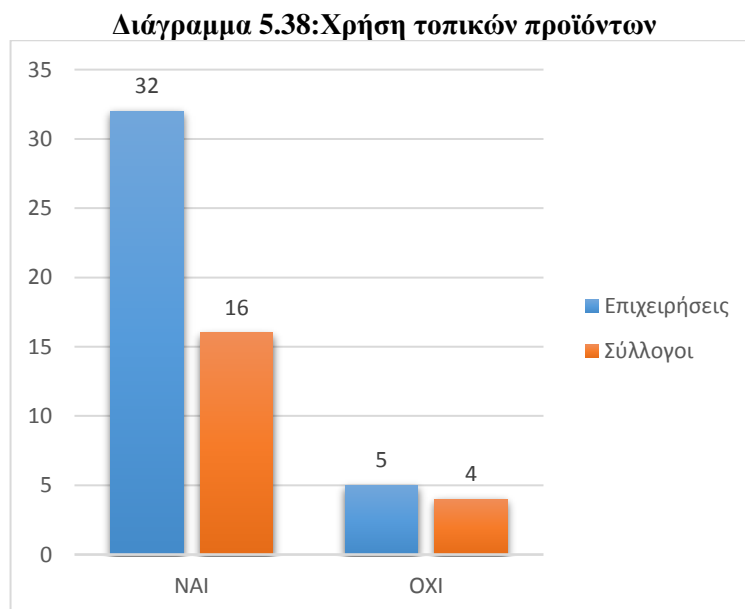

Από την έρευνα προέκυψε ότι συμμετείχαν στις επιδοτούμενες δράσεις των συλλόγων συνολικά 900 περίπου μέλη. Επίσης υπολογίστηκε πως πάνω από 16500 άτομα επωφελήθηκαν / συμμετείχαν στις επιδοτούμενες δράσεις των συλλόγων.

5.6 Στοιχεία για τη συμβολή στη τοπική ανάπτυξη

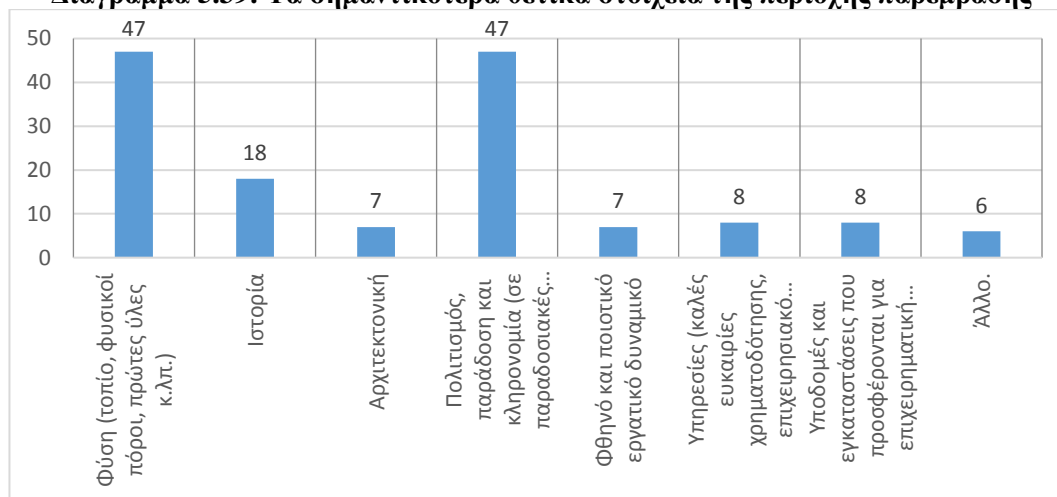
Όσον αφορά τη συμβολή της Κ.Π. Leader στην τοπική ανάπτυξη, το 95% των φορέων απάντησαν θετικά στην ερώτηση για το αν πιστεύουν πως το Leader συμβάλλει πραγματικά στην τοπική ανάπτυξη, με μόνο 3 επενδυτές να κάνουν κριτική στο πρόγραμμα. Ανέφεραν πως αν δεν έχεις δικά σου κεφάλαια, δεν μπορείς να βοηθηθείς, οι δεσμεύσεις είναι μεγάλες και οι δανειοδοτήσεις έχουν υψηλό κόστος. Υπογράμμισαν πως θα πρέπει να αξιολογούνται προσεκτικά, οι προτάσεις για να είναι βιώσιμες και να συμβάλλουν ουσιαστικά στην τοπική ανάπτυξη. Η συντριπτική πλειοψηφία πάντως πιστεύει πως το Leader προώθησε καινοτόμες δράσεις, βοήθησε στην αποκεντρωμένη ανάπτυξη στην ύπαιθρο και γενικότερα πως το πρόγραμμα υποστηρίζει την τοπική επιχειρηματικότητα, δημιουργεί και πολλαπλασιάζει τις θέσεις εργασίας και αναδεικνύει την τοπική ταυτότητα της περιοχής. Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων προκύπτει πως με έναν καλό συντονισμό και σωστή αξιοποίηση η Κ.Π. Leader μπορεί να αποτελέσει ένα πραγματικό εργαλείο για την ουσιαστική παρέμβαση στην αναπτυξιακή προσπάθεια στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα.

Παρακάτω παρατίθενται οι σχετικές με την τοπική ανάπτυξη απαντήσεις στα αντίστοιχα ερωτήματα της έρευνας:

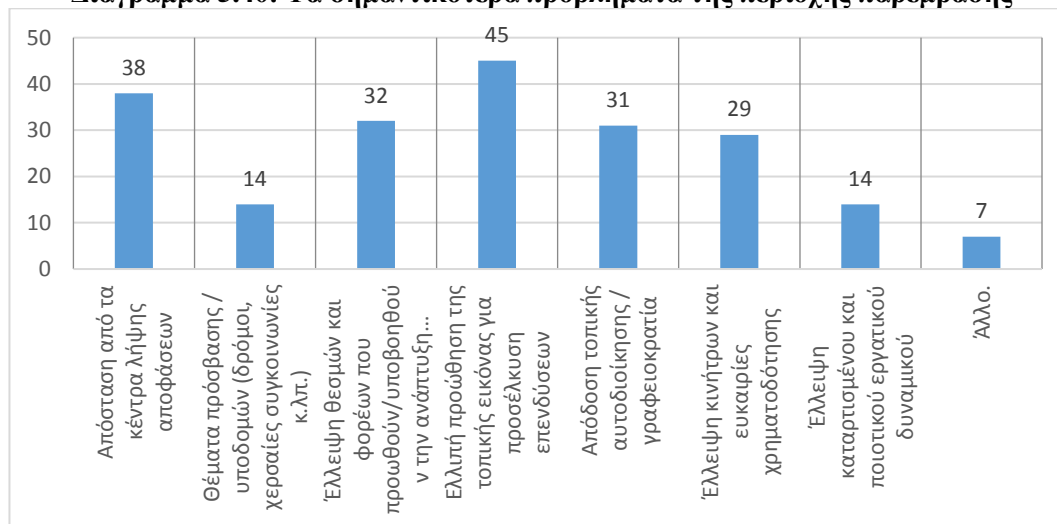
Η πλειοψηφία των επενδυτών (87%) χρησιμοποιεί τοπικά προϊόντα, ενώ και οι σύλλογοι στο 80% των περιπτώσεων χρησιμοποίησαν τοπικά προϊόντα στις δράσεις τους.

Διάγραμμα 5.39: Τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία της περιοχής παρέμβασης

Όσον αφορά τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία της περιοχής παρέμβασης που πρέπει να αξιοποιηθούν στην προώθηση και τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανέδειξε τη φύση (τοπία, φυσικοί πόροι, πρώτες ύλες κ.λπ.) και τον πολιτισμό, την παράδοση και την κληρονομία (σε παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής, σε προϊόντα, πρώτες ύλες κ.λπ.), αλλά έγινε αναφορά και στην ιστορία (αρχαιότητες, σπηλιά Μαρώνειας κλπ)

Διάγραμμα 5.40: Τα σημαντικότερα προβλήματα της περιοχής παρέμβασης

Στην ερώτηση για τα σημαντικότερα προβλήματα της περιοχής, που εμποδίζουν την τοπική ανάπτυξη αναφέρθηκαν πολλά, με κυρίαρχες απαντήσεις την ελλιπή προώθηση της τοπικής εικόνας για προσέλκυση επενδύσεων, απόσταση από τα κέντρα λήψης αποφάσεων, έλλειψη θεσμών και φορέων που προωθούν / υποβοηθούν την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας και απόδοση τοπικής αυτοδιοίκησης / γραφειοκρατία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 Εισαγωγή

Είναι σαφές ότι στα πλαίσια μιας ανοικτής, παγκοσμιοποιημένης οικονομίας η αντιμετώπιση των ζητημάτων της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της βιωσιμότητας των αγροτικών περιοχών πρέπει να εδράζεται στις στρατηγικές της περιφερειακής, ακόμη και της τοπικής ανάπτυξης. Αν και, πράγματι, για την αντιμετώπιση ορισμένων οικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων της Ευρώπης απαιτούνται σημαντικές δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις πολύ μεγαλύτερες και περισσότερες από αυτές που χρηματοδοτούν τα διαρθρωτικά ταμεία, είναι εξίσου αληθές ότι και πολλά μέτρα σχετικά μικρής κλίμακας, όπως τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Leader, είναι σε θέση να επιφέρουν σημαντικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε τοπικό επίπεδο. Η ικανότητα να επιτύχουν την ανάπτυξη, να δημιουργήσουν θέσεις απασχόλησης και να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους σε διάρκεια χρόνου, διατηρώντας ταυτόχρονα την ισορροπία σε σχέση με το περιβάλλον, αποτελεί μείζονα πρόκληση για όλους τους αγροτικούς φορείς.

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρηθεί να δοθεί ένας ποιοτικός απολογισμός της επίδρασης της υλοποίησης των Προγραμμάτων Leader σε τοπικό επίπεδο. Η υλοποίηση της Κ.Π. Leader στο Ν. Ροδόπης κατά τις δυο προηγούμενες προγραμματικές περιόδους κινητοποίησε ιδιωτικούς πόρους ύψους πάνω από 5.000.000 €, ενώ στο σύνολο και των δυο προγραμμάτων με 92 έργα ύψους σχεδόν 15.000.000 € (δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης εκτιμάται η δημιουργία πάνω από 94 νέων θέσεων απασχόλησης και συμβολή στη διατήρηση πάνω από 223 θέσεων εργασίας (έρευνα πεδίου στο 74% των επιχειρήσεων). Η Εφαρμογή Τοπικών Σχεδίων Δράσης συνέβαλλε στη δημιουργία συνθηκών συγκράτησης του πληθυσμού της υπαίθρου, εστιάζοντας σε έργα που υλοποιούνται σε περιφερειακούς, αγροτικούς δήμους, όπως είναι στην Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης οι δήμοι Αρριανών, Μαρωνείας-Σαπών και τμήμα του Δήμου Κομοτηνής. Το Leader συγχρηματοδότησε υποδομές που βελτιώνουν την ποιότητα και την ανταγωνιστικότητα υπηρεσιών και προϊόντων που παράγονται τοπικά, υποβοηθώντας στη βιωσιμότητα της τοπικής οικονομίας. Στήριξε το πολιτιστικό «προϊόν» της περιοχής, αναδεικνύοντας και επικαιροποιώντας πτυχές από την πλούσια, σε μνημεία και παραδόσεις, αρχαία ελληνική,

βυζαντινή και νεότερη κληρονομιά της περιοχής, θεωρώντας, συγχρόνως, πρωταρχική την αξία της προστασίας και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

6.2 Απολογισμός των προγραμμάτων σε σχέση με τη στοχοθεσία.

Συνολικά εγκρίθηκαν και υλοποιήθηκαν στο Ν. Ροδόπης στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader κατά τις τελευταίες δυο προγραμματικές περιόδους 92 έργα, τα 43 από αυτά στο Leader+ και 49 στον Άξονα 4.

Στο σύνολο των 92 έργων, τα 17 αφορούσαν σε δημόσια έργα με τελικούς αποδέκτες τους Δήμους του Ν. Ροδόπης και την ΑΝ.ΡΟ., ενώ τα υπόλοιπα 75 ήταν ιδιωτικά έργα (50 έργα επιχειρήσεων και 25 έργα συλλογικών φορέων). Συγκρίνοντας τις επενδύσεις των δυο τελευταίων προγραμματικών περιόδων, είναι εμφανής η αύξηση συμμετοχής των συλλογικών φορέων στο πρόγραμμα, αλλά και η μείωση των δημοσίων έργων.

Σημαντικό στοιχείο της έρευνας είναι πως από το σύνολο των 50 επιχειρήσεων των δυο προγραμμάτων, οι 46 (92%) συνεχίζουν να λειτουργούν τις επενδύσεις τους. Η συντριπτική πλειοψηφία (92%) των επενδυτών που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν πως δεν σκοπεύουν να κλείσουν την επιχείρησή τους αμέσως μετά τον χρόνο δεσμευτικής από το πρόγραμμα λειτουργίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 24% ανέφερε πως τον τελευταίο χρόνο έχει βελτιωθεί η κατάσταση στην επιχείρησή τους, ενώ πάνω από 40% των επενδυτών απάντησε πως θα ήθελε να επενδύσει στον τομέα αγροτουρισμού στην περιοχή της Ροδόπης. Στην ερώτηση «Θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επένδυσή σας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει;» το 77% απάντησε πως είναι ελάχιστα ή καθόλου πιθανό. Τα αποτελέσματα αυτά κρίνονται ιδιαίτερα θετικά, καθώς αναδεικνύουν την ανθεκτικότητα των επιχειρήσεων να λειτουργούν και να επενδύουν σε αντίξοες συνθήκες.

Ο Κεντρικός Στόχος Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader+ για την περιοχή του Νομού Ροδόπης «Δράσεις ανάδειξης των περιβαλλοντικών και πολιτισμικών αγαθών – προώθησης επιχειρηματικής δραστηριότητας με αρχές ποιότητας και καινοτομίας» επετεύχθη σε μεγάλο βαθμό με υλοποίηση σαράντα τριών (43) δημοσίων και ιδιωτικών έργων. Όσον αφορά την επίτευξη των εννέα Τακτικών Στόχων του Leader+ για την περιοχή εφαρμογής, οι στόχοι «Διαφοροποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος της περιοχής» και «Προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς» έχουν επιτευχθεί, με πλήθος ιδιωτικών (23 έργα), συλλογικών (5 έργα) και δημοσίων έργων (15 έργα). Στην

επίτευξη του στόχου «Στήριξη συνεργασίας μεταξύ αγροτικών περιοχών» συνέβαλλαν δυο διατοπικά και δυο διακρατικά σχέδια συνεργασίας που υλοποιήθηκαν από την Ο.Τ.Δ., ενώ ο στόχος «Ενίσχυση της τοπικής εταιρικής σχέσης» θεωρείται πως καλύφθηκε αρκετά μέσα από τη διαδικασία της συμμετοχής των τοπικών φορέων στη διαβούλευση για τη κατάρτιση του τοπικού σχεδίου Leader, αλλά και συμμετοχής τους στην Ο.Τ.Δ και τη διαχείριση των Τοπικών προγραμμάτων.

Οι υπόλοιποι στόχοι: «Προώθηση ίσων ευκαιριών στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας», «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών με την αξιοποίηση καινοτόμων και σύγχρονων τεχνολογιών», «Χρήση νέων τεχνολογιών για την καλύτερη πρόσβαση των προϊόντων και υπηρεσιών στην αγορά» και «Προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγή προϊόντων και στην παροχή υπηρεσιών» επιτεύχθηκαν μερικώς μέσα από εγκεκριμένες παρεμβάσεις. Τέλος, όσον αφορά τον στόχο «Ανάπτυξη δικτύωσης σε παραγωγικούς τομείς της περιοχής», δεν επιτεύχθη καμία δικτύωση και δεν υλοποιήθηκε καμία σχετική δράση.

Όσον αφορά στο τοπικό πρόγραμμα του Άξονα 4: «Εφαρμογή προσέγγισης Leader» Νομού Ροδόπης του Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2007-2013», με βασικό στρατηγικό στόχο τη συγκράτηση του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης και τη δημιουργία θέλγητρων, ώστε η περιοχή να καταστεί πόλος έλξης για τους επισκέπτες που βρίσκονται στην περιοχή, παρότι το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο για την Ελλάδα, θεωρείται πως συνέβαλε αρκετά στην τοπική ανάπτυξη, με δημιουργία και διατήρηση υγιών επιχειρήσεων. Προφανώς προς την κατεύθυνση αυτή συνέβαλε και ο Καθέτος Ελληνοβουλγαρικός Άξονας που ενισχύει πολλούς κλάδους δραστηριοτήτων, με κυρίαρχο αυτό του αγροτουρισμού για την περιοχή της Ροδόπης. Οι επενδυτές των τομέων τουρισμού και εστίασης ανέφεραν πως αν δεν υπήρχε ο Κάθετος Άξονας Ελληνοβουλγαρικών συνόρων, με την διευκόλυνση καθόδου των Βουλγάρων και Ρουμάνων στη ΠΕ Ροδόπης, θα υπήρχε σοβαρό πρόβλημα με τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων τους.

Παρά την οικονομική κρίση και τα προβλήματα στην υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων, φαίνεται πως οι βασικοί στόχοι του τοπικού προγράμματος στο μεγαλύτερο βαθμό έχουν επιτευχθεί. Η συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού με ενίσχυση της προσπάθειας διαφοροποίησης της οικονομίας των αγροτικών περιοχών και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, η αύξηση της επισκεψιμότητας και η παράταση της διάρκειας της με βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής παρέμβασης (μοντέλο +1) (8 έργα στον τομέα αγροτικού τουρισμού), η προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και της

πολιτιστικής κληρονομιάς (με 20 έργα πολιτιστικών και συλλογικών φορέων), η αύξηση της συμμετοχικότητας των ειδικών πληθυσμιακών ομάδων στην κοινωνική και οικονομική ζωή της περιοχής παρέμβασης, η διατήρηση και η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών στην περιοχή παρέμβασης είναι οι στόχοι που επιτεύχθηκαν με το πλήθος των 49 παρεμβάσεων του Άξονα 4, με τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και με τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση των υφιστάμενων, αλλά και με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (πάνω από 30) και με τη διατήρηση υφιστάμενων θέσεων εργασίας (πάνω από 70). Θα πρέπει να σημειωθεί πως ούτε σε αυτήν τη προγραμματική περίοδο δεν υλοποιήθηκαν δράσεις και έργα για τη στήριξη συνεργασίας και δικτυώσεων μεταξύ αγροτικών περιοχών.

6.3 Δείκτες παρακολούθησης των τοπικών προγραμμάτων Leader

Καθώς δεν υπήρχε πρόσβαση στα στοιχεία για τους δείκτες παρακολούθησης των τοπικών προγραμμάτων, επιχειρήθηκε στα πλαίσια της έρευνας η δημιουργία και αποτύπωση των δεικτών εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων των Κ.Π. Leader+ και Άξονας 4 Νομού Ροδόπης. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης και γίνεται μια προσπάθεια υπολογισμού δεικτών βάσει των στοιχείων που συλλέχθηκαν στην έρευνα:

Πίνακας 6.1: Δείκτες παρακολούθησης των τοπικών προγραμμάτων Leader

Δείκτες τοπικών προγραμμάτων Ροδόπης	Leader+	Άξονας 4	Σύνολο
Δείκτες εκροών			
Πλήθος παρεμβάσεων	43	49	92
Πλήθος ιδιωτικών επενδύσεων	23	27	50
Πλήθος συλλογικών επενδύσεων	5	20	25
Πλήθος Δημοσίων έργων	15	2	17
Πλήθος επενδυτικών σχεδίων στον τομέα του αγροτικού τουρισμού (Νέες Επιχειρήσεις)	5	3	8
Πλήθος επενδυτικών σχεδίων στον τομέα του αγροτικού τουρισμού (Εκσυγχρονισμός/ επέκταση)	1	5	6
Πλήθος επενδυτικών σχεδίων μικρών επιχειρήσεων στους λοιπούς τομείς (Νέες Επιχειρήσεις)	5	4	9

Πλήθος επενδυτικών σχεδίων μικρών επιχειρήσεων στους λοιπούς τομείς (Εκσυγχρονισμός/ επέκταση)	5	9	14
Αριθμός παρεμβάσεων αξιοποίησης, ανάδειξης και προστασίας φυσικού περιβάλλοντος	2	2	4
Αριθμός παρεμβάσεων αναβάθμισης οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	3	3	6
Αριθμός μουσείων και κέντρων πολιτιστικών και λοιπών δραστηριοτήτων που δημιουργήθηκαν ή αναβαθμίσθηκαν	3	1	4
Αριθμός πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης τοπικής κληρονομιάς που διατηρήθηκαν ή αναβίωσαν	5	15	20
Αριθμός σχεδίων διατοπικής – διαπεριφερειακής συνεργασίας	2	0	2
Αριθμός σχεδίων διακρατικής συνεργασίας	2	0	2
Δείκτες αποτελεσμάτων			
Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης	64	30	94
Νέες επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν	10	7	17
Γυναίκες δικαιούχοι επενδυτικών σχεδίων	4	4	7 (1 διπλή συμμετοχή)
Δείκτες επιπτώσεων			
Νέες θέσεις εργασίας	64	30	94
Νέες θέσεις εργασίας γυναικών	25	10	35
Διατήρηση θέσεων εργασίας	60	69	129
Νέες επιχειρήσεις	10	7	17

Ο υπολογισμός των δεικτών, παρότι δεν εμπεριέχει όλη την απαραίτητη πληροφορία, αντικατοπτρίζει τον χαρακτήρα και την εικόνα των τοπικών προγραμμάτων. Είναι εμφανής η μείωση των δημιουργούμενων θέσεων εργασίας στον Άξονα 4, η αύξηση κατά πολύ του αριθμού πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης τοπικής κληρονομιάς, αλλά και η αύξηση πλήθους επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων στον εκσυγχρονισμό και την επέκταση, τόσο στον τομέα αγροτουρισμού, όσο και σε λοιπούς τομείς.

6.4 Συμπεράσματα Έρευνας

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας η εφαρμογή της Κ. Π. Leader είχε τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα για την τοπική ανάπτυξη. Η συντριπτική πλειοψηφία των επενδυτών πιστεύει πως το Leader προώθησε καινοτόμες δράσεις, βοήθησε στην αποκεντρωμένη ανάπτυξη στην ύπαιθρο και γενικότερα πως το πρόγραμμα υποστηρίζει την τοπική επιχειρηματικότητα, δημιουργεί και πολλαπλασιάζει τις θέσεις εργασίας και αναδεικνύει την τοπική ταυτότητα της περιοχής. Η Κοινοτική Πρωτοβουλία έφερε τις τοπικές κοινωνίες σε επαφή με τη λογική των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων και καλλιέργησε στον τοπικό πληθυσμό την ανάγκη ενεργοποίησής του για συμμετοχή τόσο στο σχεδιασμό, όσο και στην εφαρμογή πρωτοβουλιών που θα του δώσουν νέες διεξόδους απασχόλησης και εισοδημάτων. Πράγματι χάρη στην εφαρμογή του Leader στη Ροδόπη:

- Έγινε κατανοητή η ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων με έμφαση στην αξιοποίηση έργων και δραστηριοτήτων, που υλοποιήθηκαν ή υλοποιούνται στα πλαίσια άλλων προγραμμάτων, ώστε να υπάρχουν πολλαπλασιαστικά οφέλη για τις περιοχές.
- Δόθηκε η δυνατότητα “διαφοροποίησης της απασχόλησης και της παραγωγής” και προώθησης της τοπικής παραγωγής με αυξημένη προστιθέμενη αξία.
- Ενισχύθηκαν επενδυτικές πρωτοβουλίες, με υλοποίηση 75 ιδιωτικών έργων (50 έργα επιχειρήσεων και 25 έργα συλλογικών φορέων) κατά τις τελευταίες δυο προγραμματικές περιόδους, προωθήθηκε η τοπική αγροτική παραγωγή, αξιοποιήθηκαν τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, αναδείχθηκαν αξιόλογοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι και δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις εναλλακτικού εισοδήματος.
- Δημιουργήθηκαν 17 νέες επιχειρήσεις, με συντριπτική πλειοψηφία (16 επιχειρήσεις) να ιδρύεται με αφορμή την ένταξη τους στο Leader. Αξίζει να σημειωθεί πως στο σύνολο των επιχειρηματικών σχεδίων της έρευνας, το 68% έγινε με αφορμή την ένταξη στο πρόγραμμα. Όσον αφορά στο αντικείμενο των επιχειρήσεων, υπερισχύουν τα αγροτουριστικά καταλύματα (κυρίως σε παραλιακές ζώνες) και οι μονάδες παραγωγής, με εμφανή αύξηση επενδύσεων στον Άξονα 4 στους τομείς αγροτουρισμού (καταλύματα και ταβέρνες), τάση η οποία αναμένεται να συνεχιστεί και στο ερχόμενο τοπικό πρόγραμμα.

- Δόθηκε η δυνατότητα πρόσβασης του πληθυσμού των περιοχών παρέμβασης στις νέες τεχνολογίες για τον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών παραγωγής, πληροφόρησης και επικοινωνίας (χρήση πληροφορικής και τεχνική στήριξη) με αποτέλεσμα να δοθούν νέες διέξοδοι στην ανταγωνιστικότητα της περιοχής.
- Όσον αφορά τις θέσεις εργασίας, δημιουργήθηκαν συνολικά πάνω από 94¹⁹ νέες θέσεις μόνιμης και εποχιακής εργασίας, και διατηρήθηκαν την εποχή της κρίσης με τη βοήθεια του Leader 46 επιχειρήσεις, που απασχολούν πάνω από 223 άτομα²⁰ με μόνιμη ή εποχιακή εργασία. Αξίζει να αναφερθεί πως το 78% των επιχειρηματιών δήλωσε πως η επένδυση τους εξασφαλίζει απασχόληση και σε άτομα εκτός του προσωπικού της, ενώ στο 71% των περιπτώσεων απασχολούνται / βοηθούν και τα μέλη της οικογένειας. Επίσης, η πλειοψηφία των επενδυτών (87%) χρησιμοποιεί τοπικά προϊόντα, ενώ και οι σύλλογοι στο 80% των περιπτώσεων χρησιμοποίησαν τοπικά προϊόντα στις δράσεις τους, συμβάλλοντας και έμμεσα στη διατήρηση θέσεων εργασίας και οικονομική ανάπτυξη. Καθόλου αμελητέα είναι και η οικονομική συμβολή στον τομέα των μελετητών, καθώς το 95% των επιχειρήσεων δήλωσε πως απευθύνθηκε στα Μελετητικά Γραφεία, για να ασχοληθούν με τις προτάσεις τους.
- Τέλος, υποστηρίχτηκε το πολιτιστικό «προϊόν» της περιοχής, αναδεικνύοντας και επικαιροποιώντας πτυχές από την πλούσια σε μνημεία και παραδόσεις, αρχαία ελληνική, βυζαντινή και νεότερη κληρονομιά της περιοχής, μέσω χρηματοδότησης των 25 συλλογικών πρωτοβουλιών, με σημαντική αύξηση συμμετοχής τους στο πρόγραμμα κατά την τελευταία προγραμματική περίοδο. Αξίζει να αναφερθεί πως το 70% των επιδοτούμενων δράσεων των συλλόγων έγινε με αφορμή την ένταξη στο πρόγραμμα Leader, και στο 95% των περιπτώσεων οι επιδοτούμενες δράσεις συνεχίζουν να αξιοποιούνται. Όλοι οι εκπρόσωποι των συλλόγων ανέφεραν πως το Leader δίνει ευκαιρίες να υλοποιηθούν οι στόχοι των συλλόγων, αλλά και συμβάλλει σημαντικά στη διάδοση παράδοσης και την ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας της Ροδόπης.

¹⁹ Στοιχεία των 35 επιχειρήσεων (70%) που συμμετείχαν στην ερευνά

²⁰ Στοιχεία των 35 επιχειρήσεων (70%) που συμμετείχαν στην ερευνά

Ωστόσο και παρά τα παραπάνω θετικά αποτελέσματα, η εφαρμογή των πρωτοβουλιών συνάντησε και δυσχέρειες, οι οποίες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό των επόμενων προγραμμάτων.

Τα σημαντικότερα από τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν είναι:

- Η κάλυψη της ίδιας συμμετοχής, η αύξηση προβλημάτων ρευστότητας και οι καθυστερήσεις με τις πιστοποιήσεις κατά τη διάρκεια της τελευταίας προγραμματικής περιόδου αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα έγκαιρης υλοποίησης του προγράμματος.
- Η Γραφειοκρατία στις Εγκρίσεις – Αδειοδοτήσεις παραμένει ένα πρόβλημα που επηρεάζει την υλοποίηση τόσο ιδιωτικών, όσο και δημοσίων έργων.
- Παρατηρήθηκαν καθυστερήσεις, κυρίως στην υλοποίηση δημοσίων έργων, εξαιτίας των αναγκαίων χρονοβόρων διαδικασιών δημοπράτησης και ανάθεσης. Αυτός ήταν και ένας από τους λόγους που τα εγκεκριμένα έργα των δήμων δεν κατέστη δυνατόν να υλοποιηθούν μέσα σε αυστηρά χρονικά όρια των προγραμμάτων.
- Διαπιστώθηκε απουσία στοιχείων υλοποίησης, που θα επέτρεπαν τον υπολογισμό δεικτών αποτελεσμάτων και επιπτώσεων και η αναγκαιότητα ενίσχυσης των γνώσεων του συνόλου των εμπλεκόμενων σε θέματα παρακολούθησης (συλλογή και παρακολούθηση των δεδομένων).

Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από την συγκριτική ανάλυση των προγραμμάτων των δυο προγραμματικών περιόδων είναι ότι το εξωτερικό και εσωτερικό περιβάλλον του Προγράμματος παραμένει σε γενικές γραμμές αμετάβλητο, όσον αφορά στο περιεχόμενο του και στη γενική αναπτυξιακή του φιλοσοφία. Ουσιαστική αλλαγή αποτελεί κυρίως η έναρξη της οικονομικής κρίσης και η εμφάνιση νέων προκλήσεων. Αναμφίβολα, τη σημαντικότερη επίδραση στην εφαρμογή του Προγράμματος είχε η ιδιαίτερα έντονη δημοσιονομική προσαρμογή και η ουσιαστική κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος της χώρας, που είχε σαν άμεση συνέπεια την αδυναμία πρόσβασης των ιδιωτών επενδυτών και επιχειρήσεων σε τραπεζικό δανεισμό, με κορύφωση του προβλήματος το καλοκαίρι του 2015 όπου επιβλήθηκαν κεφαλαιακοί έλεγχοι (capital controls).

6.5 Προτάσεις

Βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας και των αδυναμιών που εντοπίστηκαν είναι δυνατή η διατύπωση των ακόλουθων προτάσεων:

1) Είναι απαραίτητη η ενίσχυση και η αξιοποίηση της Ομάδας Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) - της Αναπτυξιακής Ροδόπης Α.Ε., ως δομής τοπικής ανάπτυξης και προώθησης επιχειρηματικότητας. Η ΟΤΔ πρέπει να είναι κατάλληλα στελεχωμένη με ειδικούς που να διαθέτουν γνώση, διαχειριστικές, διοικητικές και συμβουλευτικές ικανότητες και να είναι πάντοτε σε θέση να βοηθούν τους δικαιούχους των έργων. Η διαχείριση της ΟΤΔ πρέπει να είναι έτοιμη να επικοινωνεί, να συνεργάζεται και να δικτυώνεται σε διάφορα επίπεδα και κατευθύνσεις και να είναι σε θέση να εξασφαλίζει τη συμμετοχή όλου του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής. Επίσης σημαντικό είναι η Ο.Τ.Δ. να συμμετέχει σε διατοπικές – διακρατικές συνεργασίες, καθώς τα άμεσα ή έμμεσα οφέλη από την υλοποίηση διαπεριφερειακών και διακρατικών συνεργασιών είναι σημαντικά (διάχυση τεχνογνωσίας, ανταλλαγή καλών πρακτικών, απόκτηση εξειδικευμένης εμπειρίας).

2) Η επιτυχής εισαγωγή της διαφοροποίησης και καινοτομίας σε περιοχές με οξείες διαρθρωτικές αδυναμίες προϋποθέτει αδιάκοπες διαδικασίες εμπύχωσης, τεχνικής στήριξης και κατάρτισης. Προϋποθέτει την ισχυρή δικτύωση των επιχειρηματικών και συλλογικών φορέων με κόμβους διάχυσης τεχνογνωσίας και πολύ πιο μεθοδικές διαδικασίες προβολής των νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Το 70% των επενδυτών της έρευνας θα ήθελαν να παρακολουθήσουν κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης μέσης διάρκειας 40 ωρών, ενώ σημαντικό ποσοστό είναι πρόθυμο να διαθέσει και πάνω από 100 ώρες. Θα πρέπει να δοθεί βάρος στο ανθρώπινο κεφάλαιο (γνώση, κατάρτιση, ενημέρωση και επιχειρηματικότητα) και στη συμμετοχή ειδικών κοινωνικών και πολιτισμικών ομάδων. Σε αυτή τη κατεύθυνση θα πρέπει να αξιοποιηθεί και ο πυρήνας γνώσεων και καινοτομιών – το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

3) Η πλειοψηφία των φορέων (70%) κρίνει τις εργασίες τοπικών διαβουλεύσεων και τα αποτελέσματά τους ικανοποιητικά. Είναι σημαντικό όμως να βελτιωθούν οι διαδικασίες διαβούλευσης, κατάρτισης και δημοσιοποίησης των τοπικών προγραμμάτων, αλλά και οι διαδικασίες προκηρύξεων, αξιολογήσεων των προτάσεων και υλοποίησης των έργων. Η ΟΤΔ για την προετοιμασία και την κατάρτιση των προγραμμάτων θα πρέπει να συνεχίσει να συνεργάζεται με όλη την τοπική κοινωνία: συλλογικούς φορείς, δημοσίους και ιδιωτικούς, καθώς και τον τοπικό πληθυσμό.

4) Τα τοπικά προγράμματα θα πρέπει να προσανατολίζονται με άξονα τις τοπικές και περιφερειακές ανάγκες. Τα θετικά στοιχεία της περιοχής παρέμβασης, όπως η φύση (τοπία, φυσικοί πόροι, πρώτες ύλες κ.λπ.), ο πολιτισμός, η παράδοση, η κληρονομία (σε παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής, σε προϊόντα, πρώτες ύλες κ.λπ.), η ιστορία (αρχαιότητες, σπηλιά Μαρώνειας κλπ) θα πρέπει να αξιοποιηθούν στην προώθηση και τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Είναι σημαντική και η αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της ΠΕ Ροδόπης επί της καθέτου αρτηρίας προς Βουλγαρία και τη Βαλκανική ενδοχώρα και της αναπτυξιακής δυναμικής της περιοχής παρέμβασης.

5) Υπάρχουν πολύ μεγάλες ελλείψεις στις δημόσιες υποδομές και γενικότερα σε δημοσίου χαρακτήρα έργα, οι οποίες θα μπορούσαν να καλυφθούν από τις δράσεις του Leader. Στα πλαίσια της έρευνας, στην ερώτηση για τα σημαντικότερα προβλήματα της περιοχής, που εμποδίζουν την τοπική ανάπτυξη αναφέρθηκαν, μεταξύ άλλων, το θέμα με την ελλιπή προώθηση της τοπικής εικόνας για προσέλκυση επενδύσεων και η έλλειψη υποδομών. Εκτός από τις δημοσιές υποδομές, είναι σημαντικό να γίνονται γενικότερες δράσεις προώθησης της περιοχής και των προϊόντων της.

6) Δέκα (10) έργα των Ο.Τ.Α. είχαν εγκριθεί στον Άξονα 4., αλλά οι οικονομικές συνθήκες της χώρας, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και η υποστελέχωση των Ο.Τ.Α. δεν επέτρεψαν την υλοποίησή τους, με αποτέλεσμα να υλοποιηθούν μόνο δύο έργα, ένα από τα οποία δεν ολοκληρώθηκε και μεταφέρθηκε ως ανεπιλημμένη υποχρέωση στη νέα προγραμματική περίοδο. Τα θέματα απόδοσης τοπικής αυτοδιοίκησης και γραφειοκρατίας θα πρέπει να απασχολήσουν τόσο την κεντρική κυβέρνηση, όσο και τους τοπικούς φορείς, καθώς επηρεάζουν άμεσα τους παράγοντες τοπικής ανάπτυξης.

7) Για να επιτευχθεί η τοπική ανάπτυξη θα πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη συνεργασία ανάμεσα στις πρωτοβουλίες αγροτικής και αστικής ανάπτυξης, γιατί οι επενδύσεις στις αστικές περιοχές ενδέχεται να είναι εξίσου ζωτικής σημασίας όσο και οι επενδύσεις για έργα σε αγροτικές περιοχές (οι επενδύσεις στη πόλη της Κομοτηνής θα μπορούσαν να συμβάλλουν σε περιφερειακή ανάπτυξη).

8) Η προσέγγιση Leader συχνά εκλαμβάνεται ως μια ακόμη πηγή χρηματοδότησης της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη. Δεν είναι όμως μόνο ένα πολύ καλό χρηματοδοτικό μέσο. Προσφέρει πολύ μεγάλη βοήθεια για τη στήριξη μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης που βασίζεται στην εταιρική σχέση και την ικανότητα διαχείρισης δημόσιου χρήματος σε τοπικό επίπεδο. Το τοπικό πρόγραμμα θα πρέπει να στοχεύει στην ικανοποίηση των πραγματικών αναγκών της περιοχής, να υπάρχει σωστή ιεραρχία των έργων, και οι χρηματοδοτήσεις να

είναι προσβάσιμες στους δραστήριους φορείς με πολύ καλή γνώση της δουλειάς και με πραγματικά καλές και καινοτόμες ιδέες που συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη.

9) Σύμφωνα με την Εκ των υστέρων αξιολόγηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 *«θα πρέπει να βελτιωθεί το πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης για να διασφαλισθεί η παρακολούθηση του Προγράμματος και να καταστεί δυνατή η κάλυψη των αυξημένων απαιτήσεων του Κοινού Πλαισίου Παρακολούθησης και Αξιολόγησης (ΚΠΑΑ) της περιόδου 2014-2020, το οποίο είναι απόλυτα εναρμονισμένο με την κεντρική προσέγγιση (result orientated) των Κανονισμών της ΕΕ».*

Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται:

- Θέσπιση κριτηρίων επιλογής των έργων που να σχετίζονται με την επίτευξη ποσοτικών στόχων, μετρήσιμων και σε άμεση συνάρτηση με τους δείκτες αποτελεσμάτων των Μέτρων.
- Βελτίωση του πλαισίου τήρησης στατιστικών δεδομένων για την αγροτική οικονομία.
- Η τήρηση της υποχρέωσης των δικαιούχων για παροχή στοιχείων για λόγους αξιολόγησης μέσω της θέσπισης υποβολής αναφορών σε σχέση με την επίτευξη των στόχων των έργων τους. Ιδιαίτερα δε στα βασικά Μέτρα να γίνει υποχρεωτική η συμπλήρωση δεδομένων για την κατάσταση της εκμετάλλευσης/επιχείρησης πριν την υλοποίηση της επένδυσης και μετά την επένδυση /λήψη της ενίσχυσης.

Απαιτείται, κατά συνέπεια, να δοθεί η δέουσα προσοχή τόσο στις φόρμες υποβολής των επενδυτικών σχεδίων όσο και στα κριτήρια επιλογής των έργων, έτσι ώστε να καταστεί δυνατός ο υπολογισμός των δεικτών αποτελεσμάτων.

6.6 Εν κατακλείδι

Είναι απολύτως κατανοητό πως το Leader δεν λύνει εξ ολοκλήρου τα προβλήματα των μειονεκτικών περιοχών αλλά συμβάλλει θετικά και αποτελεσματικά στους στόχους που ορίζει και ενισχύει την αγροτική ανάπτυξη, τη βιώσιμη ανάπτυξη με τη στρατηγική στόχευση της συγκράτησης του πληθυσμού στις περιοχές αυτές. Η υλοποίηση Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader στη Ροδόπη τα τελευταία χρόνια συνέβαλλε ικανοποιητικά στην απασχόληση, στην αύξηση επιχειρηματικότητας, και έκανε γνωστές πολλές περιοχές συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Για την προγραμματική περίοδο

2014-2020, η ΑΝ.ΡΟ. έχει αναλάβει την υλοποίηση του τοπικού Προγράμματος CLLD στοχεύοντας στην τοπική ενδογενή αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής παρέμβασης, και όντας επικεντρωμένη στην επιχειρηματικότητα, θα συνεχίσει να συμβάλλει μέσω του τοπικού προγράμματος στην υλοποίηση δράσεων βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων, του αγροτουρισμού, της αξίας του αγροδιατροφικού τομέα με οδηγό την καινοτομία και την αναβάθμιση των ικανοτήτων του τοπικού πληθυσμού και τον απόλυτο σεβασμό στον άνθρωπο και στο παρθένο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Βιβλιογραφία

- European Commission(2006) *A basic guide "The LEADER approach" Fact sheet*, Luxemburg
- European Commission (2010) *Ex-post evaluation of LEADER +* Metis GmbH and subcontractors AEIDL and CEU Company
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης (2007) *Η Κοινή Γεωργική Πολιτική με απλά λόγια*, Εκδόσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Υπουργείο Γεωργίας Ειδική Γραμματεία Προγραμματισμού και Εφαρμογών Γ' ΚΠΣ Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Κ.Π. Leader (2004) *-Leader+ 2000-2006 / αναθεώρηση*
- Υπουργείο Γεωργίας Ειδική Γραμματεία Προγραμματισμού Και Εφαρμογών Γ' ΚΠΣ Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Κ.Π. Leader + (2003) *Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης Επιχειρησιακού Προγράμματος Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader+, Αθήνα*
- Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε (Ιούνιος 2005) Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης Του Τοπικού Προγράμματος Leader+ Του Νομού Ροδόπης, Θεσσαλονίκη
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης *Εκ των υστέρων αξιολόγηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013* – Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε. (2005), *Σχέδιο Τοπικού Προγράμματος Κ.Π. Leader+/ Οριστική Αναμόρφωση της Κ.Π. LEADER+ Ν. Ροδόπης* , Κομοτηνή
- Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε. (2010), *Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης 2010*, Κομοτηνή
- Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε. (2009), *Προβολή των έργων του κοινοτικού προγράμματος Leader+ στο Νομό Ροδόπης*, Κομοτηνή
- Αναπτυξιακή Ροδόπης Α.Ε. (2015), *Προβολή των έργων του τοπικού προγράμματος LeaderΝομού Ροδόπης: Άξονας 4: Εφαρμογή της ΠροσέγγισηςLeader*, Κομοτηνή
- Ευρωπαϊκό ελεγκτικό συνέδριο. (2010), *Ειδική Έκθεση: Προσέγγιση Leader στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης*,Luxembourg
- Μαρία Δ. Μιμή (2013) Μεταπτυχιακή Διατριβή *Η Εφαρμογή της Κ.Π. Leaderγια τη Λήμνο* Αθήνα
- Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) μεταξύ της ΕΕ και της Ελλάδας σχετικά με τη χρήση των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων για την ανάπτυξη και την απασχόληση την περίοδο 2014-2020* διαθέσιμο στο <http://www.mou.gr/el/pages/elibraryfs.aspx?item=2136>

Πρόσκληση εκδήλωσης Ενδιαφέροντος CLLD διαθέσιμη στο
<http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?obj=b527dc22b8335235>

Διαδικτυακοί Τόποι/ Ιστοσελίδες

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων- www.minagric.gr/

Ελληνική Στατιστική Αρχή - www.statistics.gr

Επίσημος Ιστότοπος Αναπτυξιακής Ροδόπης Α.Ε. - www.anro.gr

Επίσημος Ιστότοπος Περιφερειακής Ενότητας Ροδοπης <http://www.perodopis.eu>

<http://www.leader-plus.gr/the-development-objectives-of-leader/>

http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/leader/en/further-info_en.html

<http://www.rural-europe.aeidl.be>

https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-previous/2000-2006_en

<http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?obj=3bf4050d7551499c>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. ΈΡΓΑ LEADER ΑΝΑ ΤΟΠΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΡΓΑ Leader +

A/A	Τίτλος έργου :	Μέτρο:	Δράση:		Επλέξιμος προϋπολογισμός:	Ιδιωτική Συμμετοχή:	Δημόσια Δαπάνη:	Επωνυμία
1	Δημιουργία γηπέδου ποδοσφαίρου με πλήρη διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου	1.2	1214	Ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού (θρησκευτικός, ιαματικός, ορεινός, εκπαιδευτικός, κατασκηνωτικός)	187295,6	74918,24	112377,3	ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΟΥΖΟΥΝΙΔΗ ΓΚΟΥΤΣΙΔΗ Ο.Ε.
2	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	1.2	1212	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών εστίασης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	408243,5	163297,4	244946,1	Π. ΜΠΙΤΣΙΔΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε
3	Επέκταση ξενοδοχείου Ρωζάνη	1.2	1211	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	419816,1	384921,3	251889,7	Βολουδάκης Γεώργιος
4	Δημιουργία κέντρου πολιτισμού, περιβάλλοντος και περιηγήσεων	1.2	1216	Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού πληθυσμού παραδοσιακά καφενεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης επισκεπτών κ.λ.π.)	152425	60970	91455,01	ΒΟΛΤΣΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
5	Δημιουργία Ξενοδοχείου	1.2	1211	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	429123,9	171649,5	257474,3	Λεωνίδας & Δημήτριος Ευστρατίου Ο.Ε.
6	Δημιουργία ενοικιαζόμενων επιπλωμένων κατοικιών	1.2	1211	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	338764,4	135505,8	203258,6	Κουτσογιάννης Στέργιος
7	Μετατροπή παλαιού αλευρόμυλου σε παραδοσιακό καφενείο και κέντρο πολιτιστικών εκδηλώσεων	1.2	1216	Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού τουρισμού (παραδοσιακά καφενεία , κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, επισκεπτών κ.λ.π)	296022,2	118408,9	177613,3	Χαριτούλα Πασβαντίδου
8	Επισκευή - Εκσυγχρονισμός Παραδοσιακού Εστιατορίου - Ψητοπωλείου	1.2	1212	Δημιουργία & βελτίωση των υποδομών εστίασης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	70591,25	28236,5	42354,75	ΝΕΚΤΑΡΙΑ ΣΙΔΕΡΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΟΥ
9	Αγορά ειδικού σκάφους για την εξυπηρέτηση των δραστηριοτήτων του εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού – θαλάσσιες / υποθαλάσσιες περιηγήσεις	1.2	1214	Ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών αγροτικού τουρισμού (θρησκευτικός, ιαματικός, ορεινός εκπαιδευτικός, κατασκηνωτικός κλπ)	317281	126912,4	190368,6	Ιωάννου Δημήτριος
10	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΛΙΜΝΗ	1.2	1211	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	352576,6	141030,7	211546	ΑΡΕΤΗ & ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ο.Ε.
11	Προσθήκη γραφείου και δωμάτια στο Ξενοδοχείο Διώνη	1.2	1211	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	183027,4	73210,95	109816,4	Δημήτριος Δάντσιος
12	Παραδοσιακό καφενείο	1.2	1216	Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού τουρισμού (παραδοσιακά καφενεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, επισκεπτών κ.λ.π.)	40671,07	16268,43	24402,64	Παναγιώτης Σαρχοσίδης
13	Δημιουργία α) Παραδοσιακού καφενείου και β) Εκθετηρίου /πρατηρίου τοπικών αγροτικών και παραδοσιακών προϊόντων	1.2	1216	Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού τουρισμού (παραδοσιακά καφενεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης επισκεπτών κλπ)	218810	87524	131286	Σ. ΚΑΖΗ – Ι. ΜΙΧΕΛΗΣ Ο.Ε.
14	Δημιουργία παραδοσιακού καφενείου	1.2	1216	Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού τουρισμού (παραδοσιακά καφενεία,	73616,34	29446,54	44169,8	ΙΜΠΡΑΜ ΣΑΛΗ ΜΟΥΜΠΕΡΑ

				κέντρα δημιουργικής απασχόλησης επισκεπτών κλπ)				
15	Κατασκευή 7 αυτοεξυπηρετούμενων επιπλωμένων κατοικιών	1.2	1211	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	329107	131642,8	197464,2	Τσατσαρίδης Κωνσταντίνος
16	Δημιουργία αλλαντοποιείου για την παραγωγή προϊόντων κρέατος	1.2	1224	Επιχειρήσεις μεταποίησης- τυποποίησης προϊόντων ζωικής παραγωγής	143206,5	71603,23	71603,24	ΓΚΑΝΙΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
17	Εκσυγχρονισμός εργοστασίου επεξεργασίας τροφίμων - ψυγείων	1.2	1223	Επιχειρήσεις μεταποίησης τυποποίησης προϊόντων φυτικής παραγωγής	388654,3	194327,1	194327,1	Δ. ΛΑΓΑΚΗΣ Α.Ε.
18	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΑΡΤΟΣΚΕΥΑΣΜΑΤΩΝ	1.2	1226	Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής μετά την πρώτη μεταποίηση	312061,5	124824,6	187236,9	ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΧΡΥΣΗ
19	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΖΥΜΑΡΙΚΩΝ	1.2	1226	Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής μετά την πρώτη μεταποίηση	48109,26	19243,7	28865,56	ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΑ
20	Κατασκευή εργαστηρίου Παραγωγής & επεξεργασίας περιφερειακού ήχου και εικόνας	1.2	1221	Βιοτεχνικές μονάδες οικοτεχνία, χειροτεχνία, παραγωγή ειδών παραδοσιακής τέχνης κ.λ.π.)	205559,2	82223,69	123335,5	Ι. Παγκοζίδης Χ. Τσουλίδου Ο.Ε.
21	ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΕΠΙΠΛΩΝ	1.2	1221	Βιοτεχνικές Μονάδες (οικοτεχνία, χειροτεχνία, παραγωγή ειδών παραδοσιακής τέχνης κ.λ.π.)	330741,8	132296,7	198445,1	ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
22	Εκτροφείο λαγών	1.2	1228	Εκτροφεία θηραμάτων	237070,7	118535,4	118535,4	Ισμαήλ Αζίζ του Χασάν
23	ΗΠΙΕΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ «ΗΠΙΕΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ στους ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΓΡΑΤΙΝΗ ΚΑΙ ΘΥΛΟΡΙΟ	1.4	1423	Διαδρομές πρόσβαση μονοπάτια, γεφύρια	326075,1	0	326075,1	ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
24	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΣΗΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΜΑΡΩΝΕΙΑ - ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	1.4	1414	Διαδρομές πρόσβασης, μονοπάτια γεφύρια	75098	0	75098	Δήμος Μαρώνειας
25	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ ΒΡΑΧΟΥ ΠΕΤΡΩΤΩΝ - ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ ΠΕΤΡΩΤΩΝ - ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ ΜΥΛΟΠΕΤΡΑΣ	1.4	1425	Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	50753,49	0	50753,49	ΔΗΜΟΣ ΣΑΠΩΝ
26	Χαρτογράφηση εγκατάσταση πληροφοριακού χάρτη Δήμου Σαπών	1.4	1425	Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	31650	0	31650	Δήμος Σαπών
27	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΑΞΙΟΘΕΑΤΩΝ, ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	1.4	1425	Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	49606,34	0	49606,34	ΔΗΜΟΣ ΣΑΠΩΝ
28	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΩΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΝΔΡΟΣΟΥ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΟΡΑΪΣΜΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΧΩΡΟΥ	1.4	1423	Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	77597,7	0	77597,7	ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
29	ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΦΑΝΑΡΙΟΥ (ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ)	1.4	1424	Κέντρα πολιτιστικών και λουπών δραστηριοτήτων (πολιτιστικά κέντρα, θέατρα, κλπ.)	292272,2	0	292272,2	ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΕΙΡΟΥ
30	Εκδηλώσεις Αγίας Μαρίας 2006: Γιορτή πολιτισμού στην καρδιά του θέρους	1.4	143	Ενίσχυση Πολιτιστικών Εκδηλώσεων Ανάδειξης και Διατήρησης της Τοπικής Κληρονομιάς	39892,3	9973,08	29919,22	Πολιτιστικό Σύλλογος Ποντίων Θυρολίου «Η Κερσούντα και το γαρς»
31	Οι Μωμόγεροι το λαϊκό παραδοσιακό θέατρο του Πόντου	1.4	143	Ενίσχυση Πολιτιστικών Εκδηλώσεων Ανάδειξης και Διατήρησης της Τοπικής Κληρονομιάς	38050	9512,5	28537,5	Πολιτιστικό Σύλλογος Ποντίων Θυρολίου «Η Κερσούντα και το γαρς»
32	Παρχάρια –το λαϊκό ολοήμερο υπαίθριο πανηγύρι των οροπεδίων του Πόντου	1.4	143	Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς	58623,13	14655,78	43967,35	Σύλλογος Ποντιακής Νεολαίας Ν.

									Ροδόπης 'Η Τραπεζούντα'
33	Αναβίωση και ανάδειξη δυο εποχιακών εθίμων, του Χιδρελλεζ-εαρινή γιορτή και του Δεβέ – καμήλα από το μειονοτικό πολιτιστικό και λαογραφικό σύλλογο Αρσακείου Ν. Ροδόπης	1.4	143	Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς	48653,27	12163,32	36489,95		Μειονοτικός Πολιτιστικός Σύλλογος Αρσακείου
34	Αντάμωμα του ελληνικού παραδοσιακού χορού	1.4	143	Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς	17732,48	4433,12	13299,36		Μορφωτικός Σύλλογος Ποντίων Κομοτηνής & Περιφέρειας ο Εύξεινος Πόντος
35	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΡΟΔΟΠΗ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ	2.1	21	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	29928,81	5985,76	23943,05		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α
36	TRANSINTERPRET II – ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ(ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΦΑΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ)	2.1	212	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	4676,83	0	4676,83		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ- Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α
37	TRANSINTERPRET II – ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	2.1	212	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	68876,6	13775,32	55101,28		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α
38	ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	2.1	212		39319,2	7863,84	31455,36		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α
39	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΠΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	2.1	212		122756,8	24551,37	98205,45		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α
40	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΠΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΦΑΣΗ	2.1	212		5063,88	0	5063,88		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α
41	Μελέτη ανάδειξης τοπικών προϊόντων καθώς και βιολογικών προϊόντων και προώθησης τους στην αγορά	2.1		Μελέτη ανάδειξης τοπικών προϊόντων ποιότητας καθώς και βιολογικών προϊόντων και προώθησης τους στην αγορά	18000	0	18000		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ Α.Ε.
42	Μελέτη καθορισμού διαδρομών αγροτικού τουρισμού στο Νομό Ροδόπης και διατήρηση στοιχείων τοπικής αρχιτεκτονικής στις παρεμβάσεις του Leader	2.1		Μελέτη καθορισμού διαδρομών αγροτικού τουρισμού στο Νομό Ροδόπης και διατήρηση στοιχείων τοπικής αρχιτεκτονικής στις παρεμβάσεις του Leader	35000	0	35000		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ Α.Ε.
43	Εγκατάσταση συστήματος διασφάλισης υγιεινής και ασφάλειας των τροφίμων HACCP	1.2	1231	Εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας (ISO / HACCP)	7500	1875	5625		ΑΛΕΥΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΙΜΙΓΔΑΛΟΠΟΙΙΑ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Έργα Άξονας 4

A/A	Τίτλος έργου	Μέτρο	Δράση		Επιλέξιμος προϋπολογισμός	Ιδιωτική Συμμετοχή	Δημόσια Δαπάνη	Επωνυμία
1	Επέκταση παραγωγής βιοτεχνικής μονάδας επεξεργασίας ξηρών καρπών	L 12	L 123	L 123α	216936	108468	108468	Ι. ΚΟΥΒΑΛΑΚΙΔΗΣ & ΥΙΟΣ Ο.Ε.
2	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΥΞΗΣΗ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΠ/ΣΗΣ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜ/ΚΩΝ ΦΥΤΩΝ	L 12	L 123	L 123α	30515,14	15257,57	15257,57	Παπαζογλου Κωνσταντίνος

3	Ίδρυση μονάδας τυποποίησης και επεξεργασίας αρωματικών φυτών και άλλων στο Κόσμοιο ν. Ροδόπης»	L 12	L 123	L 123α	363888,9	181944,5	181944,5	Κέκκερης Γεώργιος & ΣΙΑ Ο.Ε.
4	ΙΔΡΥΣΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΟΡΥΚΤΩΝ	L 31	L 312	L 312-1	149431	59772,38	89658,57	Μολλά Χασάν Νεφισέ
5	ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧ/ΣΗΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ, ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΟΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΣΤΑ ΑΡΡΙΑΝΑ ΡΟΔΟΠΗΣ	L 31	L 312	L 312-1	299037,2	119614,9	179422,3	Λαφτσής Γεώργιος
6	ΙΔΡΥΣΗ ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΕΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΧΕΙΡΟΣ ΑΝΤ/ΚΩΝ -ΜΕΡΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΗΧ/ΚΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ 1ο ΧΛΜ ΤΗΣ Ε.Ο ΓΛΥΦΑΔΑΣ ΜΕΣΗΣ ΤΟΥ Ν.ΡΟΔΟΠΗΣ	L 31	L 312	L 312-1	149984	59993,58	89990,38	Ρ. Οσμάν - Ι Οσμάν Ο.Ε.
7	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ & ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΙΔΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ	L 31	L 312	L 312-1	257740,7	103096,3	154644,4	ΒΙΜΕΚΑΤ Α.Ε.
8	ΙΔΡΥΣΗ ΣΥΝΕΡΓΕΙΟΥ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΑΥΤ/ΤΩΝ,ΜΟΤ/ΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤ/ΛΑΤΩΝ ΣΤΟ Δ.ΑΡΡΙΑΝΩΝ	L 31	L 312	L 312-2	61639,39	24655,76	36983,63	Αδνάν Μουσταφά
9	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΙΚΡΗΣ ΕΠΙΧ/ΣΗΣ ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΕΣΗΣ Ν.ΡΟΔΟΠΗΣ	L 31	L 312	L 312-2	30404,83	12161,93	18242,9	Δημητρακοπούλου Μαρία
10	Ίδρυση επιχείρησης πώλησης γεωργικών εφοδίων , λιπασμάτων , σπόρων , φαρμάκων και παροχής υπηρεσιών	L 31	L 312	L 312-2	28365,97	11346,39	17019,58	Τσουρπουδής Φίλιππας
11	Μετεγκατάσταση επιχείρησης εμπορίας σιδηρικών, γεωργικών μηχανημάτων, χρωμάτων, δομικών υλικών	L 31	L 312	L 312-2	110029,4	44011,77	66017,65	Σαββίδης Νικόλαος.
12	Εκσυγχρονισμός επιχείρησης παροχής υπηρεσιών διαδικτύου	L 31	L 312	L 312-2	34927,5	13971	20956,5	Ιμπραμ Αχμέτ Σαλή
13	Ίδρυση συνεργείου επισκευής και συντήρησης μηχανοκίνητων οχημάτων	L 31	L 312	L 312-2	238898,6	95559,46	143339,2	Ριτβάν Ιμάμ Χασάν
14	Ίδρυση επιχείρησης ενοικίασης αγροτικών μηχανημάτων.	L 31	L 312	L 312-2	35855	14342	21513	Ανδρόνικος Λόγου
15	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΖΥΜΑΡΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΓΕΙΡΟ ΡΟΔΟΠΗΣ	L 31	L 312	L 312-3	9845,5	3938,2	5907,3	Οικονόμου Κυριακούλα
16	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΟΥ	L 31	L 312	L 312-3	104040	41616	62424	Παναγιώτου Ασημένια
17	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ Δ.ΖΑΜΠΟΓΙΑΝΝΗ ΟΕ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΑΧΙΝΙΟΥ	L 31	L 312	L 312-3	298244,1	119297,6	178946,4	ΑΦΟΙ Δ. Ζαμπογιάννη Ο.Ε.
18	Ίδρυση παρασκευαστηρίου έτοιμων γευμάτων στο Λύκειο του Δήμου Αρριανών	L 31	L 312	L 312-3	114066,2	45626,48	68439,72	Λατήφ Χαϊρετίν
19	Ολικός εκσυγχρονισμός υφιστάμενου αποστακτηρίου	L 31	L 312	L 312-3	138324,4	55329,75	82994,63	SIBICEANU AMALIA MIHAELA
20	Σήμανση μονοπατιού της Παναγίας από Υφανταί έως ιερά μονή Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος	L 31	L 313	L 313-2	69997,47	0	69997,47	Σύλλογος με επωνυμία "Στέγη πολιτισμού παράδοσης και λαογραφίας Φιλοτέχνες"
21	Τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες	L 31	L 313	L 313-5	582769,5	233107,8	349661,7	Τσιάπος Στυλιανός
22	ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠ/ΝΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΓΚΕΛΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΣΑΠΩΝ	L 31	L313	L 313-5	564785,1	225914,1	338871,1	ΓΚΟΥΔΟΣΙΔΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.
23	ΙΔΡΥΣΗ ΜΙΚΡΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΔΕΝΔΡΑΚΙ ΚΑΙ ΣΤΑ ΚΑΣΣΙΤΕΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΣΑΠΩΝ	L 31	L313	L 313-5	576933,3	230773,3	346160	Καμελίδης Αντώνιος
24	Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της ξενοδοχειακής μονάδας με διακριτικό τίτλο " Ξενοδοχείο Βόσπορος " στην κοινότητα Αρωγής Ν. Ροδόπης	L 31	L 313	L 313-5	497744,4	199097,8	298646,6	Δ. ΛΑΓΑΚΗΣ ΙΚΕ
25	Εκσυγχρονισμός τουριστικών επιπλωμένων διαμερισμάτων με διακριτικό τίτλο "Θαλασσοπέραςμα " στι Φανάρι Ν. Ροδόπης	L 31	L 313	L 313-5	14112,47	5644,99	8467,48	Τσατσαριδής Κωνσταντίνος
26	Δημιουργία Εστιατορίου ταβέρνας Θρακιώτικης παραδοσιακής και μεσογειακής κουζίνας	L 31	L313	L313-6	296040,2	118416,1	177624,1	Θερμοκίπια Κοσμίου Α.Ε.
27	Εκσυγχρονισμός του χώρου εστίασης και αναψυχής Ποσειδώνιο ΠΑΛΛΑΣ	L 31	L313	L313-6	283468,5	113387,4	170081,1	Σαρχόσης Νεκτάριος & ΣΙΑ Ε.Ε

28	Ίδρυση επιχείρησης εναλλακτικού τουρισμού με την επωνυμία "ΝΑΤΟΥΡΑΛ ΓΙΩΤΙΓΚ Ν.Ε.Π.Α" για την παροχή υπηρεσιών καταδυτικού τουρισμού με σκάφος αναψυχής στο ΔΔ Φανάρι του δήμου Αιγείρου	L 31	L 313	L 313-8	296564,5	118625,8	177938,7	ΝΑΤΟΥΡΑΛ ΓΙΩΤΙΓΚ ΝΕΠΑ
29	Δημιουργία Κέντρου Πολιτιστικών Περιβαλλοντικών Εκδηλώσεων στο Προσκοπικό Κέντρο "Αλκυών"	L 32	L 321	L 321-2	296303,5	0	296303,5	Σώμα Ελλήνων Προσκόπων, περιφερειακή εφορία Ν. Ροδόπης
30	Διαμόρφωση χώρου κοινωνικής αλληλεγγύης, περιβαλλοντικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων	L 32	L 321	L 321-2	221121,4	0	221121,4	ΑΜΚΕ ή ΕΛΠΙΣ
31	Κέντρο εκκλησιαστικών τεχνών, παράδοσης και φιλοξενίας	L 32	L 321	L 321-2	295878,8	0	295878,8	Αστική Εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την επωνυμία "Επαλξη"
32	Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματιών Θράκης	L 32	L 321	L 321-2	291662,9	0	291662,9	Κατασκευή γηπέδου ποδοσφαίρου ΕΠΣ Θράκης
33	ΕΞΩΡΑΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ "ΔΕΝΔΡΑΚΙ" ΣΤΙΣ ΣΑΠΕΣ	L 32	L 323	L 323-1	166050	31050	135000	Δήμος Μαρωνείας Σαπών
34	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΧΑΡΩΝ ΝΟΤΙΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	L 32	L 323	L 323-1	282000	52731,71	229268,3	Δήμος Κομοτηνής
35	Πολιτιστικές δράσεις για την ανάδειξη και διατήρηση της Μικρασιατικής - Καππαδοκικής κληρονομιάς	L 32	L 323	L 323-5	26726,4	5698,59	21027,81	Σύλλογος Καππαδόκων και Μικρασιατών Ν. Ροδόπης "Ο Μέγας Βασίλειος
36	ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΑΚΙΩΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΟΧΟΡΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΧΟΡΟΙ ΜΕ ΓΚΑΙΝΤΑ	L 32	L 323	L 323-5	28729,37	6229,4	22499,97	Μορφωτικός Όμιλος Κομοτηνής
37	ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΑΝΤΑΜΩΜΑ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ & ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΣΑΝΤΑ ΡΟΔΟΠΗΣ	L 32	L 323	L 323-5	29792,38	7448,09	22344,29	Μορφωτικός Σύλλογος των εν Θράκη διαβιούντων σαρακατσάνων
38	ΑΝΑΔΕΙΞΗ-ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΝΤΙΑΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΜΕΣΩ ΜΟΥΣ/ΚΗΣ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΜΕ ΤΙΤΛΟ "ΤΗ ΤΡΙΧΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡ" & ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΛΑΙΚΟΥ ΔΡΩΜΕΝΟΥ ΜΩΜΟΓΕΡΙΑ	L 32	L 323	L 323-5	29999,7	7499,92	22499,78	Σύλλογος Ποντίων Ν. Ροδόπης "Η Τραπεζούντα"
39	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΠΟΝΤΙΑΚΗΣ ΚΙΖΑΡΙΩΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣ/ΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	L 32	L 323	L 323-5	29102,1	7275,52	21826,58	Πολιτιστικός Σύλλογος των απανταχού Κιζαριωτών "Ο πόντος"
40	ΟΛΗ Η ΘΡΑΚΗ Σ'ΕΝΑ ΧΟΡΟ	L 32	L 323	L 323-5	29997,7	7499,42	22498,28	Σύλλογος Πολιτισμού & Ανάπτυξης Σαπών "ΔΡΩ"
41	Πολιτιστική εκδήλωση με θέμα την αναβίωση εθίμων του γάμου από περιοχές της Θράκης του Πόντου και των Σρακατσαναίων	L 32	L 323	L 323-5	12964,1	3241,02	9723,08	Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Καλλιστής
42	Αναβίωση του εθίμου "Μίντζι" στην κεντρική πλατεία των Προσκυνητών Ροδόπης	L 32	L 323	L 323-5	28946,82	7236,7	21710,12	Λαογραφικός Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Προσκυνητών
43	Εκδήλωση: Σαμάκοβο - Νέο Σιδηροχώρι - πορεία στο χρόνο	L 32	L 323	L 323-5	26251,18	6562,79	19688,39	Σύλλογος Εβριτών Ν. Ροδόπης
44	Ανάδειξη και προβολή του τόπου και της Θρακιώτικης παράδοσης στο Ροδίτη του νομού Ροδόπης	L 32	L 323	L 323-5	22693,26	5673,31	17019,95	Πολιτιστικός Σύλλογος Ροδίτη
45	Εκδήλωση ιστορικής αναδρομής τοπικής γευσισγνωσίας	L 32	L 323	L 323-5	28221,99	7055,5	21166,49	Σωματείο ζυθεσιατόρων και γαλακτοπολών καταστημαρχών Κομοτηνής και περιφέρειας
46	Ανάδειξη της θεατρικής πολιτιστικής κληρονομιάς	L 32	L 323	L 323-5	26870,6	6717,65	20152,95	Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την επωνυμία "Μικρός Διάκοσμος - Πολιτιστική αστική εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα
47	Ποντιακές μνήμες στο Θρυλόριο	L 32	L 323	L 323-5	29520	7380	22140	Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την επωνυμία "Ινστιτούτο κοινωνικής καινοτομίας και συνοχής"
48	Κρήτη Θράκη, δύο ακρίτες με κοινή πορεία στην ιστορία	L 32	L 323	L 323-5	28445,63	7111,407	21334,22	Κρητική Αδελφότης Ν. Ροδόπης "Ο Ψηλορείτης"
49	Τα Μαθηματικά ως πολιτισμός στον σύγχρονο κόσμο	L 32	L 323	L 323-5	30000	7500	22500	Σύνδεσμος φίλων του Κ. Καραθεοδωρή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. ΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ ΆΞΟΝΑ 4 ΠΑΑ 2007-13

Απόσπασμα από τη «2η Τροποποίηση της με αριθμ. πρωτ. 5374/22-7-2016 Απόφασης καθορισμού συνεχιζόμενων πράξεων του Άξονα 4 του ΠΑΑ 2007 – 2013 στο Μέτρο 19 του ΠΑΑ 2014 – 2020» που αφορά τα έργα της Αναπτυξιακής Ροδόπης.

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ ΣΤΟ ΠΔΕ: «Ανειλημμένες υποχρεώσεις έργων Άξονα 4 ΠΑΑ 2007-13 με προηγούμενο ενάρημο 2010ΣΕ08280000, στο Μέτρο 19 του ΠΑΑ 2014 – 2020»

Α/Α	ΟΤΔ	Κωδικός ΟΠΣΑ Α 20072013	ΔΡΑΣΗ	Δικαιούχος	Τίτλος έργου	Απόφαση Ένταξης	Νομική Δέσμευση Πράξης στο ΠΑΑ 2007-2013		Πληρωμές από ΟΠΕΚΕΠΕ μέχρι 31/12/2015 (κλείσιμο Πράξης στο ΠΑΑ 2007-2013)			Προϋπολογισμός Πράξης στο ΠΑΑ 20142020	Προϋπολογισμός Πράξης στο ΠΑΑ 20142024	
							Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη	ΦΠΑ από Εθνικούς πόρους	Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη	ΦΠΑ από Εθνικούς πόρους	Ποινές, Μειώσεις			
		(Α)		(Β)	(Γ)		(Δ)	(Δ1)	(Ε)	(Ε1)	(Ζ)	(Η=Δ-Ε-Ζ)	(Η1=Δ1-Ε1)	
577	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	182746	L123q	Παπάζογλου Κωνσταντίνος	Εκσυγχρονισμός & αύξηση της δυναμικότητας υφιστάμενης επιχείρησης,επεξεργασίας αποξήρανσης, αποθήκευσης, συσκευασίας και εμπορίας βιολογικών - αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών	8639/16-5-2014	15.257,57		5.565,60			9.691,97	0,00	9.691,97
578	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	185356	L312-1	Μολλά Χασάν Νεφισέ	Ίδρυση βιοτεχνικής μονάδας επεξεργασίας μη μεταλλικών ορυκτών	8639/16-5-2014	89.658,57		66.423,68			23.234,89	0,00	23.234,89
579	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	185508	L312-3	Παναγιώτου Ασημένια	Εκσυγχρονισμόςαρτοποιείου	8639/16-5-2014	62.424,00		56.851,74			5.572,26	0,00	5.572,26
580	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	185510	L312-3	Δ. Ζαμπογιάννη Ο.Ε.	Επέκταση δραστηριότητας της Δ Ζαμπογιάννη Ο.Ε. στον τομέα παραγωγής ταχινιού	8639/16-5-2014	178.946,44		156.520,23			22.426,21	0,00	22.426,21

581	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	18551 6	L313-5	ΓΚΟΥΔΟΣΙΔΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	Ανέγερση τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών στην περιοχή Καγκέλες του Δήμου Μαρώνειας Νομού Ροδόπης από την υπό σύσταση εταιρία ΓΚΟΥΔΟΣΙΔΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	8639/16-5- 2014	338.871,08		303.464,35			35.406,73	0,00	35.406,73
582	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	18551 7	L313-5	Καμελίδης Αντώνιος	Ίδρυση μικρής δυναμικότητας υποδομών διανυκτέρευσης στο Δενδράκι και στα Κασσιπερά του Δήμου Μαρωνείας-Σαπων	8639/16-5- 2014	223.865,20		47.165,47			176.699,73	0,00	176.699,73
583	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	18551 8	L312-2	Αδνάν Μουσταφά	Ίδρυση συνεργείου συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών και μοτοποδηλάτων στο Δήμο Αρριανών	8639/16-5- 2014	36.983,63		16.202,99			20.780,64	0,00	20.780,64
584	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	18554 4	L312-1	Ρ. Οσμάν - Ι Οσμάν Ο.Ε.	Ίδρυση σιδηροδρογίου και μεταλλικών κατασκευών με παράλληλη εμπορία εργαλείων χειρός αντ/κων - μερών αγροτικών μηχ/κων και εξαρτημάτων της Ρ. Οσμάν - Ι. Οσμάν ΟΕ στο 1ο χλμ της ε.ο Γλυφάδας Μέσης του Ν.Ροδόπης	8639/16-5- 2014	89.990,38		40.231,87			49.758,51	0,00	49.758,51
585	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	18586 7	L323-5	Σύλλογος Ποντίων Ν. Ροδόπης "Η Τραπεζούντα"	«Ανάδειξη, διατήρηση και εμπλουτισμός της ποντιακής παράδοσης: Μουσικοχορευτική και θεατρική παράσταση με τίτλο «Τη Τρίχας το Γιοφύρ» και Αναβίωση του λαϊκού δρωμένου Μωμογέρια»	8639/16-5- 2014	22.499,78		14.884,47			7.615,31	0,00	7.251,27
586	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	18591 7	L323-1	Δήμος Κομοτηνής	Αναβάθμιση παιδικών χαρών νοτίων οικισμών Δήμου Κομοτηνής	8639/16-5- 2014	229.268,30	52.731, 71	193.197,13	44.435, 34		36.071,17	8.296, 37	44.728,25
587	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	94931 6	L123a	Κέκκερης Γεώργιος & ΣΙΑ Ο.Ε.	Ίδρυση μονάδας τυποποίησης και επεξεργασίας αρωματικών φυτών και άλλων στο Κόσμιο Κομοτηνής	6901/22-5- 2015	181.944,45		171.843,32			10.101,13	0,00	10.101,13
588	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	94932 8	L312-2	Ριτβάν Ιμάμ Χασάν	Ίδρυση συνεργείου επισκευής και συντήρησης μηχανοκίνητων οχημάτων στα ΑΜΑΡΑΝΤΑ Ν. ΡΟΔΟΠΗΣ	6901/22-5- 2015	143.339,18		63.842,71			79.496,47	0,00	79.496,47
589	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	94935 8	L312-3	Λατήφ Χαϊρετήν	Μετεγκατάσταση παρασκευαστηρίου έτοιμων γευμάτων στο χωριό Λύκειο του Δήμου Αρριανών	6901/22-5- 2015	68.439,72		47.130,50			21.309,22	0,00	21.309,22
590	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	94935 9	L321-2	Αστική Εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την επωνυμία "Επαλξη"	Κέντρο εκκλησιαστικών τεχνών , παράδοσης και φιλοξενίας	6901/22-5- 2015	295.878,84		215.139,15			80.739,69	0,00	81.396,12
591	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	94936 0	L321-2	Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματίων Θράκης	Κατασκευή γηπέδου ποδοσφαίρου ΕΠΣ Θράκης	12562/16- 7-2015	291.662,93		70.798,21			220.864,72	0,00	222.660,37
592	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	94937 0	L321-2	ΑΜΚΕ ή ΕΛΠΙΣ	Διαμόρφωση χώρου κοινωνικής αλληλεγγύης, περιβαλλοντικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων	6901/22-5- 2015	221.121,42		64.502,11			156.619,31	0,00	157.892,64

593	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	94937 3	L313-8	ΝΑΤΟΥΡΑΛ ΓΙΩΤΓΚ	Ίδρυση επιχείρησης εναλλακτικού τουρισμού με την επωνυμία "ΝΑΤΟΥΡΑΛ ΓΙΩΤΓΚ Ν.Ε.Π.Α" για την παροχή υπηρεσιών καταδυτικού τουρισμού με σκάφος αναψυχής στο ΔΔ Φανάρι του Δήμου Αιγείρου	6901/22-5-2015	177.938,72		112.633,03			65.305,69	0,00	65.305,69
594	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	95478 1	L323-5	Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την επωνυμία "Ίνστιτούτο κοινωνικής καινοτομίας και συνοχής"	Ποντιακές μνήμες στο Θρυλόριο	20953/6-11-2015	18.000,00		9.750,00			8.250,00	0,00	8.250,00
595	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	95479 2	L323-5	Κρητική αδελφότης Ν. Ροδόπης "ο Ψηλορείτης"	Κρήτη Θράκη , δυο ακρίτες με κοινή πορεία στην ιστορία	20953/6-11-2015	21.334,22					21.334,22	0,00	21.507,67
596	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	95479 3	L323-5	Σύνδεσμος Φίλων του Κ. Καραθεοδωρή	Τα μαθηματικά ως πολιτισμός στον σύγχρονο κόσμο	20953/6-11-2015	22.500,00					22.500,00	0,00	22.500,00
597	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	95479 6	L313-2	Σύλλογος με επωνυμία "Στέγη πολιτισμού παράδοσης και λαογραφίας Φιλοτέχνες"	Σήμανση μονοπατιού της Παναγίας από Υφανται έως ιερά μονή Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος	20953/6-11-2015	69.997,47		17.083,25			52.914,22	0,00	53.344,42
598	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	95485 0	L313-5	Δ. ΛΑΓΑΚΗΣ ΙΚΕ	Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της ξενοδοχειακής μονάδας με διακριτικό τίτλο " Ξενοδοχείο Βόσπορος " στην περιοχή της κοινότητα Αρωγής Ν. Ροδόπης	20953/6-11-2015	298.646,62		139.827,25			158.819,37	0,00	158.819,37
599	Αναπτυξιακή Ροδόπης -ΑΑΕ ΟΤΑ	95486 9	L313-6	Σαρχόσης Νεκτάριος & ΣΙΑ Ε.Ε	Εκσυγχρονισμός του χώρου εστίασης και αναψυχής Ποσειδώνιο ΠΑΛΛΑΣ	20953/6-11-2015	170.081,12		40.515,11			129.566,01	0,00	129.566,01

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΣΤΕΛΕΧΗ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ –ΟΤΔ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΣΤΕΛΕΧΗ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΟΤΔ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΤΔ

- **Υπήρξε συνεργασία μεταξύ υπολοίπων στελεχών της Αναπτυξιακής Εταιρείας και στελεχών της ΟΤΔ;**

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Εάν Ναι, σε ποια θέματα:

- **Υλοποίησε η Αναπτυξιακή Εταιρεία και άλλα προγράμματα/ πρωτοβουλίες εκτός του LEADER;**

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Εάν Ναι

Αναφέρατε τα προγράμματα

- **Πως κρίνετε τη μέχρι τώρα λειτουργία της Διαχειριστικής Αρχής του προγράμματος Leader;**

Άριστη

Επαρκής

Ικανοποιητική

Ανεπαρκής

- **Πως κρίνετε τη συχνότητα των ελέγχων:**

Υψηλή

Επαρκή

Μέτρια

Αραιή

- **Κρίνετε απαραίτητους τους Ελέγχους της Διαχειριστικής Αρχής ;**

ΝΑΙ

ΟΧΙ

- **Υπήρξε συστηματική συνεργασία με άλλες ΟΤΔ;**

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Εάν ΝΑΙ σε ποια πεδία;

Εάν ΟΧΙ, για ποιους λόγους;

**ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ
ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

- Με ποιους φορείς συνεργάστηκε η ΟΤΑ για την προετοιμασία και κατάρτιση του προγράμματος σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο;

LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4	CLLD – LEADER

- Πόσο χρόνο (σε μήνες) διήρκησε η προετοιμασία/διαδικασία κατάρτισης της πρότασης σας προς το Υπουργείο;

LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4	CLLD – LEADER

- Ποιοι παράγοντες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην κατάρτιση του προγράμματός σας [βαθμολογία από 0 (κανένα) έως 3(σημαντικό)];

☐	1. Διαγνωσμένα προβλήματα
☐	2. Διαγνωσμένες αναπτυξιακές δυνατότητες
☐	3. Επιθυμίες εταίρων
☐	4. Απόψεις τοπικών φορέων
☐	5. Απόψεις τοπικού πληθυσμού/ μεμονωμένων ατόμων
☐	6. Απόψεις εμπειρογνομόνων και συμβούλων
☐	7. Προηγούμενη εμπειρία από Leader
☐	8. Θεσμικό πλαίσιο και αναπτυξιακές στρατηγικές ΠΑΑ
☐	9. Άλλο

- Τρόποι και μέσα διαβούλευσης που χρησιμοποιήθηκαν:

☐	Ανοιχτές συνεδριάσεις
☐	Κατ' ιδίαν συναντήσεις με εκπροσώπους φορέων
☐	Επισκέψεις σε δημοτικές ενότητες
☐	Αλληλογραφία
☐	Συναντήσεις με συγκεκριμένες ομάδες
☐	Ημερίδες
☐	Διαδίκτυο
☐	Άλλο

- Ενσωματώθηκαν και σε ποιο βαθμό τα αποτελέσματα της διαβούλευσης; (1- Καθόλου, 2- Λίγο, 3 –Μέτρια, 4-Πολύ)

LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4	CLLD – LEADER

- **Υπήρξαν ανάγκες που εντοπίσατε, αλλά δεν ήταν δυνατόν να ενσωματωθούν στο εγκεκριμένο πρόγραμμα σας;**

ΝΑΙ

ΟΧΙ

- **Εάν ΝΑΙ, ποιες και γιατί δεν ενσωματώθηκαν;**

	LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4	CLLD – LEADER
Δημόσιες Υποδομές			
Ιδιωτικές Υποδομές			
Δράσεις Δημοσιότητας			
Δράσεις Δικτύωσης			
Δράσεις Κατάρτισης			
Λοιπές Άυλες Επενδύσεις			
ΆΛΛΟ			

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ/ΔΡΑΣΕΩΝ

- **Πως κρίνετε την διαδικασία αξιολόγησης ενός επενδυτικού σχεδίου;**

	καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ
Χρονοβόρα				
Γραφειοκρατική				
Αξιοκρατική				

- **Ποια κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά ενός νέου επενδυτή LEADER; (Μπορείτε να έχετε περισσότερες από μία απαντήσεις)**

Μια καλή ιδέα (ή μια καινοτομία)

Μεγάλο ίδιο αρχικό κεφάλαιο-οικονομική επιφάνεια

Πολύ καλή γνώση της δουλειάς που θα κάνει

Πολύ καλές γνωριμίες (πρόσβαση) στην αγορά

- Πρόσβαση στα χρηματοδοτικά εργαλεία / τράπεζες
 - Υποστήριξη από την οικογένειά του (εργασία, χρήματα, ψυχολογική στήριξη)
 - Άλλο
- (διευκρινίστε).....

- Σε τι ποσοστό ανέρχονται οι ενστάσεις που υποβλήθηκαν στο σύνολο των προτάσεων που αξιολογήθηκαν;

LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4

- Ποιος ήταν ο μέσος χρόνος

	LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4
από την κατάθεση των προτάσεων μέχρι την ολοκλήρωση της αξιολόγησης		
από την αξιολόγηση των προτάσεων μέχρι την απόφαση ένταξής τους		
από την συμβασιοποίηση των προτάσεων μέχρι την πρώτη πληρωμή τους		

- Ποιο το ποσοστό των προτάσεων που δεν εντάχθηκαν ως προς το σύνολο των προτάσεων που υποβλήθηκαν;

	LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4
Λόγω μη ανταπόκρισης στις ελάχιστες απαιτήσεις στην προσκόμιση δικαιολογητικών		
Λόγω χαμηλής ποιότητας		
Λόγω μη επάρκειας προϋπολογισμού		
Σύνολο		

- Ποιος ο αριθμός των προτάσεων που εντάχθηκαν αλλά οι δικαιούχοι απέσυραν την πρότασή τους;

	LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4
ο αριθμός των προτάσεων		
το ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των ενταγμένων προτάσεων		

- Αναφέρετε τους σημαντικότερους λόγους απόσυρσης:

	LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4
Μη επαρκείς εγκεκριμένος προϋπολογισμός		
Μη βιώσιμη επένδυση		
Δυσμενείς οικονομικές συνθήκες στη χώρα		
Κολλήματα στις Αδειοδοτήσεις		
Προβλήματα με τους προμηθευτές		
Προβλήματα με την εξασφάλιση ιδιωτικής συμμετοχής		

- Πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί η διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος από την πλευρά της ΟΤΔ;

.....

.....

.....

.....

- Από ποιους από τους παρακάτω συντίθεται η Επιτροπής Διαχείρισης Προγράμματος (ΕΔΠ) και με πόσους εκπροσώπους ανά ομάδα φορέων;

	LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 4	CLLD – LEADER
Φορείς Αυτοδιοίκησης			
Επιμελητήρια			
Αγροτικές Ενώσεις/ Συνεταιρισμοί			
Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα			
Εκπρόσωποι ΜΚΟ			
Άλλο			
.....			

ΔΙΑΤΟΠΙΚΕΣ - ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

- Σε πόσα σχέδια Διατοπικής – Διακρατικής Συνεργασίας συμμετείχατε;

.....

.....

- Προστιθέμενη Αξία από τη συμμετοχή σε προγράμματα διατοπικής - διακρατικής συνεργασίας:

Αποτελέσματα	Είναι ορατά τα αποτελέσματα;			
	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ

Υλοποίηση τοπικών έργων/δράσεων (projects) που δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν με άλλο τρόπο				
Ενθάρρυνση για υλοποίηση καινοτόμων δράσεων/ενεργειών				
Επίτευξη «κρίσιμης μάζας» που στο παρελθόν έλειπε από τη συγκεκριμένη περιοχή				
Δημιουργία συνεργειών με μέτρα του Άξονα 4				
Δημιουργία συνεργειών με τους Άξονες 1,2, και 3 του ΠΑΑ				
Βελτίωση της απόκτησης δεξιοτήτων της Ο.Τ.Δ. (διάχυση τεχνογνωσίας)				
Βελτίωση της απόκτησης δεξιοτήτων των δικαιούχων (διάχυση τεχνογνωσίας)				
Ένταξη σε θεματικό δίκτυο				
Άλλα αποτελέσματα που αποτελούν προστιθέμενη αξία (να διευκρινιστούν):				

- **Ποια ήταν τα άμεσα ή έμμεσα οφέλη από την υλοποίηση διαπεριφερειακών και διακρατικών συνεργασιών; Ποια ήταν τα βασικά συμπεράσματα αυτών των συνεργασιών;**

.....

.....

.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΠΕΝΔΥΤΗ

Ημερομηνία:

Τόπος συμπλήρωσης:

Όνοματεπώνυμο εκπροσώπου επένδυσης:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

- Τίτλος έργου :
- Άξονας:
- Μέτρο:
- Δράση:
- Τοποθεσία υλοποίησης :
- Εγκεκριμένος προϋπολογισμός:
- Επιλέξιμος προϋπολογισμός:
- Ποσοστό επιχορήγησης:
- Ιδιωτική Συμμετοχή:
- Δημόσια Δαπάνη:
- Αντικείμενο επένδυσης
 - Αγροτουριστικό κατάλυμα
 - Μικτό(π.χ. κατάλυμα και ταβέρνα)
 - Βιοτεχνία
 - Ταβέρνα
 - Μονάδα παραγωγής
 - Επένδυση αθλητικού ή Πολιτιστικού χαρακτήρα
 - Άλλο

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ:

- Επωνυμία επιχείρησης:
- Έτος ίδρυσης επιχείρησης:
- Έδρα επιχείρησης:
- Αντικείμενο επιχείρησης:
- Νομική μορφή:

- Σε ποια προγράμματα Leader εντάχθηκε η επιχείρησή σας;
 - Leader I
 - Leader II
 - Leader+
 - Άξονας 4
- Η επιχείρησή προϋπήρχε της ένταξής της στο Leader;
- Έχει αλλάξει η Δραστηριότητα με την ένταξη στο Leader;
- Η επιχείρησή ιδρύθηκε με αφορμή την ένταξη της στο Leader;
- Το επιχειρηματικό σχέδιο έγινε με αφορμή την ένταξη στο πρόγραμμα;
- Η επιχείρησή συνεχίζει να λειτουργεί;
- Το επενδυτικό σχέδιο συνεχίζει να λειτουργεί;

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

- Ονοματεπώνυμο:
- Εντοπιότητα: (ζήτησα στον τόπο επένδυσης πάνω από 2 χρόνια πριν την υποβολή του σχεδίου;)
- Επάγγελμα:
- Επαγγελματική δραστηριότητα πριν την ένταξη:
- Έχει αλλάξει; ΝΑΙ ΟΧΙ
- Από ποιες πηγές προέρχεται το οικογενειακό σας εισόδημα; (σημειώστε με 1 την πιο σπουδαία, 2 την επόμενη σε σπουδαιότητα, κ.λπ.):
 - Γεωργία-κτηνοτροφία στην εκμετάλλευση
 - Μεροκάματα στη γεωργία, εκτός εκμετάλλευσης
 - Τουρισμός-αγροτουρισμός
 - Κοινωνικές παροχές (συντάξεις κ.λπ.)
 - Μικρή επιχείρηση άσχετη με τη γεωργία (παντοπωλείο, ουζερί, καφενείο, κ.λπ.)
 - Άλλο (προσδιορίστε)
- Η επιχείρησή σας αποτελεί βασική ή δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος;
 - Βασική Δευτερεύουσα

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

1. Ποιος ήταν ο λόγος που ξεκινήσατε αυτή τη δραστηριότητα;

- Η μεγάλη ανάπτυξη που εμφανίστηκε στην περιοχή
- Τα προβλήματα της γεωργίας
- Για να συνεχίσετε να ζείτε και να εργάζεστε στον τόπο σας
- Προϋπήρχεστηνοικογένεια
- Άλλος λόγος.....

2. Υπάρχει ανταγωνισμός στην παράγωγή του προϊόντος / υπηρεσίας που παράγετε σε επίπεδα Νομού;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- Άλλο.....

3. Που γίνονται οι πωλήσεις του προϊόντος/ υπηρεσίας που παράγετε;

	καθόλου	μικρές πωλήσεις	μέτριες πωλήσεις	μεγαλύτερες πωλήσεις
Στον Νομό σας (Τοπικό επίπεδο)				
Στην Περιφέρεια ΑΜΘ (Περιφερειακό επίπεδο)				
Εκτός Περιφέρειας, στην Ελλάδα (Εθνικό επίπεδο)				
Εκτός Ελλάδας (Διεθνές επίπεδο)				

4. Αν κάνετε εξαγωγές, σε ποιες χώρες εκτός Ελλάδας πωλούνται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες σας;

.....
.....

5. Συμμετέχετε ενεργά στη Διοίκηση / Λειτουργία της επιχείρησης;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

6. Πόσο προσωπικό απασχολεί η επιχείρησή σας;

	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Προϋπάρχουσες μόνιμες /εποχιακές θέσεις εργασίας			
Νέες μόνιμες /εποχιακές θέσεις εργασίας - μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης			
Μόνιμες /Εποχιακές θέσεις εργασίας που διατηρήθηκαν έως τον Αύγουστο 2017			

7. Η επένδυσή σας εξασφαλίζει απασχόληση σε άτομα εκτός του προσωπικού της (π.χ. προμηθευτές, παραγωγοί);

ΝΑΙ Προσδιορίστε σε ποιους.....

.....
Εκτιμήστε σε πόσους.....

ΟΧΙ

8. Απασχολούνται και τα μέλη της οικογένειάς σας στην επένδυση;

ΝΑΙ Σύζυγος
 Παιδιά
 Άλλο.....

ΟΧΙ

9. Σκοπεύετε να κλείσετε την επιχείρησή σας αμέσως μετά τον χρόνο δεσμευτικής λειτουργίας της;

ΝΑΙ
 ΟΧΙ

10. Εάν ΟΧΙ, θα θέλατε να ασχοληθείτε και με κάτι άλλο όπως:

Αγροτουρισμός(δωμάτια,ξενώνα,εστιατόριο)
 Μικρήβιοτεχνία
 Μικρόκατάστημα
 Γεωργία
 Άλλο

11. Εάν κλείσατε την επιχείρησή σας ή σκοπεύετε να την κλείσετε ποιοι είναι οι λόγοι;

- Λανθασμένο επιχειρηματικό σχέδιο
- Ακατάλληλη τοποθεσία υλοποίησης
- Ασταθές οικονομικό περιβάλλον στη χώρα
- Μείωση κερδοφορίας/Ζημίες
- Μείωση ζήτησης για τα προϊόντα
- Προβλήματα με τη ρευστότητα της επιχείρησής
- Φορολογία
- Νομοθεσία /ασφαλιστικά , εργασιακά,
- Αλλαγή δραστηριότητας
- Συνταξιοδότηση

12. Η κατάσταση της επιχείρησής σας (στον κύκλο εργασιών) κατά το τελευταίο χρόνο:

- Παρέμεινε αμετάβλητη
- Βελτιώθηκε
- Επιδεινώθηκε
- Δεν Γνωρίζω / Δεν Απαντώ

13. Θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επένδυσή σας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει;

- ΔΓΔΑ
- Καθόλου πιθανό
- Ελάχιστα πιθανό
- Αρκετά πιθανό
- Πολύ πιθανό

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Leader

14. Το ποσοστό της κοινοτικής συμμετοχής θεωρείτε πως είναι ικανό για να προσελκύσει νέους επενδυτές;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ Γιατί;
-

15. Πόσο σημαντικό ήταν για εσάς το οικονομικό ρίσκο;

- Ανύπαρκτο
- Πολύ μικρό
- Μικρό
- Μεγάλο
- Πολύμεγάλο

16. Κατά πόσο συνέβαλε στην απόφαση σας η ύπαρξη άλλων επιχειρήσεων που έχουν επιδοτηθεί από το πρόγραμμα Leader;

- Καθόλου
- Πολύ λίγο
- Λίγο
- Πολύ
- Πάρα πολύ

17. Με ποιο τρόπο πληροφορηθήκατε / ενημερωθήκατε για το πρόγραμμα Leader;

- ΜΜΕ
- Ιντερνέτ
- Γνωστοί
- Δήμος/ Κοινότητα/άλλοι φορείς Δημόσιου
- Αναπτυξιακή Ροδόπη(εκδηλώσεις, διαβουλεύσεις)
- Ενημερωτικά φυλλάδια / αφίσες
- Μελετητικά γραφεία
- Άλλο.....

18. Συμμετείχατε σε κάποια από τις διαβουλεύσεις/συναντήσεις που έγιναν από την ΑΝ.ΡΟ. για τον σχεδιασμό του Τοπικού Προγράμματος Leader;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

19. Ανεξαρτήτως του εάν συμμετείχατε, κρίνετε τις εργασίες τοπικών διαβουλεύσεων και τα αποτελέσματα τους ικανοποιητικά ;

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτρια
- Πολύ

20. Έχετε συμμετάσχει σε άλλο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

- ΝΑΙ, ποιο;.....
- ΟΧΙ

21. Σκοπεύετε να συμμετάσχετε σε κάποιο από τα προγράμματα της επόμενης περιόδου;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- Δεν έχω αποφασίσει

22. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε στη διαδικασία προετοιμασίας του φακέλου της πρότασης σας;

- Δεν ήταν σαφείς και πλήρεις οι οδηγοί των προγραμμάτων
- Δεν υπήρχε συνεργασία με την Ο.Τ.Δ.
- Εξασφάλιση Ίδιας συμμετοχής
- Γραφειοκρατία στις Εγκρίσεις –Αδειοδοτήσεις
- Αυστηρό χρονοδιάγραμμα
- Έλλειψη καταρτισμένων συμβούλων
- Άλλο.....

23. Για την προετοιμασία υποβολής του φακέλου του έργου σας είχατε βοήθεια;

- ΝΑΙ
 - Μελετητικό γραφείο
 - Ο.Τ.Δ.
 - Άλλο.....
- ΟΧΙ

24. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε στη διαδικασία υλοποίησης της επένδυσής σας;

- Κατασκευαστικές
- Προβλήματα με τη ρευστότητα
- Καθυστερήσεις με τις πιστοποιήσεις
- Καθυστερήσεις οφειλόμενες σε αδυναμίες τρίτων πχ προμηθευτών
- Άλλο
(διευκρινίστε).....

25. Συναντήσατε προβλήματα με τις πληρωμές σας από την ΟΤΔ;

- ΟΧΙ
- ΝΑΙ (Αν ναι ποια;)
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
 - 4.....

26. Θα επιθυμούσατε κάποια στήριξη μετά την περάτωση της επένδυσής σας;

- ΟΧΙ
- ΝΑΙ (Αν ναι με ποια μορφή)
.....

.....
.....
27. Θα επιθυμούσατε να παρακολουθήσετε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης, και αν ναι με ποιο αντικείμενο (επιλέξτε όσα επιθυμείτε) ;

- Όχι
- Διοίκηση Επιχειρήσεων
- Οικονομική διαχείριση
- Logistics
- Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
- Τουρισμός/Αγροτουρισμός
- Αγροτικός Τομέας
- Βιολογικά προϊόντα
- Υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας
- Πιστοποίηση ποιότητας
- Εξαγωγές
- Άλλο

28. Τι χρονικής Διάρκειας θα θέλατε να είναι προγράμματα κατάρτισης

- 20 ωρών
- 40 ωρών
- 100 ωρών
- 200 ωρών

29. Συνεχίζετε την επαφή σας με την ΑΝ.ΡΟ.;

- ΟΧΙ
 - ΝΑΙ (Αν ναι τι προσδοκάτε από αυτή την επαφή;)
-

30. Ποια κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να είναι τα κυριότερα χαρακτηριστικά ενός νέου επενδυτή Leader; (Μπορείτε να έχετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

- Μια καλή ιδέα (ή μια καινοτομία)
- Μεγάλο ίδιο αρχικό κεφάλαιο-οικονομική επιφάνεια
- Πολύ καλή γνώση της δουλειάς που θα κάνει
- Πολύ καλές γνωριμίες (πρόσβαση) στην αγορά
- Πρόσβαση στα χρηματοδοτικά εργαλεία / τράπεζες
- Υποστήριξη από την οικογένειά του (εργασία, χρήματα, ψυχολογική στήριξη)
- Άλλο
(διευκρινίστε).....

31. Πόσο ικανοποιητικό κρίνετε το επιστημονικό επίπεδο και την κατάρτιση των στελεχών της ΟΤΔ προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις διαχείρισης και παρακολούθησης των έργων του προγράμματος Leader;

- Δεν γνωρίζω
- Υψηλό
- Επαρκές
- Μέτριο
- Ανεπαρκές
- Χαμηλό

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

32. Πιστεύετε πως το Leader συμβάλλει πραγματικά στην τοπική ανάπτυξη;

- ΟΧΙ
 - ΝΑΙ
- Αιτιολογία.....
.....
.....

33. Χρησιμοποιείτε στην επιχείρησή σας τοπικά υλικά και προϊόντα;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

34. Κατά την άποψή σας ποια είναι τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία της περιοχής σας που πρέπει να αξιοποιηθούν στην προώθηση και τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων; (Μπορείτε να έχετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

- Φύση (τοπίο, φυσικοί πόροι, πρώτες ύλες κ.λπ.)
- Ιστορία
- Αρχιτεκτονική
- Πολιτισμός, παράδοση και κληρονομία (σε παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής, σε προϊόντα, πρώτες ύλες κ.λπ.)
- Φθηνό και ποιοτικό εργατικό δυναμικό
- Υπηρεσίες (καλές ευκαιρίες χρηματοδότησης, επιχειρησιακό κλίμα, λειτουργία θεσμών και φορέων που νοιάζονται για την επιχειρηματικότητα, κ.λπ.)
- Υποδομές και εγκαταστάσεις που προσφέρονται για επιχειρηματική δραστηριότητα (καλή πρόσβαση, δημιουργία κέντρων σκι, αθλητικές εγκαταστάσεις κ.λπ.)
- Άλλο
(διευκρινίστε).....

35. Ποια νομίζετε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα της περιοχής σας, που εμποδίζουν την τοπική ανάπτυξη.

- Απόσταση από τα κέντρα λήψης αποφάσεων
- Θέματα πρόσβασης / υποδομών (δρόμοι, χερσαίες συγκοινωνίες κ.λπ.)
- Έλλειψη θεσμών και φορέων που προωθούν/υποβοηθούν την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας,
- Έλλιπή προώθηση της τοπικής εικόνας για προσέλκυση επενδύσεων
- Απόδοση τοπικής αυτοδιοίκησης / γραφειοκρατία
- Έλλειψη κινήτρων και ευκαιρίες χρηματοδότησης
- Έλλειψη καταρτισμένου και ποιοτικού εργατικού δυναμικού
- Άλλο
(διευκρινίστε).....

36. Ποιο από τα παρακάτω θεωρείτε ότι είναι σημαντικό για το ξεκίνημα μιας επιχείρησης στην περιοχή σας;(Μπορείτε να έχετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

- Δυνατότητα πρόσβασης (δρόμοι, χερσαίες συγκοινωνίες κ.λπ.)
- Απόδοση επιχειρηματικών δικτύων (συνεργασίες επιχειρήσεων)
- Η προώθηση της τοπικής εικόνας για προσέλκυση επενδύσεων
- Φορείς κατάρτισης και έρευνας
- Απόδοση τοπικής αυτοδιοίκησης
- Επιδοτούμενα κεφάλαια εκκίνησης
- Διευκόλυνση με την γραφειοκρατία
- Καθοδήγηση (επιχειρηματική και τεχνική)
- Άλλο
(διευκρινίστε).....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Ημερομηνία:
Τόπος συμπλήρωσης:
Ονοματεπώνυμο εκπροσώπου επένδυσης:

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

Τίτλος έργου :
Άξονας:
Μέτρο:
Δράση:
Τοποθεσία υλοποίησης :
Εγκεκριμένος προϋπολογισμός:
Επιλέξιμος προϋπολογισμός:
Ποσοστό επιχορήγησης:
Ιδιωτική Συμμετοχή:
Δημόσια Δαπάνη:
Η Δράση αφορούσε:

- Κτηριακές εγκαταστάσεις
- Αγορά εξοπλισμού
- Αγορά παραδοσιακών στολών
- Πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Δράσεις δημοσιότητας
- Έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό
- Παράγωγή παραδοσιακών προϊόντων

Πόσα μέλη του Φορέα συμμετείχαν στην επιδοτούμενη Δράση
Πόσοι επωφελήθηκαν / συμμετείχαν στην επιδοτούμενη Δράση του Συλλόγου
Η επιδοτούμενη Δράση έγινε με αφορμή την ένταξη στο πρόγραμμα Leader;
Η επιδοτούμενη Δράση συνεχίζει να αξιοποιείται;

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΡΕΑ:

Επωνυμία Φορέα:
Έτος ίδρυσης:
Έδρα Φορέα:
Δραστηριότητα/Αντικείμενο:

Σε ποια προγράμματα Leader εντάχθηκε ο Φορέας σας;

- Leader I
- Leader II
- Leader+
- Άξονας 4

Ο Φορέας προϋπήρχε της ένταξης του στο Leader;

Έχει αλλάξει η Δραστηριότητα του Φορέα με την ένταξη στο Leader;

Ο Φορέας συνεχίζει να λειτουργεί;

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Leader

Το ποσοστό της κοινοτικής συμμετοχής θεωρείτε πως ήταν ικανό για να προσελκύσει νέους επενδυτές;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ Γιατί;

Πόσο σημαντικό ήταν για εσάς το οικονομικό ρίσκο;

- Ανύπαρκτο
- Πολύ μικρό
- Μικρό
- Μεγάλο
- Πολύμεγάλο

Κατά πόσο συνέβαλε στην απόφασή σας η ύπαρξη άλλων φορέων που έχουν επιδοτηθεί από το πρόγραμμα Leader;

- Καθόλου
- Πολύ λίγο
- Λίγο
- Πολύ
- Πάρα πολύ

Με ποιο τρόπο πληροφορηθήκατε / ενημερωθήκατε για το πρόγραμμα Leader;

- ΜΜΕ
- Διαδίκτυο
- Γνωστοί
- Δήμος/ Κοινότητα/άλλοι φορείς Δημόσιου
- Αναπτυξιακή Ροδόπη(εκδηλώσεις, διαβουλεύσεις)
- Ενημερωτικά φυλλάδια / αφίσες
- Μελετητικά γραφεία
- Άλλο.....

Συμμετείχατε σε κάποια από τις διαβουλεύσεις/συναντήσεις που έγιναν από την ΑΝ.ΡΟ. για τον σχεδιασμό του Τοπικού Προγράμματος Leader;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ

Ανεξαρτήτως του εάν συμμετείχατε, κρίνετε τις εργασίες τοπικών διαβουλεύσεων και τα αποτελέσματα τους ικανοποιητικά ;

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτρια
- Πολύ

Έχετε συμμετάσχει σε άλλο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

- ΝΑΙ, ποιο;.....
- ΟΧΙ

Σκοπεύετε να συμμετάσχετε σε κάποιο από τα προγράμματα της επόμενης περιόδου;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- Δεν έχω αποφασίσει

Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε στη διαδικασία προετοιμασίας του φακέλου της πρότασης σας;

- Δεν ήταν σαφείς και πλήρεις οι οδηγοί των προγραμμάτων
- Δεν υπήρχε συνεργασία με την Ο.Τ.Δ.
- Εξασφάλιση Ίδιας συμμετοχής
- Γραφειοκρατία στις Εγκρίσεις –Αδειοδοτήσεις
- Αυστηρό χρονοδιάγραμμα
- Έλλειψη καταρτισμένων συμβούλων
- Άλλο.....

Για την προετοιμασία υποβολής του φακέλου του έργου σας είχατε βοήθεια;

- ΝΑΙ
 - Μελετητικό γραφείο
 - Ο.Τ.Δ.
 - Άλλο.....
- ΟΧΙ

Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε στη διαδικασία υλοποίησης της επένδυσής σας;

- Κατασκευαστικές
- Προβλήματα με τη ρευστότητα
- Καθυστερήσεις με τις πιστοποιήσεις
- Καθυστερήσεις οφειλόμενες σε αδυναμίες τρίτων πχ προμηθευτών
- Άλλο
(διευκρινίστε).....

Πως κρίνετε την διαδικασία αξιολόγησης ενός επενδυτικού σχεδίου;

	καθόλου	λίγο	μέτρια	πολύ
Χρονοβόρα				
Γραφειοκρατική				
Αξιοκρατική				

Συναντήσατε προβλήματα με τις πληρωμές σας από την ΟΤΔ;

ΟΧΙ

ΝΑΙ (Αν ναι ποια;)

1.....

2.....

3.....

4.....

Συνεχίζετε την επαφή σας με την ΑΝ.ΡΟ.;

ΟΧΙ

ΝΑΙ (Αν ναι τι προσδοκάτε από αυτή την επαφή;)

.....

Πόσο ικανοποιητικό κρίνετε το επιστημονικό επίπεδο και την κατάρτιση των στελεχών της ΟΤΔ προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις διαχείρισης και παρακολούθησης των έργων του προγράμματος Leader;

Δεν γνωρίζω

Υψηλό

Επαρκές

Μέτριο

Ανεπαρκές

Χαμηλό

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Πιστεύετε πως το Leader συμβάλλει πραγματικά στην τοπική ανάπτυξη;

ΟΧΙ

ΝΑΙ

Αιτιολογία.....

.....

.....

Χρησιμοποιήσατε στη Δράση σας τοπικά υλικά και προϊόντα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Κατά την άποψή σας ποια είναι τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία της περιοχής σας που πρέπει να αξιοποιηθούν στην προώθηση και τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων; (Μπορείτε να έχετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Φύση (τοπίο, φυσικοί πόροι, πρώτες ύλες κ.λπ.)

Ιστορία

Αρχιτεκτονική

Πολιτισμός, παράδοση και κληρονομία (σε παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής, σε προϊόντα, πρώτες ύλες κ.λπ.)

Φθηνό και ποιοτικό εργατικό δυναμικό

Υπηρεσίες (καλές ευκαιρίες χρηματοδότησης, επιχειρησιακό κλίμα, λειτουργία θεσμών και φορέων που νοιάζονται για την επιχειρηματικότητα, κ.λπ.)

Υποδομές και εγκαταστάσεις που προσφέρονται για επιχειρηματική δραστηριότητα (καλή πρόσβαση, δημιουργία κέντρων σκι, αθλητικές εγκαταστάσεις κ.λπ.)

Άλλο

(διευκρινίστε).....

Ποια νομίζετε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα της περιοχής σας, που εμποδίζουν την τοπική ανάπτυξη.

Απόσταση από τα κέντρα λήψης αποφάσεων

Θέματα πρόσβασης / υποδομών (δρόμοι, χερσαίες συγκοινωνίες κ.λπ.)

Έλλειψη θεσμών και φορέων που προωθούν/υποβοηθούν την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας,

Ελλιπή προώθηση της τοπικής εικόνας για προσέλκυση επενδύσεων

Απόδοση τοπικής αυτοδιοίκησης / γραφειοκρατία

Έλλειψη κινήτρων και ευκαιρίες χρηματοδότησης

Έλλειψη καταρτισμένου και ποιοτικού εργατικού δυναμικού

Άλλο

(διευκρινίστε).....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI.ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΟΤΑ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΟΤΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α.²¹
συστάθηκε το1992 .

- **Ο τόπος εγκατάστασης και τα γενικά στοιχεία του υποψήφιου Φορέα**
 - **Περιφέρεια:** ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ
 - **Περιφερειακή Ενότητα:**ΡΟΔΟΠΗΣ
 - **Δήμος:**ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
 - **Ταχ. Δ/ση/ Ταχ. Κώδικας:** Ν.ΠΛΑΣΤΗΡΑ & Κ.ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ Τ.Κ. 69132
 - **αριθμός τηλεφώνου:** 25310- 34071 & 25310-34072
 - **αριθμός FAX:** 25310-34073
 - **E- mail:** anro@anro.gr
 - **Α.Φ.Μ.:** 094195984
 - **Δ.Ο.Υ.:**ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε.

Η ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. διοικείται σήμερα από επταμελές (7μελές) διοικητικό συμβούλιο με τετραετή θητεία, το οποίο εξελέγη από την ετήσια τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων της εταιρείας κατά το έτος 2015 και απαρτίζεται από τα κάτωθι μέλη, ήτοι:

ΜΕΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΜΕΛΟΥΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	ΦΟΡΕΑΣ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΚΑΘΕ ΜΕΛΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΕΙ	ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΜΕΤΙΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΕΜΕΤ ΧΑΛΗΤ	ΔΗΜΟΣ ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΜΟΥΣΤΑΦΑ	ΔΗΜΟΣ ΙΑΣΜΟΥ	ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΟΛΙΤΕΙΑΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΜΕΛΟΣ
ΝΑΒΡΟΖΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ (ΠΕΔ)	ΜΕΛΟΣ
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΣΑΠΩΝ	ΜΕΛΟΣ
ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΤΕΕ) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΘΡΑΚΗΣ	ΜΕΛΟΣ

Στο μετοχικό κεφάλαιο της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. συμμετέχουν από δημόσιους Φορείς η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, η Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ) Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και όλοι οι Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφερειακής Ενότητας Ροδόπης. Από ιδιωτικούς Φορείς συμμετέχουν το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (Παράρτημα Θράκης) που τα μέλη του καλύπτουν την Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης και την Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης, η Ομοσπονδία Επαγγελματικών, Βιοτεχνικών και Εμπορικών Σωματείων Νομού Ροδόπης, το Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Κομοτηνής, η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Νομού Ροδόπης και ο Μορφωτικός Σύλλογος Ποντίων.

²¹ ΑΝΩΝΥΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο.Τ.Α., σύμφωνα με την παράγραφο 3β του άρθρου 252 και επόμενα του Ν. 3463/06 (ΦΕΚ Α' 114/8-6-2006)

Επίσης με το από 18/7/2016 συμφωνητικό συνεργασίας μεταξύ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, όλων των Φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης και άλλων συλλογικών Φορέων αυτής και της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. υπήρξε η δέσμευση άμεσης αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. και συμμετοχή εις αυτό και των Φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλων συλλογικών Φορέων της Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης.

Εκ των ανωτέρω είναι πασιφανές ότι το εταιρικό σχήμα της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. αποτελεί ιδιαίτερα αντιπροσωπευτικό και πολυσυμμετοχικό σχήμα στην προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης για την υλοποίηση τοπικού προγράμματος CLLD - Leader Περιφερειακών Ενοτήτων Ροδόπης και Ξάνθης.

1.3 ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΗ ΔΟΜΗ

Συντονιστής προγράμματος: Ευστάθιος Κεφαλίδης, Γενικός Δ/ντής της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε.

Επιστημονικό προσωπικό: 1) Κυριακή Ευστρατιάδου, Νομικός, 2) Μαρία Γεωργιτσοπούλου, Μηχανικός Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, 3) Νικόλαος Καπούλας, Γεωπόνος, 4) Κατερίνα Κιοστεκλίδου, Οικονομολόγος, 5) Συμεών Ασημάκης, Γεωπόνος, 6) Κυριακή Αφεντουλίδου, Οικονομολόγος, 7) Ελένη Κιατίπη, Οικονομολόγος, 8) Νικόλαος Σταμούδης, Γεωτεχνικός, 9) Ηλίας Ποιμενίδης, Οικονομολόγος

Λοιπό προσωπικό: Αλεξάνδρα Περπερίδου, γραμματειακή υποστήριξη – μεταφράσεις - διερμηνεία.

Η ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. διαθέτει στελεχιακό δυναμικό όλων των ειδικοτήτων με μεγάλη εμπειρία και τεχνογνωσία στο σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων σχετικών με την περιφερειακή ανάπτυξη, ιδιαίτερα δε προγραμμάτων του ΠΑΑ, διακρατικών και κοινωνικών προγραμμάτων, καθώς επίσης και σε παροχή υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης προς Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε περιοχές της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Ειδικότερα τα στελέχη που απασχολεί η ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. και προτίθεται να απασχολήσει και κατά την υλοποίηση του τοπικού προγράμματος CLLD - Leader Περιφερειακών Ενοτήτων Ροδόπης και Ξάνθης έχουν ήδη σχεδιάσει και υλοποιήσει επιτυχώς τέσσερα (4) τοπικά προγράμματα Leader κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους (Leader I, Leader II, Leader+ και Άξονα 4), καθώς επίσης συμμετείχαν στην υλοποίηση του έργου της Δομής στήριξης των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.) Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και στην υλοποίηση του έργου του Μηχανισμού Υποστήριξης για την υλοποίηση των καθεστώτων ενίσχυσης (Ιδιωτικές Επενδύσεις) του Άξονα 3 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) της Ελλάδας 2007-2013 στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Συγκεκριμένα η ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. διαθέτει την παλαιότερη Ομάδα σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων Leader, την οποία προτίθεται να απασχολήσει και στο πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης και απαρτίζεται από τα κάτωθι στελέχη, ήτοι:

- 1) Ευστάθιος Κεφαλίδης, Γενικός Δ/ντής της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. Υπήρξε μέλος της Ομάδας Έργου κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση όλων των τοπικών προγραμμάτων Leader ευθύνης της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. (Leader I, Leader II, Leader+ και Άξονα 4).
- 2) Κυριακή Ευστρατιάδου, Νομικός, Διευθύντρια Leader και νομική σύμβουλος της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. Υπήρξε μέλος της Ομάδας Έργου κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση όλων των τοπικών προγραμμάτων Leader ευθύνης της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. (Leader I, Leader II, Leader+ και Άξονα 4). Μάλιστα κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων Leader II και Leader+ είχε αρμοδιότητες συντονίστριας αυτών.
- 3) Μαρία Γεωργιτσοπούλου, Μηχανικός Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης και Διευθύντρια Τεχνικών Εφαρμογών της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. Υπήρξε μέλος της Ομάδας Έργου κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση των τριών προηγούμενων τοπικών προγραμμάτων Leader ευθύνης της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. (Leader II, Leader+ και Άξονα 4).
- 4) Νικόλαος Καπούλας, Γεωπόνος και Δ/ντής Πρωτογενούς Τομέα της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. Υπήρξε μέλος της Ομάδας Έργου κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση των τριών προηγούμενων τοπικών προγραμμάτων Leader ευθύνης της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. (Leader II, Leader+ και Άξονα 4).
- 5) Κατερίνα Κιοστεκλίδου, Οικονομολόγος. Υπήρξε μέλος της Ομάδας Έργου κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση όλων των τοπικών προγραμμάτων Leader ευθύνης της ΑΝ. ΡΟ. Α.Ε. (Leader I, Leader II, Leader+ και Άξονα 4).

ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΡΓΩΝ

Τίτλος Πράξης	Leader I
Προγραμματική Περίοδος	1ο ΚΠΣ 1989 – 1993
Εγκεκριμένος Π/Υ Έργου	3.845.468,50 €
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ή άλλο Χρηματοδοτικό Μέσο	1ο ΚΠΣ - Leader I
Υλοποίηση με Προγραμματική Σύμβαση για λογαριασμό άλλου (ΝΑΙ/ΟΧΙ)	ΟΧΙ
Κύριος έργου (στην περίπτωση υλοποίησης για λογαριασμό άλλου φορέα)	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο.Τ.Α
Διάρκεια (σε μήνες)	60 μήνες
Υπεύθυνος Έργου(πράξης)	Σταυρόπουλος Στέργιος
Σύντομη Περιγραφή Περιεχομένου	«Δράσεις ανάδειξης των περιβαλλοντικών και πολιτισμικών αγαθών – προώθησης επιχειρηματικής δραστηριότητας με αρχές ποιότητας και καινοτομίας, αναδεικνύοντας την περιοχή στο σύνολό της, την ανάπτυξη της υποδομής αγροτουρισμού, την προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης, στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, την προώθηση των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, αξιοποίηση και εμπορία των γεωργικών προϊόντων και την προώθηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Το πρόγραμμα περιελάμβανε 33 ομάδες έργου και 67 πιλοτικά έργα.
Ποσοστό δημοσιονομικών διορθώσεων σε σχέση με τον τελικό προϋπολογισμό της πράξης	0%
Η πράξη απενταχθηκε με ευθύνη του δικαιούχου (επειδή δεν ολοκληρώθηκε/κινδύνευε να μην ολοκληρωθεί έγκαιρα μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος, ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΟΧΙ
Τίτλος Πράξης	Leader II
Προγραμματική Περίοδος	2ο ΚΠΣ 1994 – 1999
Εγκεκριμένος Π/Υ Έργου	4.665.913,40 €
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ή άλλο Χρηματοδοτικό Μέσο	2ο ΚΠΣ Leader II
Υλοποίηση με Προγραμματική Σύμβαση για λογαριασμό άλλου (ΝΑΙ/ΟΧΙ)	ΟΧΙ
Κύριος έργου (στην περίπτωση υλοποίησης για λογαριασμό άλλου φορέα)	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο.Τ.Α
Διάρκεια (σε μήνες)	60 μήνες
Υπεύθυνος Έργου(πράξης)	Πολυχρονιάδης Γεώργιος
Σύντομη Περιγραφή Περιεχομένου	«Δράσεις ανάδειξης των περιβαλλοντικών και πολιτισμικών αγαθών – προώθησης επιχειρηματικής δραστηριότητας με αρχές ποιότητας και καινοτομίας». Ο κύριος άξονας του προγράμματος ήταν ο αγροτουρισμός. Συγκεκριμένα, εκεί αναπτύχθηκαν: ένα δίκτυο οργανωμένων τουριστικών εγκαταστάσεων, με έμφαση στα άτομα με ειδικές ανάγκες, εγκαταστάσεις κάμπινγκ, αθλητικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις πεζοπορίας, πολιτιστικές εγκαταστάσεις με έμφαση στην παραδοσιακή μουσική, γαστρονομικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις για την προώθηση και προβολή των τοπικών παραδοσιακών προϊόντα και καινοτόμες μονάδες παραγωγής για τα παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής.
Ποσοστό δημοσιονομικών διορθώσεων σε σχέση με τον τελικό προϋπολογισμό της πράξης	0%
Η πράξη απενταχθηκε με ευθύνη του δικαιούχου (επειδή δεν ολοκληρώθηκε/κινδύνευε να μην ολοκληρωθεί έγκαιρα μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος, ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΟΧΙ
Τίτλος Πράξης	Leader +

Προγραμματική Περίοδος	3 ^ο ΚΠΣ 2000 – 2006
Εγκεκριμένος Π/Υ Έργου	8.530.645,46 € (επιχορήγηση ΟΤΔ 5.700.000,00 € και ίδια συμμετοχή έργων 2.830.645,46 €)
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ή άλλο Χρηματοδοτικό Μέσο	3οΚΠΣΕ.Π. Leader
Υλοποίηση με Προγραμματική Σύμβαση για λογαριασμό άλλου (ΝΑΙ/ΟΧΙ)	ΟΧΙ
Κύριος έργο (στην περίπτωση υλοποίησης για λογαριασμό άλλου φορέα)	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο.Τ.Α
Διάρκεια (σε μήνες)	72 μήνες
Υπεύθυνος Έργου (πράξης)	Ευστρατιάδου Κυριακή
Σύντομη Περιγραφή Περιεχομένου	Διαχείριση και υλοποίηση του Τοπικού προγράμματος Νομού Ροδόπης με δράσεις για την ανάδειξη των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής - Προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας της περιοχής, μαζί με τις αρχές της ποιότητας και της καινοτομίας. Οι κύριοι τομείς παρέμβασης είναι οι εξής: ο αγροτουρισμός, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, νέες τεχνολογίες, προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, παροχής συμβουλών, προώθηση, ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, πολιτιστικές δραστηριότητες και τη συνεργασία.
Ποσοστό δημοσιονομικών διορθώσεων σε σχέση με τον τελικό προϋπολογισμό της πράξης	0%
Η πράξη απενταχθηκε με ευθύνη του δικαιούχου (επειδή δεν ολοκληρώθηκε/κινδύνευε να μην ολοκληρωθεί έγκαιρα μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος, ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΟΧΙ

Τίτλος Πράξης	ΑΞΟΝΑΣ 4: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ Leader
Προγραμματική Περίοδος	2007-2013
Εγκεκριμένος Π/Υ Έργου	10.180.930,90 € (δημόσια δαπάνη 7.509.900,00 €)
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ή άλλο Χρηματοδοτικό Μέσο	ΠΑΑ 2007-2013
Υλοποίηση με Προγραμματική Σύμβαση για λογαριασμό άλλου (ΝΑΙ/ΟΧΙ)	ΟΧΙ
Κύριος έργο (στην περίπτωση υλοποίησης για λογαριασμό άλλου φορέα)	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΡΟΔΟΠΗΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο.Τ.Α
Διάρκεια (σε μήνες)	72 μήνες
Υπεύθυνος Έργου(πράξης)	ΚΕΦΑΛΙΔΗΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
Σύντομη Περιγραφή Περιεχομένου	Μέσω της προσέγγισης Leader εφαρμόστηκαν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης, με ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα, σε σαφώς προσδιορισμένες αγροτικές περιοχές μικρότερες της περιφέρειας
Ποσοστό δημοσιονομικών διορθώσεων σε σχέση με τον τελικό προϋπολογισμό της πράξης	0%
Η πράξη απενταχθηκε με ευθύνη του δικαιούχου (επειδή δεν ολοκληρώθηκε/κινδύνευε να μην ολοκληρωθεί έγκαιρα μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος, ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΟΧΙ